

Začasno na tujem
stran 19 do 26

10 | rodna gruda

oktober 1971

revija za Slovence po svetu

Slovenija

rodna gruda 10

Iz vaših pisem	2
Na kratko	6
Stane Lenardič: Odrpta vrata napredku	8
I. Virnik: Sto dve leti najstarejše Slovenke	9
Vlado Jarc: Slovenija — država tudi po ustavi	10
Sklepi občnega zbora Slovenske izseljenske matice	11
Lojze Trstenjak: Princesa ostane doma	12
Slavko Dokl: Zelena Krka — polna čarov in skrivnosti	14
Mirko Ličen — F. H. Uspeli srečanja v Kanalu in Lovrencu	16
Ivan Virnik: Slovenski športniki pred olimpijskimi igrami	17
Filatelija: Prve nove redne turistične znamke	18
Vaš kotichek	18
English Section (I)	19
Začasno na tujem (II)	19
Naši po svetu	27
Vera V.: Tonka in Gašper	31
Ivan Dolenc: Slovensko izseljensko društvo — kako?	32
Kulturni razgledi	34
France Novak: Ekspresivne besede	35
Otroci berite	36
John Zupančič: Močev laz	38
Tone Šifrer: Kmet in stvari	40
Miha Matè: V roke bom pljunil	42
Slika na naslovni strani: Obiralci hmelja (Foto: Joco Žnidaršič)	
Slika na prejšnji strani: Jesen (Foto: Janez Klemenčič)	

Revijo »Rodna gruda« izdaja Slovenska izseljenska matica • Uredništvo in uprava: 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, poštni predal 169, Jugoslavija
• Telefon uredništva: 23-102, telefon uprave: 21-234 • Glavni urednik: Drago Seliger • Odgovorni urednik: Jože Prešeren • Urednica: Ina Slokan
• Uredniški odbor: Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik • Prevajalci: Milena Milojevič, (angleščina), Viktor Jesenik (francoščina), Albert Gregorič (španščina) • Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno • Rokopisov uredništvo ne vrača • Poštnina plačana v gotovini • Naročnina: letno za posamezne države: Anglija 1,25 Lstg, Avstrija 80,00 Sch, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr; prekmorske države — ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina in druge 5,00 US dolarjev ali enakovrednost v drugi valuti oziroma dinarjih • Plačila naročnine: za dinarje tekoči račun 501-8-51, devizni račun št. 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski banki ali št. 501-620-2-32002-10-3796 pri Jugobanki, Ljubljana, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočenem pismu • Tisk: »Kočevski tisk«, Kočevje

Nismo »zdomci«

V četrti številki Rodne grude ste nas povabili, naj povemo svoje mnenje o novi slovenski besedi »zdomec« ali »zdomar«, ki se uveljavlja zadnje čase in pomeni nas, Slovence zunaj matične Slovenije. Mojemu možu in meni ta beseda ni prav nič prijetna. Zdomec... tako pusto in tuje zveni, kot da se človek potika po svetu brez pravega cilja. Kot da nima nobenih pravic, kot da ne pripada nikomur, kot da prosi miloščino, s katero se preživlja.

Vendar ni tako. Mislim, da se dobršen del, če ne prav vsi trudimo in si želimo ustvariti dom, kamorkoli nas pač zanese usoda. Želimo si ustvariti dom, malo slovensko oazo v vrvežu ljudi različnega porekla, vere in političnega prepričanja. Dom, kamor se po napornem delu vračamo, vabimo prijatelje in ob priložnostih vrtimo slovenske plošče.

Torej nismo zdomci, pa čeprav začasno ali za stalno živimo proč od domovine. Veliko nam je ljubša beseda izseljenec ali priseljenec, še celo emigrant je bolje kakor zdomec.

Anna Močnik
Darwin N. T. Avstralija

Naše uredništvo se popolnoma strinja z vami, pismo pa smo odstopili tudi uredništvu ljubljanskega »Dela«, kjer so najprej začeli uporabljati to besedo. Tudi v pogovorih z nekaterimi rojaki iz Evrope smo čutili, da jih beseda »zdomec« ni ogrela, saj vse preveč spominja na »brezdomca«. Slovenski listi so jo pač prevzeli zaradi preprostosti in zaradi krajšega pomenovanja naših rojakov, ki so začasno zaposleni na tujem.

Vabimo tudi druge bralce, da bi nam sporočili svoje mnenje.

Kaj iz prelepe Dolenjske

Minilo je že leto dni, odkar smo obiskali domovino. Ob srečanju ste nam ponudili Rodno grudo. Zdaj jo že več mesecev redno prejemamo in je res zelo lepo branje. Meseči kar hitro beže in mesec za mesecem nas Rodna gruda redno obiskuje. Vselej smo lista zelo veseli in se vam lepo zahvaljujemo. Še dolgo želimo biti naročniki Rodne grude. Veseli bomo, če bomo na straneh revije večkrat našli kaj iz pre-

lepe Dolenjske in morda kaj iz rodnega kraja — Malkovskih goric.

Tone Dolinar z družino
Clyde, Vic. Avstralija

Radi bi ustanovili slovenski klub

Tri leta je že minilo, odkar sem se sprehajal po naši slovenski domovini. Kar hitro je minilo. Kakor da bi bilo to včeraj, se mi včasih zdi, to pa predvsem po zaslugi Rodne grude. Zato se vam ponovno zahvaljujem za redno pošiljanje in prosim, ne pozabite mi poslati tudi novega Izseljenskega koledarja. Tu v Hobartu v Tasmaniji živi malo Slovencev, le naše družine se včasih povečajo. V tem letu so se nam rodili tukaj trije slovenski fantje. Radi bi ustanovili slovenski klub. Začetek seveda ni lahek, ker je tukaj majhna peščica Slovencev. Morda nam boste pomagali z nasveti? Sporočam vam pozdrave v imenu vseh tukajšnjih Slovencev.

Paul Vatovec
Hobart, Tasm. Avstralija

Na našo mladino smo ponosni

Že dalj časa se pripravljam, da vam pišem. Rodna gruda je v veselje starim in mladim slovenskim izseljencem, ki živimo razkropljeni po svetu. Z lepimi slikami iz naših vasi in mest lajša domotožje in obuja spomine na čase, ko smo še bili doma. Potem pa smo šli za kruhom po svetu. Takrat nismo bili tako izobraženi, kakor je naša mladina danes in smo morali trdo delati. Zdaj pa mladina lahko študira. Naši otroci tukaj so odvetniki, sodniki, profesorji, generali in še v raznih drugih poklicih z dobrimi plačami in lepimi domovi. Tako so starši nanje lahko ponosni. Naša mladina tukaj je dobra. Rada se uči. Med tukajšnjimi hipiji in narkomani bi težko našli kakšno slovensko ime. Tam pri vas v Jugoslaviji pa imate med mladino tudi takšne, ki mislijo, da nisi moderen, če nisi hipi. A tako je tudi drugod po svetu. Mi tukaj v Ameriki smo tudi hudo proti vojni v Vietnamu in proti pošiljanju naše mladine tja. Naši fantje vse bolj vprašujejo, zakaj morajo ubijati nedolžne ljudi.

Barbara Slanovec
San Bernardino, ZDA

Od kod smo Slovenci?

Sem bralka vaše Rodne grude, doma z Dolenjske. Živim že nekaj let v Zahodni Nemčiji. Zaposlena sem bila v Bonnu na univerzitetni kliniki kot instrumentarka in sem imela čast sodelovati pri prvi transplantaciji (presaditvi) jeter v Nemčiji. Sedaj živim na Bavarskem, samo da sem bližje domu.

Ker večkrat pišete o starih gradovih, me zanima grad na Raki pri Krškem. Sedaj v njem že več let živijo redovnice. Zakaj se ta grad, ki ima tako lepo lego, saj je oddaljen samo tri kilometre od avto ceste Ljubljana—Zagreb, ne bi mogel preurediti v turistične namene? Raka pri Krškem ima res zelo lepo turistično lego in menim, da bi se dalo iz tega kraja kaj narediti.

Pa še to: kot učenka sem bila v šoli bolj neposlušna. Danes me zanima, od kod izhajamo Slovenci. Je res, da smo v 13. stoletju spadali pod Bavarsko? Zelo bi vam bila hvaležna, če bi o tem ob priliki v Rodni grudi kaj napisali. Najbrž bo še koga drugega zanimalo.

Štefi Marchiotti
Lenggries, Nemčija

Vaši želji bomo skušali čimprej ustreči.
Uredništvo

Pozdrav vsem bralcem

Sem ena izmed tisočev naročnikov revije Rodna gruda. Zvesto in z veseljem prebiram vrstice, ki mi prinašajo novice in razne zanimivosti iz dežele, kjer se je pred petindvajsetimi leti tudi moja zibel prvič razvila. Zaradi poklica sem se preselil in vam sporočam svoj novi naslov. Srčno pozdravljam vse v uredništvu in vse naročnike in bralce Rodne grude po svetu in želim vsem veliko sreče!

Jože Ficko
München, Nemčija

Po radiu sem zvedel

Že precej časa živim daleč proč od svojega rodnega kraja in ob sobotah rad poslušam vašo radijsko oddajo za izseljence. Ko sem tako poslušal to oddajo, sem zasledil, da se lahko naročimo na Rodno grudo. Prosim, pošljite mi zadnjo številko.

Ivan Kancler
Dardrecht, Holandija

Za tiskovni sklad so prispevali

Anglija: Alojz Rebernik 1.— Lstg, Franc Gan-
tar 1,10 Lstg, Ivan Dežman 0.40 Lstg, Ivan-
ka Zankar 39,60 din.

Avstralija: Frank Bresnik 25.— din, Francka
Jamšek 0.44 Lstg, Tone Dolinar 0.80 Lstg,
Albin Obal 0.59 Lstg, Štefan in Marija Žekš
0.54 Lstg, Ivan Hace 0.64 Lstg.

Avstrija: Magda Smode 20.— Sch, Karel Sve-
te 5.— din, Eleonora in Karl Schedler 20.—
Sch, Jože Vengust 20.— Sch, Marjana Grah
70.— Sch.

Argentina: Družina A. Petrovich 75.— din.

Belgija: Jožefa Globevnik 100.— Bfr, Ivanka
Janežič 50.— Bfr, Maks Kuk 50.— Bfr, Ivan
Štumpfl 50.— Bfr, Alojzija Špec 10.—Bfr,
Alojz Korelec 10.—, Matevž Mihelač 2.— US \$.

Francija: Pepca Pečnik 20.— din, Justin Če-
bul 1.— US \$, Franc Filipič 15.— FF, Ivan
Demšar 13.— FF, Franc Pavlič 10.— din,
Dominik Čufer 20.— din, Štefan Kogej 10.—
FF, Anton Fajfar 2.— FF, Franc Poljanšek
3.— FF, Jean Jelen 5.— FF, Anton Skruba
5.— FF, Marica Čufer 10.— din, Marija Ko-
hek 5.— FF, Milka Železnikar 10.— din.

Holandija: Albin Šibret 9.— Hfl, Anton Puš
10.— Hfl, Franc Belinc 20.— din.

Nemčija: Milan Marcijan 3.— DM, Božidar Ce-
sar 2.— DM, Martin Perc 16.— DM, Rudi
Jeler 12.— DM, Anton Žebrek 30.— din,
Lojzka Zerdoner 2.50 din, Frančiška Vizov-
višek 25.— din, Ančka Lavš 3.— DM, Franc
Bregant 3.— DM, Alois Verlak 1.—DM, Ma-
rija Arko 1.— DM, Josef Boldan 6.— DM,
Mirko Furman 6.— DM, Alois Waupotitsch
8.— DM, Joseph Brinjevec 6.—DM, Amali-
ja Kligenberg 6.—DM, Max Frölich 1.— DM,
Alojz Rot 4.— din, Anton Fujs 2.— DM, Ru-
di Urankar 6.— DM, Janko Canjko 5.— DM,
Tone Medle 10.— din, Alojz Kunst 1.— DM.

Jugoslavija: Frances Kobilica 100.— din.

Kanada: John Gerden 2.— US \$, Franc Ma-
tus 1.— US \$, Aleks Fujs 2.— US \$, V. Kran-
čan 2.20 can. dol., Joe Gornik 1.— can. dol.,
Čilka Kralj 1.— can. dol., Janwz Premrl 2.—
can. dol., Karl Kisilak 0.80 can. dol., John
Brlec 5.— can. dol., George Stark 1.— can.
dol. Frank in Ivanka Bremšak 2.— can. dol.,
Walis Mekinc 20.— din, Anton Logar 8.—
din, Ivan Skerbinek 100.— din.

Švica: Dušan Florjančič 16.— din, Milena Pe-
šec 7.— Sfr.

Švedska: Angela Primar 10.— Skr, Silvester
Berginc 5.— Skr, Julia Sarajlich 9.— Skr,
Janez Stražar 55.— din.

USA: Frances Gabrošek 2.— US \$, Frank Rajk
1.— US \$, Gertrude Trinkaus 1.— US \$,
Louis in Agnes Volk 1. US \$, Sabina
Zgrabljčič 2.— US \$, Joseph Zorman 1.— US \$,
Mary Tursich 1.— US \$, Pevski zbor Trig-
lav Cleveland 5.— US \$, Jack Tomsich
4.50 US \$, Frank in Tončka Seršen 1.— US \$,
Antonija Champa 1.— US \$, Jennie Troha
2.— US \$, Anton Fatur 1.— US \$, John Hor-
vat 1.— US \$, Leo Štolfa 1.— US \$, Feliks
Štrumbel 10.— US \$, John Zaubi 1.— US \$,
Mary Ereck 5.— US \$, Anton Trojar 2.— US \$,
Simon Trojar 2.— US \$, John in Anna Spi-
lar 2.50 US \$, Frances Mele 2.— US \$, Anna

Mokronog

Foto: Ančka Tomšič

Zagar 25.— din, Maria Valentine Vercic
1.— US \$, Jacob Cerar 1.— US \$, Angela
Bučar 2.— US \$, Frank Česen 20.— US \$,
Frances Vidmar 33.— din, Louis Rebol 1.—
US \$, John, Maria Bulianac 5.— US \$, Jen-
nie Stampfl 2.— US \$, Paul Barbuse 2.—
US \$, Mary Sadar 2.— US \$, Tony Prime
5.— US \$, Vincent Lauter 2.— US \$, G. Sta-
novnik 1.— US \$, Mary Grom 1.— US \$,
Andy Turkman Sr. 5.— US \$, Elsie Culkar
10.— US \$, Eugen Lipic 3.— US \$, Cecilia
Šubelj 2.— US \$, Johanna Bombach 1.— US \$,
Ana Blažek 2.— US \$, Ema Jane 1.— US \$,
Angela Zaitz 12.— US \$ v spomin pok.
Franka Zaitza in ob 20-letnici Matice, da
bi še dolgo opravljala tako pomembno in
koristno dela za vse izseljence.

Urugvaj: Mirko Amon 5.— US \$.

Venezuela: José Pribaz 1.— US \$.

VSEM SE ISKRENO ZAHVALJUJEMO!

Del dobička — za tiskovni sklad Rodne grude

Lanska Slakova turneja po Združenih dr-
žavah Amerike in Kanadi še vedno ni
pozabljena in številni bralci nas sprašu-
jejo, kdaj jih bo spet obiskal kak ansam-
bel iz Slovenije. Danes tega še ne moremo
povedati, dolžni pa smo zapisati še kratek
dodatek k poročilu s Slakove turneje: pri-
pravljalni odbor za gostovanje ansambla
Slak v Torontu nam je v pismu, ko so

obrazložili celoten pregled dohodkov in
izdatkov ob tem gostovanju, priložil tudi
ček za 438.49 kanadskih dolarjev, ki so jih
poklonili v tiskovni sklad Rodne grude.
Odbor se je s tem odrekel stroškov, ki so
jih imeli s carino in distribucijo plošč in
letakov po Kanadi.

Odboru za Slakovo turnejo v Torontu
(predsednik Leon Fister) se za darilo iskren-
no zahvaljujemo!

My impressions of Yugoslavia

*On my second trip here to Yugoslavia I have
been inspired to write a few words about
what I have seen that is an example of
brotherhood and togetherness that should be
an example of all the peoples of the world
to follow.*

*In the not too distant past we of the U.S.A.
and the people of Yugoslavia have not looked
upon each other with the best of feelings
because of our different forms of government.
But I am more than happy to say that this
outlook is vanishing between our two peoples
and what a wonderful feeling it is.*

*Mutual respect and consideration I believe
has brought this about and I ask, what other
way should it be.*

*I hope we will not be satisfied now but than
we will continue to build for a better life for
all through mutual cooperation.*

John R. Savor, Warren, Ohio, U.S.A.

DRAGI BRALCI!

Želite imeti zgoščen pregled enoletnega dogajanja v Sloveniji?

— Takoj naročite knjigo

Slovenski koledar 1972

Koledar za Slovence po svetu

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,
čitljivo izpolnite
in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

Kasetna produkcija RTV Ljubljana

KADAR SI ZAŽELITE DÓMA,
ČE BI RADI POSLUŠALI SLOVENSKO PESEM,
SE PO NAŠE ZAVRTELI, DA BO DOBRA VOLJA
V VAŠI DRUŽBI, IZBERITE KASETE RTV LJUBLJANA
KASETE LAHKO NAROČITE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II

61000 Ljubljana

Cena za inozemstvo: 4,20 US \$

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo

TOVARIŠ

Ime:

»TOVARIŠ«

Ulica:

LJUBLJANA

Mesto:

Tomšičeva 3

Država:

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,00 USA dolarjev,
trimesečna 4,00 USA dolarje, plačljiva
vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana,
Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000
-10-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

.....

Čitljivo izpolnite in odpošljite v pismu!

Veselje ob domači besedi

Pošiljam naročnino za vaš zanimiv mesečnik. Žal smo ostali tukaj cela desetletja, ne da bi se bila stara domovina pobrigala za nas. Moj pokojni mož Frank Kerže je poskušal vzpostaviti zvezo, a se mu nihče ni nikoli odzval in tako je ostala cela generacija, kar se našega jezika tiče, zanemarjena. K sreči imamo tudi tukaj nekaj družin, kjer so se matere potrudile in naučile otroke našega jezika. Kako jim to pride prav zdaj, kadar obišejo deželo, kjer so se rodili njihovi starši. Obžalujem, da vam jaz ne morem pridobiti tukaj novih naročnikov. Stara sem že 87 let. Ko bom jaz odšla v večnost, bo moja hči skrbela, da vaš lepi in nadvse zanimivi mesečnik ne bo na izgubi.

Zahvaljujem se vam vsem za vaš trud in vse pristrčno pozdravljam.

Terezija Kerže,
Belleflower, Kalifornija

Najprej pozdravljam rodno deželo in obenem vas vse na domačih tleh. Najlepša hvala za Rodno grudo. V Kanado sva se priselila z možem in malo hčerkico šele pred letom dni s trdnim upanjem, da se vrneva. Vseeno pa nam je tukaj tako tuje in hudo se nam toži po domačih krajih. V tovarni mi je sodelavka Slovenka pokazala nekaj izvodov revije Rodna gruda in sva se z možem takoj naročila. Od A do Ž jo prebereva. Saj je tako lepo brati drago slovensko besedo! Ne pozabite nam poslati Slovenskega koledarja. Toplo pozdravljeni.

Silva Stranščak,
Toronto, Kanada

»Rodna gruda« mi lajša domotožje. Ob domači besedi se razvedrim. Tu v Franciji živim že od leta 1926. Nikoli mi ni bilo dano, da se vrnem, ali da vsaj enkrat obišeč domovino. Tukaj sem izgubila moža. Živim s sinom. Tare me bolezen. Je pač tako na starost. Že več let ne morem iz hiše, ker so mi noge popolnoma odpovedale. V tolažbo mi je Rodna gruda, katero preberem takoj, ko jo dobim. A žal me obiše le enkrat mesečno. Pošljite mi, prosim, tudi prihodnji izseljenski koledar. Pozdrav domovini in vam.

Paula Jerina
Lourches, Francija

Jesen v Breginju, v kraju na zahodnem delu Slovenije, v severni Primorski, kjer so ohranjene še vse značilnosti stare primorske vasi.

Foto: Milenko Pegan

Bogata diplomatska dejavnost

V središču pozornosti jugoslovanske javnosti je bilo prek poletja sprejem ustavnih amandmajev, kar je bilo odločilnega pomena za nadaljnji razvoj jugoslovanske večnarodnostne skupnosti. Spremembe jugoslovanske ustave so imele velik odmev tudi v tujini. Kljub živahnemu notranje-političnemu življenju pa ni zamrla niti mednarodna dejavnost Jugoslavije. Predsednik Tito bo imel konec septembra pomembna srečanja, ko pride na obisk generalni sekretar CK KP Sovjetske zveze Leonid Brežnjev, letošnje jesen pa bo predsednik Tito obiskal tudi Združene države Amerike, s čimer bo vrnil lanskoletni obisk predsednika Nixona v Jugoslaviji.

Osnovna šola Louisa Adamiča

V Grosupljem so 3. septembra odprli novo osnovno šolo, ki so jo imenovali po svojem znamenitem rojaku Louisu Adamiču. Ob tej priložnosti je bila tudi slovesnost v spomin na dvajsetletnico smrti tega velikega ameriškega pisatelja slovenskega rodu. O Louisu Adamiču in o njegovem pomenu za razvijanje narodnostne zavesti med ameriški Slovenci sta govorila predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger in pisatelj Beno Zupančič, nekaj osebnih spominov nanj pa je obudil ameriški rojak Vatro Gril.

Clevelandski župan v Ljubljani

V avgustu je bil na počitnicah v Jugoslaviji clevelandski župan Gary Stokes z ženo. V Ljubljani je obiskal mestni svet, kjer ga je sprejel njegov predsednik ing. Miha Košak, naslednji dan pa ga je sprejel tudi predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger. Gary Stokes si je v Sloveniji ogledal še Postojnsko jamo, nato pa je odšel v Dubrovnik.

Colombo bo sprejel Slovence

Za mesec september je predviden sprejem delegacije slovensko narodnostne manjšine v Italiji pri predsedniku italijanske vla-

de Emiliu Colombu. Ta sprejem je bil načrtovan že dalj časa. Na razgovoru bodo obravnavali tudi zahteve, ki jih je predložilo 27 slovenskih predstavnikov predsedniku vlade v pismu 3. decembra lani. Položaj slovenske manjšine v Italiji je deležen večje pozornosti predvsem po obisku jugoslovanske državne delegacije v Rimu letošnje pomlad.

Slovenska kapela v Washingtonu

V romarski katedrali v Washingtonu, kjer imajo razne narodnosti, ki žive v Ameriki svoje spominske kapele, je bila 15. avgusta slovesno izročena namenu slovenska kapela. Slovesnosti se je udeležilo nad dva tisoč petsto Slovencev iz ZDA, Kanade in Evrope. Velika skupina je prispela tudi iz Slovenije. Slovesnosti sta se udeležila slovenska škofa dr. Držečnik in dr. Jenko. Kapelo, ki ima v oltarju podobo Brezjanske Marije, je posvetil mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik ob asistenci petih škofov in številnih drugih cerkvenih dostojanstvenikov. Izletniki iz Slovenije so si ob svojem obisku ogledali tudi nekatere ameriške zanimivosti, mnogi med njimi so potovanje izkoristili tudi za kratka srečanja s sorodniki.

Kanadčan o Sloveniji

Kanadski dnevnik Globe and Mail je ponatisnil serijo člankov Andrewa Borowice z njegove poti po Jugoslaviji. (Avtor je napisal svojih pet člankov najprej za Washington Star Service.) Zaključki so vseskozi optimistični.

Borowiec je končal svoje poročanje z reportažo iz Slovenije. Naslov zanjo mu je dal Bežigrad: »Moderno predmestje se dviga na nekdanjih krompirjevih poljih v Sloveniji«.

»Tukaj, v najsevernejši republiki Jugoslavije,« piše avtor, »se zdi uspeh jugoslovanskega eksperimenta najbolj impresiven.« Kot primr delavskega samoupravljanja navaja časopisno podjetje Delo in enodružinske hiše za njegove uslužbence.

Trudeau na počitnicah v Jugoslaviji

V avgustu je bil kot gost jugoslovanske vlade nekaj dni na počitnicah na jugoslovanski obali predsednik kanadske vlade Pierre Trudeau. Zaradi finančno-monetarne položaja v svetu je Trudeau prekinil

počitnice in se vrnil v domovino. Pred odhodom je poslal osebno poslanico predsedniku Titu, kjer se je zahvalil za gostoljubje, obenem pa je izrazil obžalovanje, ker se ne moreta sestati, kot je bilo predvideno.

Milijon potnikov AA

Na letališču Ljubljana pri Brniku je bila 13. avgusta majhna slovesnost, ko so predstavniki ljubljanskega letalskega podjetja Inex Adria aviopromet izročili priložnostno darilo svojemu milijontemu potniku. Podjetje AA je bilo ustanovljeno leta 1961, posebno v zadnjem času, odkar se je podjetje priključilo podjetju Inex in nabavilo nova moderna letala DC-9, pa je število potnikov zelo poraslo.

»Jelovica« za olimpijsko vas

Podjetje »Jelovica« iz Škofje Loke je eno izmed redkih jugoslovanskih podjetij, ki mu je uspel posel z organizatorji olimpiade v Münchnu. Škofjeloško podjetje je za olimpijsko vas izdelalo za 35 milijonov dinarjev oken in vrat, kar predstavlja precejšen del njihove letne proizvodnje. Tovarna »Jelovica« bo prihodnje leto začela graditi nove proizvodne prostore tako, da bo našala njihova letna proizvodnja okrog 300.000 oken na leto. Novo halo bo podjetje zgradilo v Škofji Loki, poskrbelo pa bo tudi za razširitev svojih obratov v Gorenji vasi, Sovodnju, Kranju in Predvoru.

Sovražna provokacija

V ZR Nemčiji je bila — po poročilih nekaterih časopisnih agencij — pred nedavnim ustanovljena »Zveza hrvaških komunistov v tujini«. Organizacija je začela izdajati tudi časnik »Socialistična Hrvatska«. Očitno je, da namerava ta organizacija sejati nezaupanje v politiko Zveze komunistov Jugoslavije, razdor med jugoslovanskimi narodi ter želijo izpodkopavati njeno varnost in neodvisnost.

TAM razstavlja v Peking

Na letošnji jugoslovanski razstavi industrijskih proizvodov, ki bo v Peking od 20. novembra do 10. decembra bo sodelova-

la tudi mariborska tovarna avtomobilov in motorjev. TAM bo razstavila svoje proizvode, za katere menijo, da so zanimivi za kitajsko tržišče.

Restavrirane dragocenosti

Pred kratkim so se vrnilo v Novo mesto, v Dolenjski muzej, prve arheološke najdbe, ki so jih restavrirali svetovno znani strokovnjaki v Mainzu, ZR Nemčija. Dragocene najdbe bodo prikazali na posebni razstavi v Dolenjskem muzeju.

Arheolog Tone Knez je v preteklih štirih letih odkril štiri velike halštatske gomile, poleg njih pa še keltsko grobnico. Grobovi so približno iz leta 400 pred našim štetjem, med njimi pa so tudi grobnice bogatih Ilirov.

Knjižnica na Hraševskem vrhu

Na Hraševskem vrhu pri Kapeli so v avgustu odprli novo knjižnico in čitalnico, za katero je dal pobudo akademik dr. Bratko Kreft. Bratko Kreft je novoustanovljeni knjižnici tudi podaril prek 300 leposlovnih knjig.

Kardeljeva knjiga v nemščini

Dunajska založba Europa Verlag je v zbirki Evropske perspektive izdala knjigo Edvarda Kardelja »Razvoj slovenskega narodnostnega vprašanja«. Delo je Kardelj objavil že pred drugo svetovno vojno pod psevdonimom Sperans. Nemški prevod je izšel pod naslovom »Die Vierteilung« (Štiridelnost, kar ponazarja avstrijsko delitev Slovenije na štiri pokrajine). Knjigo je prevedel v nemščino Janko Messner. Slovenci smo se s to knjigo Evropi predsta-

vili z delom, ki obravnava nacionalno vprašanje enega izmed najmanjših narodov na svetu. Podnaslov knjige v nemškem prevodu pojasnjuje, da gre za nacionalno vprašanje Slovencev.

Vaščani zidajo tovarno

V Starem trgu ob Kolpi je bilo kljub poletni vročini zelo živahno. Vaščani so poleg obveznih poletnih del na poljih vneto pomagali tudi pri gradnji prvega industrijskega obrata v svojem kraju. To je obrat tovarne KOMET iz Metlike. Vaščani so pomagali s prostovoljnim delom, prispevali pa so tudi les. V začetku bo ta obrat zaposloval okrog 30 žensk, kasneje pa ga nameravajo še razširiti.

Več domačink, ki so zdaj zaposlene v drugih krajih Slovenije in v tujini, se že pripravljajo na vrnitev v domači kraj.

Kmečki bal v Križevcih

V Križevcih pri Ljutomeru je bil 15. avgusta šesti tradicionalni »Kmečki bal«, ki so ga pripravili domači turistični delavci. Prikazali so sedanje in nekdanje kmečke običaje, poskrbeli pa so tudi za prijetno razvedrilo in zabavo. Na prireditvah so nastopili tudi pevci iz Križevca, tamburaški zbor iz Vuče vasi in ansambel »Bele narcise« iz Veržeja.

Bayer v Ljubljani

Ljubljanska tovarna Lek gradi skupno z zahodnonemško tvrdko Bayer v Ljubljani novo tovarno z imenom Bayer farma Jugoslavija. V novo tovarno bodo skupno vložili 50 milijonov dinarjev. Ko bo leta 1973 dograjena, bo zaposlovala okrog 300 delavcev. Sodobno opremljena tovarna bo proizvajala skupno 25 preparatov.

Popravek

Na deseti strani prejšnje številke je v članku o Mariboru prišlo do neljube zamenjave podpisov k slikama, ki predstavljata dr. Vladimirja Bračiča in dr. Bogdana Volavška. Tisti, ki ju poznajo, so takoj opazili napako, vse druge pa prosimo, da upoštevajo ta naš popravek.

Uredništvo

Spominski koledar — oktober

1. 10. 1943

je začel v Kočevju zasedati prvi zbor odposlancev slovenskega naroda, na katerem so obsodili vsakršno izdajstvo domovine in z vsemi močmi podprli narodno-osvobodilni boj.

9. 10. 1934

je podlegel atentatu v Marseillu kralj Aleksander Karadjordjević, nosilec monarhofašistične diktature v Jugoslaviji.

10. 10. 1920

je bil na Koroškem plebiscit, ki je odtrgal od našega narodnega ozemlja slovensko Koroško.

15. 10. 1844

je bil rojen v vasi Vrsno pod Krnom slovenski pesnik Simon Gregorčič, ki so ga zaradi njegovih blagglasnih in iskrenih pesmi imenovali »goriški slavček«.

19. 10. 1951

je umrl največji črnogorski pesnik Petar Petrović Njegoš, ki je med drugim napisal znamenito pesnitev Gorski venec.

20. 10. 1944

so bili končani šestdnevni boji za osvoboditev Beograda, v katerih je sodelovala jugoslovanska partizanska vojska in nekaj enot sovjetske armade.

21. 10. 1941

sta dva bataljona nemške vojske postrelila v Kragujevcu okoli 7000 nedolžnih rodoljubov kot maščevanje za 10 padlih nemških vojakov.

30. 10. 1941

je izvršni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda ustanovil mladinsko OF.

31. 10. 1941

so začeli nemški okupatorji nasilno izseljevati slovensko prebivalstvo s področja Brežic in Krškega; nadaljnje izseljevanje so preprečile organizirane akcije slovenskih partizanov.

Pogled v dvorano Tivoli v Ljubljani med zasedanjem kongresa IFIP

Odprta vrata napredku

Ljubljana si je priborila sloves kot dober gostitelj mednarodnih srečanj in to je ponovno dokazala tudi ob kongresu mednarodne federacije za obdelavo podatkov IFIP, ki je bil od 23. do 28. avgusta. Takrat se je zbralo v Ljubljani nad 3000 znanstvenikov in okrog 400 razstavljavcev iz 45 držav.

Na kongresu so spregovorili o računalniških problemih z vseh poglobitvenih področij človekovega udejstvovanja. Primerjali smo tudi, kako daleč so prišli drugje na tem področju in kam smo prišli mi. Izmenjava misli med tolikimi strokovnjaki, ki so se zbrali v Ljubljani, pa je bil tudi dragocen prispevek k razvoju našega računalništva, saj se naši znanstveni centri in mnoga velika podjetja že s pridom poslužujejo teh sodobnih tehničnih pridobitev.

Celoten potek kongresa je tudi potrdil besede Staneta Kavčiča, predsednika izvršnega sveta Slovenije in predsednika kongresnega odbora kongresa IFIP 71, ki je ob otvoritvi med drugim dejal, da so »ši-

roko odprta vrata za vse, kar koristi človeku« in da vse to sodi v okvir »naše usmeritve k najširšemu mednarodnemu sodelovanju na vseh področjih«.

Hkrati s kongresom je bila v Ljubljani tudi razstava elektronske opreme za avtomatično obdelavo podatkov. Toda dolarska kriza, do katere je prišlo nekaj dni pred kongresom, je zagodla tudi organizatorjem kongresa. Ko se je dolar zamajal, je precej razstavljavcev odpovedalo že najete prostore. Vendar je bila kljub temu ta razstava po obsegu in mednarodni udeležbi največja tovrstna razstava doslej.

Največ razstavljavcev (21) je bilo iz ZDA, Velike Britanije (18), Jugoslavija pa je bila s sedmimi udeleženci na tretjem mestu. Razstava je bila zelo dobro obiskana, med drugim jo je obiskalo tudi več tisoč predstavnikov naših gospodarskih podjetij.

Med kongresom so znanstveniki zasedali v šestih ljubljanskih dvoranah, zasedeni pa so bili vsi hoteli od Ljubljane do Bleda.

Stane Lenardič

Novo sloven

Jesen je in spet so zaživele šole. Smeh in vrišč je preplaval poti in šolska poslopja. Marsikje so šole pričakale mladi rod obnovljene, preurejene. Pa tudi lepo število novih šol je bilo letos izročeni svojemu namenu. Na vseh koncih Slovenije so jih odprli. Med dolenjskimi je nedvomno najlepša nova osnovna šola na Grosupljem, ki so jo imenovali po ameriškem pisatelju našega rodu Louisu Adamiču. Malo Grosuplje na pragu Ljubljane se je razraslo v šir in dalj in sredi novega naselja prijaznih sodobnih družinskih domov leži ta novi hram znanja, ki ima vse, kar je potrebno za sodobno šolo: od svetlih sodobno opremljenih učilnic, kabinetov, telovadnic, šolske kuhinje, jedilnice, dvorane z odrom za prireditve itd.

Po Juriju Dalmatinu so poimenovali novo šolo v Vidmu pri Krškem. Lani so jo začeli graditi. Letos so začeli s poukom. Veljala bo blizu petnajst milijonov dinarjev. Nekaj je prispevala republiška izobraževalna skupnost, nekaj domača podjetja, dva milijona so pa prispevali občani. Prej so bile učilnice v štirih različnih poslopih, pouk je potekal v dveh izmenah. Vse to bo zdaj odpadlo. V novi šoli imajo šolarji na voljo dvaintrideset učilnic, dve telovadnici, lepo pionirsko sobo, knjižnico, jedilnico in še plavalni bazen.

Tudi Poljanska dolina je dobila novo šolo. Zrasla je v Gorenji vasi. Šola ima sedemnajst učilnic, devet kabinetov, le-

Priprave za gradnjo Bernardina

V Portorožu je bila v avgustu skupina švicarskih turističnih strokovnjakov, ki naj bi skupno z ameriški, francoski in našimi izvedenci pripravili potrebne ekonomske in tehnične elaborate za gradnjo hotelskega kompleksa Bernardin med Piranom in Portorožem. Švicarski strokovnjaki so zbirali podatke, ki jih potrebujejo pri načrtovanju najustreznejše kategorije in funkcionalnosti bodočega hotelskega kompleksa. Dokončni rok za začetek poslovanja hotela Bernardin je maj 1975. Investitor je ljubljansko podjetje Emona, mednarodna banka pa je dala posojilo.

ske šole

po telovadnico in obsežno predverje, namenjeno za knjižnico ter razne prireditve in razstave. Tako je z novo šolo Poljanska dolina dobila tudi ustrezne prostore za razne razstave. Prvi razstavljalec v novi šoli je bil znani slovenski mojster umetniške fotografije Vlado Simončič-Vlastja, ki je razstavil vrsto svojih umetniških fotografij, predvsem motive z naših gora.

V Vidmu ob Ščavnici na Štajerskem ima slovenska šola nad dvestoletno tradicijo. Tudi tu je letošnjo jesen štiristo sedemdeset šolarjev sedlo v šolske klopi v novih učilnicah v novi šoli, ki so jo imenovali po kmečkem uporniku Matiji Gubcu. Ponosni so na novo šolo otroci in vsi občani. V svetlih učilnicah bo učenje lažje, in prijetnejše.

Se marsikje pri nas so dobili letos nove šole, ponekod pa bo treba te načrte čimprej uresničiti. Na primer za novo osnovno šolo v Radgoni, na katero čaka tisoč učencev.

Pot do znanja je bila včasih precej drugačna in bolj zapletena. Otroci s podeželja so morali dostikrat hoditi dolge ure do šole in zatem spet nazaj. Doma pa je bilo treba takoj poprijeti pri delu. Časa za učenje skorajda ni bilo. V šoli v mračnih, tesnih učilnicah pa je bilo težko slediti pouku. Zdaj vsega tega ni več. Živ izvir znanja se naravnost ponuja mlademu človeku: tu sem, zajemi me in se napij!

I. S.

Naše pohištvo v Avstraliji

Na mednarodnem sejmu v Sydneyu je sodelovalo tudi okrog 30 jugoslovanskih podjetij, ki so razstavila številne izdelke tekstilne, usnjarske in elektronske industrije, steklo, porcelan, pohištvo, pijače, živila. Avstralski uvozniki so se najbolj zanimali za jugoslovansko pohištvo. Jugoslavija je letos drugič sodelovala na sydneyanskem mednarodnem sejmu.

Pečkova mama je krepkega zdravja

Letošnje poletje je Pečkova mama iz Hrovače pri Ribnici na Dolenjskem v krogu svojih najdražjih slavila 102. rojstni dan. Najstarejša Slovenka je kljub spoštljivi starosti še čila in zdrava, čeprav je še pred dvema leti prebolela hudo pljučnico. Takrat ji je zdravnik dal nekaj zdravil in že čez nekaj dni je bila spet na nogah. Žal ji je zadnja leta popolnoma odpovedal sluh, zato smo bili prisiljeni, da ob našem zadnjem obisku pri Pečkovih pokramljamo z njenim najstarejšim sinom Janezom. »Ja, mati so še vedno odličnega zdravja,« nam je jel pripovedovati gospodar Janez. Od šestih otrok ni doživel njene stoletnice edino doktor Jože, ki je pred štirimi leti umrl v Brežicah. Sicer pa se ob praznikih zberemo skoraj vsi njeni otroci — France, Tone, Nace, Štefan in jaz. Mati so najbolj srečni v krogu svojih vnukov in pravnukov. Kar lepo število jih je. Pomislite, da se zbere pri hiši 16 vnukov in 12 pravnukov!« Sedemdesetletni gospodar Janez nam je še povedal, da prebije mati zdaj naj-

102 leti najstarejše Slovenke

več časa na dvorišču in na vrtu. Ob kosilu pa seveda ne sme manjkati obvezen kozarec črnega vina, da o pravi kavi, ki si jo vsak dan skuha kar sama, niti ne govorimo. Čeprav skoraj ne sliši več, pa zato bere še zmeraj brez očal! In koliko prebere Pečkova mama! Zvečer jo čaka najzanimivejši del njenega vsakodnevnega življenja. Mati komaj čaka, da se prične televizijski spored, ki ga spremlja prav do zadnje oddaje.

Pečkova mama si razumljivo želi največ zdravja. Doslej z njim ni imela večjih preglavic. Z okorno kretnjo roke, ki se ji po težjem zlomu še ni pozdravila, nam je dala vedeti, da bo letos sliv na domačem dvorišču, kot že dolgo ne. Tudi ta nezgoda ji ni vzela volje do življenja. Kaj še! Veliko teže je bilo

takrat, ko si je bila zlomila kolk desne noge. Zato se mora zdaj posluževati palice, če želi priti do bližnje šupe ali do vrta.

Za Pečkovo mamo, danes najstarejšo Slovenko, je današnji dan lepši od večrajšnjega. Vsak prinese s seboj kaj lepega, kaj zanimivega, kar pritegne njeno pozornost. Dolgčasa zato ne pozna. Življenje okrog nje skoraj nikoli ne zamre. In koliko sonca je vsak dan nad Pečkovo hišo v Hrovači.

Zato je tudi naše slovo od prijazne Pečkove mamice izzvenelo v eni sami želji: »Veliko zdravja in srečnih uric v domačem krogu... Pa še na mnoga leta... in na svidenje ob 103. rojstnem dnevu spet v Hrovači!«

I. Virnik

Slovenija – država tudi po

Sprememba slovenske ustave je tesno povezana s spremembo zvezne jugoslovanske ustave. Seveda so bile tudi dosedanje spremembe republiških ustav v Jugoslaviji pogojene s spremembami zvezne ustave. Tokrat pa se razmerje vendarle v nečem spreminja.

Zvezna jugoslovanska ustava postaja namreč dejanski dogovor med republikami in avtonomnima pokrajinama Vojvodina in Kosovo o tem, kaj bodo zaradi

Čemu spreminjamo ustavo?

skupnega interesa urejale skupno. Izhodišče pri oblikovanju sprememb zvezne ustave — sprejete so bile letos julija — je bilo, da delovni ljudje in občani, narodi in narodnosti Jugoslavije suvereno oblikujejo svoje odnose v republikah oziroma v pokrajinah ter da zaradi skupnih interesov nekatere svoje suverene pravice glede obrambe, urejanja mednarodnih odnosov in zagotavljanja enotnega jugoslovanskega trga uresničujejo v skupnih federalnih organih. Ne gre potemtakem za kakšno prenašanje suverenih pravic na zvezne organe, s čimer bi se republike le-tem odrekle, ampak je globina spremenjenih odnosov v tem, da so republike in pokrajine enako odgovorne za tisto, kar je treba urejati skupno, so torej vsaka zase in vse skupaj sooblikovalke odločitev na ravni federacije.

Iz praktičnih in ne iz vsebinskih razlogov poteka spreminjanje republiških ustav torej časovno tako, da smo se najprej dogovorili, kaj bomo urejali skupno na ravni federacije, in to zapisali v zvezno ustavo. Zdaj, ko je to storjeno, pa se lotevamo sprememb republiških ustav, v katerih že upoštevamo sklenjeni dogovor o tem, kaj bomo urejali skupno. Poprej je bil postopek vsebin-

sko drugačen. Oblikovali smo zvezno ustavo, kar pa je ostalo, smo urejali v republiških ustavah in so republike lahko urejale samo tisto, za kar so bile po zvezni ustavi pooblašene.

Seveda pa ne bi mogli reči, da smo v Jugoslaviji šele zdaj spoznali, kako je treba zagotavljati enakopravnost narodov in narodnosti, republik in pokrajin. To načelo je uveljavljeno že v ustavi iz leta 1963, vendar v samem ustavnem besedilu ni bilo dosledno izvedeno. V njem je bila cela vrsta omejitev, močno je bila prisotna misel, da je vse, kar je količkaj pomembnejšega, treba urejati iz enega središča ne glede na sila različne razmere v posameznih republikah. To je porodilo dostikrat hude spore in zaviralo razvoj, ker si v republikah pač niso mogli urejati zadev tako, kakor bi njim najbolj ustrezalo.

V čedalje razvitejših samoupravnih odnosih v jugoslovanski družbi je postajalo čedalje bolj nevzdržno, da eden misli za vse, da vse nategujemo na isto kopito. To je bil naposled tudi poglavitni razlog za spremembo tako zvezne kot republiških ustav. Poiskali smo si tako obliko zvezne države, ki našim razmeram najbolj ustreza in ki čimbolj sprošča ustvarjalno pobudo delovnih ljudi in občanov ter omogoča njihov čimneposrednejši vpliv na oblikovanje politike.

S ponosom pa lahko zapišemo, da smo s temi ustavnimi spremembami morada edinstveno v svetu pokazali, kako je možno zagotoviti enakopravnost narodov in narodnosti v zvezno urejeni državi. To pa seveda ni vseč vsem tistim, ki take enakopravnosti narodov in narodnosti pri sebi ne priznavajo, kajti tak zgled vleče in se tudi pri njih pojavljajo težnje, da bi svojo državo uredili podobno, s tem pa izpodkopali vsemogočno oblast vladajočih. Od tod tudi vsemogoči pritiski na socialistično Jugoslavijo, če niti ne omenimo, da jim je trn v peti ne le zaradi njene no-

tranje ureditve, temveč tudi zaradi njene neodvisne politike v mednarodnih odnosih.

Druga značilnost sedanjih ustavnih sprememb je v tem, da je zdaj v ustavi veliko podrobneje opredeljena ustavna pravica delavcev do samoupravljanja, se pravi do urejanja medsebojnih odnosov in do razpolaganja z rezultati dela. Posebej je opredeljena pravica do samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja. Z zvezno ustavo je zajamčena pravica do osebne dela z zasebnimi sredstvi za delo, republikam pa je prepuščeno, da to podrobno uredi v svojih ustavah in zakonih.

Novost v zvezni ustavi je tudi oblikovanje kolektivnega šefa države — predsedstva SFRJ. Razloga sta predvsem dva. Že zdaj, se pravi, dokler je predsednik Tito še živ, je treba urediti vprašanje njegovega nasledstva. Rešeno je tako, da sestavljajo predsedstvo predsedniki republiških in pokrajinskih skupščin ter še po dva iz vsake republike in po eden iz obeh pokrajin. Predsednik predsedstva se vsako leto menja. S posebnim ustavnim dopolnilom je omogočeno, da je lahko Josip Broz Tito izvoljen za predsednika republike, kar je zvezna skupščina tudi storila. Drugi razlog pa je v tem, da potrebujemo predsedstvo SFRJ predvsem kot organ sporazumevanja ter dogovarjanja med republikami in pokrajinami zlasti takrat, kadar nastajajo nesoglasja in spori. Okrog tega je bilo zadnje čase v svetu precej špekulacij, češ da Jugoslavija ni notranje trdna in da bo vsak čas razpadla. To so seveda računi brez krčmarja, saj sta bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije tako trdna, da je ni sile, ki bi ju mogla podreti. Z ustavnimi spremembami ju samo še bolj utrjujemo.

To so v glavnih potezah poglavitne spremembe zvezne ustave, ki pa seveda terjajo ustrezno oblikovanje tudi

Sklepi občnega zbora Slovenske izseljenske matice

ki je bil 18. maja 1971 v Ljubljani

republiških ustav. Socialistično republiko Slovenijo utemeljemo v ustavi kot državo, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. Je socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov, slovenskega naroda ter italijanske in madžarske narodnosti. Glede na drugačen značaj Jugoslavije po zvezni ustavi, v kateri je podarjeno, da je to zvezna država in da so republike države, je bilo treba to seveda v slovenski ustavi zapisati in opredeliti.

Na novo je bilo treba opredeliti tudi zakonodajne funkcije republike, stvari, na katerih področjih bo republika izdajala zakone in kaj je ustavna pravica občin, krajevnih in samoupravnih interesnih skupnosti ter delovnih organizacij. Prvič je bilo treba to storiti zaradi tega, ker se značaj zlasti pa obseg zvezne zakonodaje močno spreminja, drugič pa zaradi tega, ker prehanje pristojnosti z zveze ne bi smelo pomeniti, da bo poslej vse osredotočeno v republiki.

Posebej je bilo treba reči še, v katerih organih in kakšen je postopek pri določanju republiških stališč, ki naj bi jih njeni predstavniki zagovarjali tako v predsedstvu SFRJ kot zvezni skupščini in v drugih skupnih organih na ravni federacije.

Dogovorjeno je bilo, naj bi jeseni spreminjali republiško ustavo le v toliko, kolikor je to potrebno zaradi drugačnih razmerij v federaciji. Odprta pa je še cela vrsta drugih vprašanj, zlasti glede ureditve skupščinskega in komunalnega sistema in bo treba ustavo pravzaprav tudi zaradi precejšnjih dosedanjih dopolnitev napisati na novo. To bi storili v drugi fazi tja do spomladi leta 1972, se pravi do konca mandatne dobe te skupščine.

1. Sodobni gospodarski razvoj v svetu spodbuja tudi preseljevanje delovne sile izven nacionalnih in državnih meja; ta problem je zajel tudi Slovenijo, zato Slovenska izseljenska matica smatra kot svojo osnovno dolžnost, da se pri vseh odgovornih dejavnikih v domovini zavzema, da se s potrebnimi zakonskimi pobudami ter predlogi mednarodnih sporazumov zagotovi enakovreden položaj naših ljudi v tujini ter vse tiste pravice, ki so jim zagotovljene z deklaracijo o človeških pravicah in drugimi mednarodnimi dokumenti. Izvršni odbor meni, da je treba pri razgovorih predstavnikov naših družbenopolitičnih skupnosti, ki vzdržujejo stike s predstavniki tujih držav, vključiti tudi skrb za naše delavce v tujini. Matica bo tudi v prihodnje opozarjala na pomanjkljivosti, ki se bodo pojavljale v konzularni službi in se trudila za izpopolnitev konzularne službe ter za izboljšanje njenega dela.

2. Matica bo tudi v prihodnje podpirala in spodbujala ustanavljanje ter delovanje klubov, društev, pevskih zborov in drugih oblik združevanja naših ljudi v tujini, ki so namenjena njihovem izobraževanju, kulturnim in drugim zahtevam. S temi društvi bo Matica vzdrževala stalne pismene in osebne stike ter po svojih možnostih pomagala pri uresničevanju njihovih kulturnih in prosvetnih programov. Prav tako bo poglobljala že dolgoletne prijateljske stike z izseljenskimi društvi v prekmorskih deželah. Ker se v teh društvih oblikuje posebna vrsta slovenske kulture, bo pomagala, da se s to dejavnostjo seznanijo tudi širša slovenska javnost. Obiske rojakov iz teh dežel v Sloveniji bo izkoristila za čim širšo izmenjavo mnenj ter za vsestransko obveščenost o tistih vprašanjih, za katere so v novi domovini najbolj zainteresirani. Pri tem delovanju se bo opirala na že obstoječe Maticе v posameznih občinah in spodbujala ustanavljanje novih matic zlasti v tistih območjih, iz katerih izhaja večje število naših ljudi v tujini.

3. Posebno skrb bo Matica posvečala šolanju otrok slovenskih staršev v tujini, zlasti učenju slovenskega jezika. Pri slovenskih prosvetnih ustanovah se bo odločno zavzemala, da pošiljajo učitelje v večje slovenske naselbine zaradi organizacije dopolnilnega pouka slovensčine pri ustreznih šolah v tujini, kjerkoli to dopuščajo možnosti. Kjer ni takih možnosti, pa se bo zavzemala za organizacijo tečajev slovensčine in bo podpirala tudi druge oblike učenja slovenskega jezika slovenskih otrok in jim v okviru možnosti pošiljala ali posredovala pošiljanje slovenskih mladinskih časopisov in knjig. Prav tako se bo zavzemala za ures-

ničitev zamisli o jezikovnih tečajih slovenskih otrok v otroških kolonijah ob poletnih počitnicah, ki jih prežive s starši ali sami v Sloveniji.

4. Matica ugotavlja, da so Slovenci doma premalo seznanjeni z delom in življenjem Slovencev po svetu, prav tako pa tudi izseljenci pogosto ne dobivajo izčrpnih in pravočasnih informacij o dogajanju v Sloveniji in Jugoslaviji, zlasti glede notranjih gibanj. Zato morajo slovenska informacijska sredstva, kot so tisk, radio in televizija, postati pomembnejši povezovalni dejavniki vseh Slovencev. Matica se bo zavzemala za uveljavitev stalne in neovirane izmenjave informacij med vsemi slovenskimi informacijskimi sredstvi doma in v tujini. Predvsem pa bo težila za tem, da čim bolj posodobi lastna informativna sredstva, kot sta Rodna gruda in Slovenski (izseljenski) koledar, da bosta sprejemljiva za vse sloje in generacije Slovencev po svetu.

5. Matica meni, da je povratek v domovino neodtujljiva pravica vseh naših izseljencev, ki se žele vrniti, ne glede na starost in poklice, zato bo njena stalna skrb, da vsem povratnikom v okviru možnosti pomaga zagotoviti čim ugodnejše možnosti nastanitve v domovini. Še posebej pa bo skrbela za povratek tistih naših rojakov, ki bi s svojo strokovno usposobljenostjo lahko uspešno pripomogli k nadaljnjemu razvoju naše skupnosti.

6. Matica se bo zavzemala za to, da bo kulturna dejavnost med rojaki v tujini postala sestavni del kulturne in izobraževalne skupnosti Slovenije. Kulturni dosežki Slovenije naj bi postali dostopni tudi Slovincem v tujini. Zato bo potrebno, kjerkoli je mogoče, v gostovanju kulturnih in umetniških skupin ter posameznikov prek redne mednarodne kulturne izmenjave vključevati tudi vse večje slovenske naselbine po svetu. Obenem bo Matica skrbela tudi za čim tesnejše povezovanje sorodnih kulturnoumetniških društev doma in v tujini, ker bi v takem povezovanju najlaže izpolnili vse tiste posebne želje, ki jih imajo Slovenci v tujini po kulturnem življenju. V ta namen bo Matica izdelala konkretne programe svoje dejavnosti na posameznih področjih.

7. Izseljenska matica se bo še bolj kot v preteklosti trudila, da seznanja celotno slovensko javnost s problemi izseljenstva, da vzbuja zanimanje za življenje in delovanje vseh naših ljudi po svetu. Oživila bo delo zgodovinske sekcije, ki že obstaja pri Matici, obenem pa bo k temu delu pritegnila znanstvenoraziskovalne institucije, da v svoje programe vključijo tudi aktualno izseljensko problematiko.

Za naslov hmeljske princese se je letos potegovalo kar petnajst brhkih Savinjčank

Lojze Trstenjak

Princesa ostane doma...

Z novim pridelkom hmelja obogatena Savinjska dolina je praznovala Dan hmeljarjev. To je bilo nepozabno srečanje hmeljarjev iz raznih krajev Slovenije, v goste pa so prišli tudi zastopniki hmeljarjev iz Argentine, Zahodne Nemčije, Francije in drugi.

Čprav je hmeljišča v Savinjski dolini letos pestila suša, ki je zmanjšala pridelek, hmeljarji zaradi tega niso opustili svojega že tradicionalnega vsakoletnega praznovanja v Žalcu in Braslovčah.

Hmelj je njihov kruh

Praznovanje se je začelo že v soboto zvečer, 7. avgusta, v dvorani hmeljarskega doma v Žalcu. Pol ure pred napovedano prireditvijo so hmeljarji, zbrani iz vseh krajev Slovenije ter gostje napolnili dvorano, domači fantje pa so na odru ves čas užigali poskočne polke in valčke, ob katerih so se zlasti mladim hmeljarjem in hmeljarkam dvigale pete. No, za ples je bil še čas, sploh pa je smel prvi zaplesati le hmeljarski starešina.

Potlej se je začelo. Predsednik poslovnega združenja Styria Celje-Maribor, ki je poleg Turističnega društva Braslovče vsa leta nazaj prireditelj Dneva hmeljarjev, Vinko Kolenc, dipl. inženir, sicer star hmeljarski maček, je najprej pozdravil hmeljarje in goste ter še povedal nekaj zanimivih ugotovitev o tem, kaj tare slovenske hmeljarje.

Takoj za njim je imel svoj govor lanskoletni hmeljarski starešina Ivan Lesjak. Pred hmeljarje je razgrnil dosežke gospodarjenja ter se zaustavil ob težavah, ki pestijo hmeljarje in slednjič končal pri nalogah, ki čakajo novega hmeljarskega starešina v bodoče.

Potlej je prišel pred mikrofona letošnji, od hmeljarjev izbran hmeljarski starešina Stanko Pešec iz Arje vasi. V črnem lajbiču s svetlimi gumbi in v širokokrajniku je bil res pravi starešina, tak pa je bil tudi njegov govor, ki ga je začel takole:

»Hmelj je moj najzvestejši spremljevalec v življenju, pozdravljal me je ob zibki, ko sem ga dohiteval kot mladenič v rasti, sva se spoprijemala, kdo bo koga ugnal

in v zenitu mojih let je naša skupna prizadevanja kronal s pomnoženim pridelkom. Hmelj je naša ljubezen, je naš kruh, naš up in sreča in naš strah ter obup. Naše življenje je tako resno povezano z rastjo hmelja, z njegovo smolnato grenkobo, da bi se odtrgani od njega počutili kot brodolomci...«

Hmeljarji so prikimali besedam svojega starešine ali jih glasno odobrvali. »Izbrali smo pravega, Pešec je mož na mestu!« je vzkliknil stari hmeljar. Še pred tem je lanskoletni hmeljarski starešina Lesjak novemu izročil lepo okovanega hmeljarskega mačka, kot simbolično žezlo dostojanstva in opravljanja odgovornih starešinskih poslov. (Funkcija hmeljarskega starešine ni zgolj častna, marveč je hkrati tudi član poslovnega združenja in ima sploh veliko besede v samoupravnem sistemu hmeljarjev.)

Komaj so govori izzveneli po dvorani, že so začeli pozivati najbolj uspešne in prizadevne hmeljarje in hmeljarke, ki so letos prejeli priznanje — bilo jih je kar 143! Bilo jih je lepo opazovati, kako so tudi

Letošnja praznovanja savinjskih hmeljarjev...

70 let stare ženice ponosno stopale po dvoani in na odru prejele priznanje, čestitke.

Katera bo hmeljska princesa?

Napočil je trenutek, na katerega so zlasti mlajši Savinjčani nestrpno čakali. Stegovali so vratove pri mizah, da bi bolje videli dekleta, ki so se letos potegovale za hmeljske princese. Kmalu se je prizibala v bokih prva kandidatka s številko 1, potlej pa še vseh 14.

Bile so zares lepe in postavne, pa tudi domiselno oblečene, skratka, člani komisije (žirije) so imeli izredno težavno nalogo, ko se je bilo treba odločiti za eno. Pri ocenjevanju so upoštevali prikupnost, postavu, izvirnost obleke in druge odlike. Slednjič je bilo končano tudi to in oznojeni člani komisije so se umaknili, da preštejejo, katera ima največje število točk.

Tega večera seveda nihče ni vedel, katera je izvoljenka, kajti to je komisija povedala šele na sklepnih prireditvi naslednji dan v Braslovčah.

Starešina se je pripeljal z zamudo

V nedeljo dopoldne (osrednja prireditev) se je množica Braslovčanov že pred deveto uro zgrnila na pločnike, da bi lahko

Letošnja hmeljska princesa je najprej zaplesala s hmeljskim starešino

od blizu spremljala prihod hmeljarskega starešina, lanskoletne hmeljarske princese in ostalega spremstva.

Sprevoda pa ob napovedani uri ni bilo in še dolgo potem ne, zato so ljudje že postajali nestrpni. Nekdo je hudomušno dejal: »Seveda, hmeljarski starešina se je sinoči vse predolgo smukal med kandidatkami, potlej pa pozabil naviti uro!«

Po enourni zamudi se je med hišami slednjič pojavil konjenik z zastavo, za njim pa je v gosjem redu priropotalo več okrašenih voz, na katerih so sedeli hmeljarski starešina, kandidatke in ostalo spremstvo. Največja gneča je nastala ob lojtrskem vozu, na katerem so sedela brhka dekleta in se prikupno nasmihala. Med fanti je bilo slišati oh in ah, fotografiji in časnikarji so se prerivali v ospredje in škljocali s kamerami, medtem pa je sprevod že zavozil na osrednji prireditveni prostor na travniku.

Argentinec zasnuje hmeljsko princeso

Med dopoldanskim programom je nek dogodek razgibal množico, čeprav ga prireditelji sploh niso predvideli. Ko je prišel na oder zastopnik združenja argentinskih hmeljarjev dr. Leskovar (naše gore list), je po pozdravnih besedah prišel na dan z osupljivo novico; v imenu predsednika združenja, sicer zakrknjenega samca je zasnuje lanskoletno hmeljsko princeso Pavlo Serdonerjevo. Povedal je še, da je predsednik med gledanjem diapozitivov z lanskoletnega praznovanja opazil hmeljsko princeso ter dejal: »Hudo mi je všeč, pripeljite mi jo!«

Pavla Serdonerjeva je spričo laskave ponudbe rdela kot mak sredi pšeničnega polja. Ker pa je dr. Leskovar pred zbranimi Savinjčani želel njen odgovor, je princesa Pavla stopila k mikrofону in dejala: »Počlaščena sem, da me snubi vaš predsednik, vendar je moj odgovor ne. Veste, rada imam to svojo Savinjsko dolino.« Da ne bi dr. Leskovarja oziroma njegovega predsednika preveč razočarala, je Pavla za snubca izročila svojo sliko.

Nova hmeljska princesa

Na popoldanski sklepnih prireditvi je bila v središču zanimanja pisana povorka okrašenih voz s skupinami savinjskih hmeljarjev, ki so vsak po svoje domiselno opozarjali na delo hmeljarjev pa tudi na tegobe, ki jih tarejo. Najbolje je bil ocenjen voz iz Trnave, ki je predstavljal raketo, s ka-

tero naj bi savinjski hmeljarji kmalu poleteli na luno saditi hmelj. Pohvalo pa so si zaslužili vsi nastopajoči.

Slednjič je napočil čas, ko je bilo treba javno povedati, katera med petnajstimi dekleti je izvoljena hmeljska princesa. To nalogo je hmeljski starešina opravil zelo svečano. Nova hmeljska princesa je 17-letna Marjanca Čretnik iz Prnovega pri Veliki Pirešici. Ko je Marjanca zaslišala svoje ime, se je široko nasmehnila in potlej visoko nad glavo zavihtela princeskin škaaf. Brhki Savinjčanki je seveda vsak želel stisniti roko. Ker sem hmeljsko princeso nekaj dni po praznovanju obiskal na njenem domu v Prnovem, ne bo odveč, če zapišem, da Marjanca ni samo lepa, marveč tudi pridna in kar je zlasti pomembno, rojena pod kmečko streho. Ob mojem obisku je bosa pritekla z njive, kjer sta z materjo pleli korenje. Doma pa kot vse kaže ne bo ostala. Lani je končala tretji letnik zobotehnične šole v Ljubljani, ki jo bo končala letos.

Malone deset tisoč obiralcev je medtem že »sleklo« hmeljišča do prsti. Pod odgrnjenim zelenim pajčolanom so se pokazale betonske žičnice in pa redke hmeljveke. Na lehah se suši letošnji manjši pridelek hmelja, hmeljarski starešina Pešec hodi s predpasnikom naokoli, princesa Marjanca pa se pripravlja na šolo.

Hmeljarji iz Trnave so v sprevodu pokazali, kako bodo šli saditi hmelj na luno

Zelena Krka – polna čarov in skrivnosti

Slovenska kraška reka Krka se vije v glavnem mirno, tiho in krotko. V slikovitih zavojih teče med zelenimi bregovi, njen mirni tok pa prekinjajo v zgornjem delu naravni in v spodnjem delu umetni jezovi, ob katerih tičijo starodavni mlinci, ki dajejo pokrajini ob reki še poseben čar. Vpliv industrije je že delno posegel v donedavna deviško ohranjeno reko, ki je ena najlepših in najbogatejših jugoslovanskih rek. Vendar se ribiči in vsi ljubitelji narave trudijo, da bi ta dolenski biser ohranili takšen, kot je znan v svetu.

Glavna struga od izvira v vasi Krka do izliva v Savo pri Brežicah je dolga 92,3 km. Njen padec od izvira do izliva pa je nekaj več kot 130 metrov. Najbolj pogosta globina je od 5 do 7 metrov, največja pa 9,3 metre. Padavine v reko pritekajo v glavnem pod zemljo. Večinoma prihajajo iz večjih vrelcev v bližini vasi Krka, Koti ter iz številnih potokov. Tla in obrežje sestavljajo: trd apnenec, prst, droben pesek in prod. Zaradi ugodne sestavine struge in mirnega toka vode, je ob reki poplavljeni svet obraščen z rastlinjem in drevjem. V nobeni slovenski reki niso tla tako različnih oblik kakor v Krki; ima glo-

boke jame, jamice, luknje, razpoke, poplajeno drevje in drugo. Vse to daje ribam skrivališča in zavetje pri zavarovanju zaroda.

Račja prestolnica

V 19. stoletju je bila Krka svetovno znana zaradi velikih rakov — jelševcev. Lepo ribolovno in slikovito mestece Žužemberk je bilo račja prestolnica. Raki iz Krke so v glavnem potovali na dunajski cesarski dvor. Žal pa je v Krko in njene pritoke prišla 1882. leta račja kuga, ki je skoraj vse rake uničila. Kasnejši poskusi, da bi povrnili nekdanji

sloves, niso nikoli uspeli. Po letih kuge se je posebno razbohotilo ribje življenje, ki zajema naslednje ribje vrste: potočno postrv, postrv šarenko, soma, ščuko, bolena, klena, platnico, mreno, podust, ploščiča, krapa, linja, rdečeoko, menka, zeleniko, sulca, ostriza, smuča, androgo, lipana in koreslja.

Kaj menijo o Krki drugi

Glas o Krki je šel že na vse strani sveta. Naj napišemo samo nekaj izjav, ki so jih dali priznani ribiški strokovnjaki in ljubitelji narode. Pred drugo svetovno vojno je obiskal Krko znani angleški diplomat in publicist sir David Bruce Lochard. V svoji knjigi »Retread from glory«, je napisal, da je Krka ena najlepših rek, ki jih jih je kdajkoli videl in to v ribiškem in estetskem smislu.

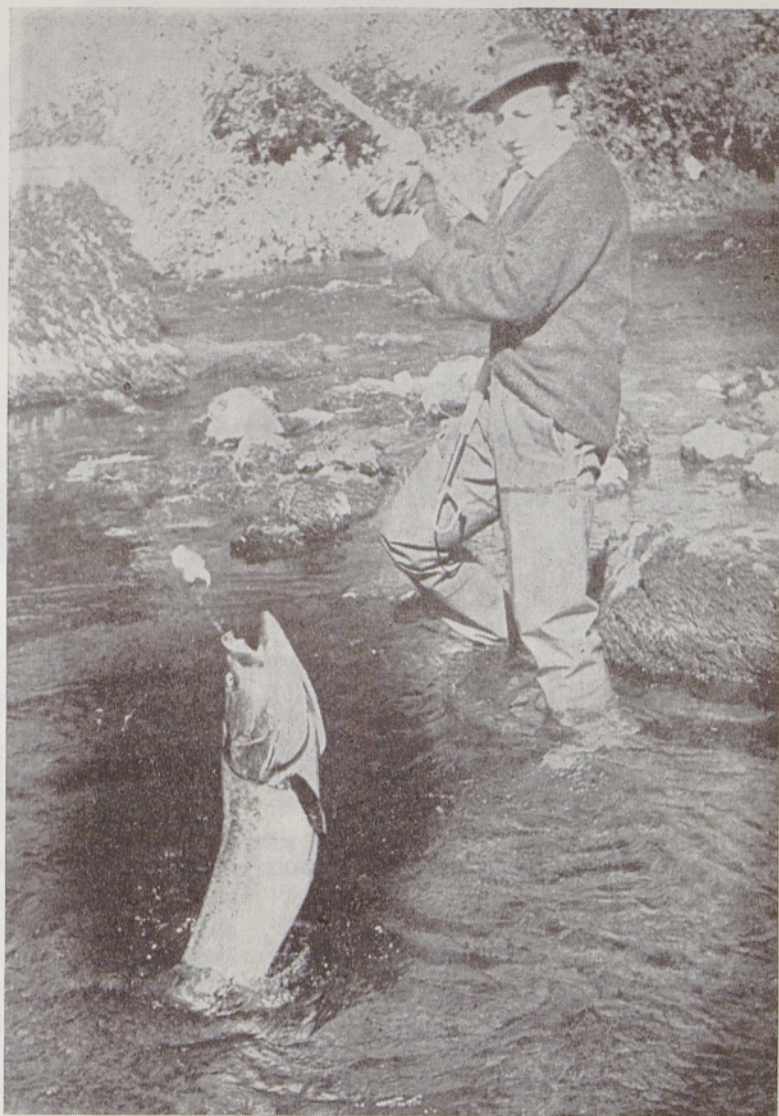
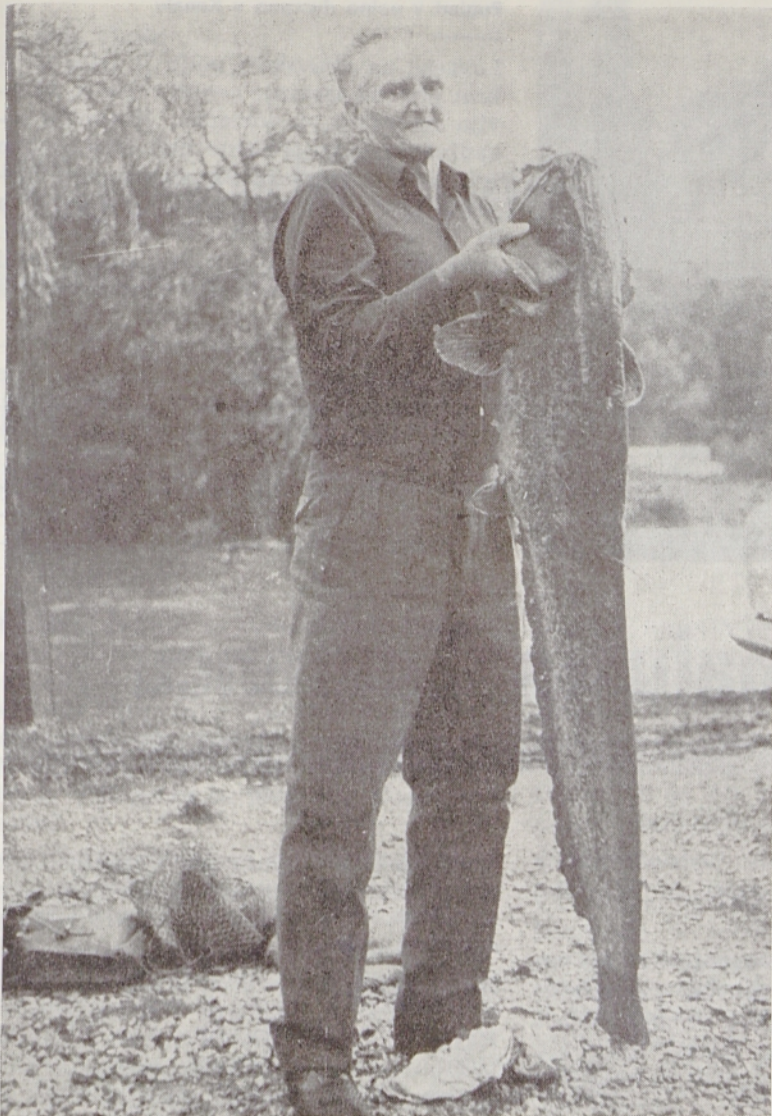
Bivši svetovni prvak v športnem ribolovu, zahodni Nемеc Günter Grebenstein, ki vsako leto pride na Dolenjsko, je izjavil, da je »Krka enkratna...« Pred dvema letoma je bil v Jugoslaviji bivši ameriški prvak v športnem ribolovu, sir Joe Brooks. Udeležil se je tudi ribolova na Krki. V svojem strokovnem sestavku v znani reviji »Outdoor Life« je v članku »Dream world of trout« — »Fishing in Yugoslavia« napisal, da ga je posebno prevzel lov na sulca in pestrost ribjega življa, ki je le malo kje na svetu zastopan tako kot ravno v Krki.

Vsako leto več obiskovalcev

Vsako leto obišče Krko in njene pritoke na stotine športnih ribičev v glavnem iz zahodnoevropskih držav (Zahodna Nemčija, Švica, Frnacija, Holandija...); vse te ljubitelje ribolova pripelje v Slovenijo želja, da preizkusijo svoje znanje v lovu sulcev, lipanov, potočnih postrvi, ščuk in drugih rib. Na tisoče metrov filmov je že steklo skoz filmske

Dva dolenska ribiča z uplenjenima sulcema

Novomeški ribič Vidic z izredno težkim plenom — 16-kilogramskim somom.

Takih srečnih trenutkov, kot ga je imel gost iz Avstrije, ni malo...

kamere navdušenih ribičev. O Krki je bil pred leti posnet kratkometražni film v barvah z naslovom »Lov na sulca v Krki — kraljevski lov«. Posnel ga je znani zahodnonemški proizvajalec športnega pribora in turistični posrednik Hans Balzer. S tem filmom je napravil v precejšnjem delu Evrope pravo ribiško revolucijo. Zato se je veliko ribičev iz tujine odločilo za »kraljevski lov« v poznih jesenskih in zimskih mesecih, oziroma že med letom v lovu na lipane, postrvi, some in ščuke na Dolenjskem.

Dolenjci vodijo rekorderje

Ti ljudje, ki jih pritegujejo lepote Krke, ne prihajajo na Dolenjsko samo, da bi lovili ribe, bolj jim gre za uživanje v

lepotah pokrajine in ne nazadnje, da se domov vrnejo z lepo ribiško trofejo. Takih ni ravno malo: 1967. leta se je Nемеc Werner Wertz iz Nürnberga oklital s sulcem težkim 20 kilogramov, manjših, težkih med 10 in 15 kilogrami, pa je šlo precej čez mejo. Posebno uspešna je bila sulčja sezona 1970/71. Toliko velikih in kapitalnih sulcev ni bilo v Krki ujetih še nikoli. Lani je zahodnonemški gost na Otočcu ujel 16-kilogramskega soma, velikana enake teže je zapel skoraj na istem mestu tudi Novomeščan Vidic. Ščuk v teži do 5 kilogramov je bilo ujetih veliko. Razumljivo je, da so bolj uspešni domačini, ki poznajo skrivnosti reke in tudi navade rib. Dolenjski ribiči vedo tudi povedati, kje ležijo največji somi in sulci. Sulci so dobili tudi svoja imena. Naštej-

mo najpomembnejše: Janez (40 kg), Grbonja (40 kg), Rudolf (35 kg), Oto (35 kg), Korl in Marija Terezija (30 kg) itd. Some velikane cenijo, da tehtajo tudi do 100 kilogramov. Največjega so pred drugo svetovno vojno ujeli v Kostanjevici na Krki, tehtal pa je 90 kilogramov. Ščuke so zelo prebrisane, največjo je lani ujel mladi novomeški ribič Miro Berger pri vasi Otočec, tehtala je 10 kilogramov in je ena večjih trofej iz Krke.

Ribiči, ki prihajajo na Krko ob malo večjem ribiškem znanju, nikoli ne ostanejo praznih rok. Platnico, podusta, mreno, linja, ki jih je v reki največ, ni posebna umetnost zapeti. Za lepo trofejo pa je treba imeti dober nos ali pa izredno srečo.

Pogled v polno dvorano v Kanalu

Lovrenc na Dravskem polju je letos prvič preredil srečanje svojih rojakov, ki živijo na tujem, z domačini. Krajevne organizacije so to srečanje dalj časa skrbno pripravljale in po imenu vabile vse rojake, ki živijo po svetu. Od 530 povabljenih se je srečanja udeležilo kakih 300 ljudi. Zanimivo je, da so se vabilu odzvali tudi številni domačini, ki živijo v drugih krajih po Sloveniji.

Vse zbrane izseljence in rojake, ki so začasno zaposleni v tujini, ter domačine je v imenu skupnosti pozdravil Franc Dolenc, ki je posebej izrazil zadovoljstvo, ker se je tega prijateljskega srečanja udeležilo tako veliko število ljudi. V imenu Slovenske izseljenske matice je pozdravil vse navzoče pisatelj Anton Ingolič, v imenu pri-

Uspeli srečanja v Kanalu in Lovrencu

Zadnjo soboto v juliju so se v Kanalu ob Soči srečali skoraj vsi izseljenci iz severne Primorske, ki so bili na počitnicah v domačih krajih. Srečanje je organizirala podružnica Slovenske izseljenske matice v Novi Gorici pod pokroviteljstvom tovarne salonita Anhovo, ki proslavlja letos svojo petdesetletnico. Zaradi slabega vremena je bilo srečanje v kinodvorani, ki je bila nabito polna, saj se je srečanja udeležilo kakih 300 ljudi, med katerimi je bilo kakih 70 izseljencev. Največ jih je bilo iz Argentine.

Vse rojake in druge goste je najprej pozdravil predsednik goriške podružnice Slovenske izseljenske matice Kristjan Bavdaž, za njim pa je spregovoril tudi Milo Vižintin, podpredsednik Slovenske izseljenske matice in republiški poslanec. V kulturnem programu je nastopil vokalno instrumentalni trio, ki ga sestavljajo Radovan Zavadlav, Stana Stanič in Severin Marvin, nekaj narodnih pesmi je zapel Goriški oktet, nekaj pesmi je recitiral goriški igravec Aleksej Pregarc, program pa so prijetno poživili tudi učenci in učenke

Skupina argentinskih izseljencev, ki se je udeležila srečanja v Kanalu. V sredini odbornik Slovenskega delavskega društva »Ljudski oder« Jože Drašček

osnovne šole iz Kanala. Dobrodošlico je zaželela tudi gasilska godba iz Nove Gorice.

V imenu Slovencev iz Argentine je vse navzoče pozdravil in se zahvalil za prisrčen sprejem odbornik društva »Ljudski oder« Jože Drašček iz Buenos Airesa, nekaj besed pa je spregovoril tudi rojak Brišar iz Rosaria. Vsi gostje, ki so se udeležili srečanja v Kanalu, so nam pripovedovali, da odhajajo z najlepšimi vtisi.

Mirko Ličen

pravljalnega odbora pa je spregovoril Anton Drevenšek, ki je poudaril izreden pomen tega srečanja, ki naj bi postalo tradicionalno.

Na prireditvi v Lovrencu je največje zanimanje vzbudila folklorna skupina »Vinko Korže« iz Cirkovc na Dravskem polju, ki je zaplesala nekaj slovenskih narodnih plesov ter prikazala ljudske običaje. Žal pa je tudi to prireditev zmotil dež. Kljub temu pa so iz Lovrenca na Dravskem polju prav vsi odnesli najlepše vtise.

F. H.

Slovenski športniki

pred olimpijskimi igrami

Letošnje poletje so dosegli naši športniki nekaj prav lepih uspehov. Vrsta odličnih dosežkov v domači in mednarodni konkurenci kaže, da se športniki v polni meri zavedajo odgovornosti, ki jih čakajo prihodnje leto ob nastopu na olimpijskih igrah v Sapporu in Münchnu. Začnimo z atletiči.

Na evropskem prvenstvu v Helsinkiju je imel med slovenskimi predstavniki največ uspeha Jože Medjimurec, ki je v teku na 800 metrov dosegel v finalu sedmi najboljši čas. Manj sreče od svojega kolega sta imela člana celjskega Kladivarja Nataša Urbančič in Branko Vivod, ki jima v metu kopja oziroma v skoku v višino ni uspel »veliki met«. Zadovoljiti sta se morala z uvrstitvijo med prvo petnajstero, kar pa prav gotovo ne kaže vseh njihovih tekmovalnih možnosti.

V jugoslovanski plavalni reprezentanci, ki je sredi poletja merila svoje moči z odličnimi angleškimi predstavniki na Kodeljevem v Ljubljani, je bila tudi vrsta najboljših slovenskih plavalcev: Ljubljčanini Linhart, Kostanjšek, Andrič in Klemen ter Kranjčanke Švarčeva, Mandeljčeva in Porentova. Za odlično članico kranjskega Triglava, 16-letno Judito Mandeljč, je bila letošnja sezona brez dvoma ena najuspešnejših v njeni kartki, a zato toliko bolj bogati športni karieri. V Bukarešti je namreč osvojila naslov balkanske prvakinje in dokazala, da se bo z leti razvila v eno najboljših jugoslovanskih predstavnic v plavanju. Ko smo se pomudili za čas pri vodnih športih, naj še omenimo, da sta Ljubljčanana Janez Obšteter in Milan Hosta v Šibeniku segla po naslovih državnih prvakov v skokih z deske in stolpa. Jugoslovanski in slovenski skakalni šport

je sredi avgusta prizadela velika izguba: v hudi prometni nesreči pri Domžalah sta izgubila življenji trener državne reprezentance in ljubljanske Ilirije, 42-letni profesor telesne vzgoje Milan Keber in državni prvak, komaj 21-letni študent Milan Hosta, ki je bil nedvomno eden izmed najbolj obetajočih skakalcev v vodo v Jugoslaviji.

Za svojimi prijatelji, ki sleherno poletje tekmujejo v »mokrem elementu«, niso mnogo zaostajali tudi kajakaši in kanuisti na divjih vodah. Na svetovnem prvenstvu v italijanskem Meranu je 26-letni umetnostni zgodovinar Damjan Prelovšek iz Ljubljane zasedel v tekmovanju enosedelnih kanujev v družbi najboljših mojstrov divjih voda na svetu presenetljivo šesto mesto. Da bi bila letošnja poletna bera slovenskih športnikov še večja, so poskrbeli še strelci, košarkarji, nogometaši, rokometarji in mnogi drugi. V izbrani jugoslovanski košarkarski vrsti, ki je nastopila na velikem mednarodnem turnirju v spomin Jurija Gagarina, prvega človeka, ki je poletel v vesolje, sta bila tudi člana ljubljanske Olimpije Vinko Jelovac in Peter Marter. Verjetno ni odveč, če se v našem športnem zapisu spomnimo tudi nogometašev Olimpije iz Ljubljane in Maribora, ki bodo letošnjo sezono spet nastopili v največjem jugoslovanskem nogometnem tekmovanju ter ne nazadnje drugoligašev Ljubljane, Mercatorja, mariborskega Železničarja in Mure iz Murske Sobote. Nogometa bo letošnjo jesen v Sloveniji na pretek, v taboru Olimpije pa ne skrivajo svojih velikih pričakovanj, da bi se podobno kot spomladi tudi prihodnje leto uvrstili med vodilno deseterico jugoslovanskega klubskega nogometa.

Slovenski kanuist Damjan Prelovšek

Na plazu pod Triglavom je možno smučati vse poletje. Tu so organizirali tudi slovensko poletno prvenstvo v smučanju

Prve nove redne turistične znamke

Poročali smo že, da bodo letos začele izhajati nove redne poštne znamke s turističnimi kraji. Ta nova serija rednih znamk bo zamenjala dosedanje redne znamke, na katerih je predsednik SFRJ Josip Broz-Tito. Nove turistične znamke bodo izhajale postopoma in bodo verjetno v enem letu vse izšle.

O številu in vrednostih posameznih znamk ni še nobenih natančnejših podatkov. Vendar prevladuje mnenje, da nekih posebnih razlik ne bo.

Do danes so izšle že prve štiri znamke iz te serije, in to za 30, 50, 75 par in za 1 dinar.

Na prvi znamki za 30 par, ki je izšla 21. junija 1971, vidimo del Krka z morske strani. Krk je čudovit pristaniški kraj na našem največjem istoimenskem otoku v Kvarnerskem zalivu pred Reko. Ves otok je znan po svojih turističnih krajih, lepota in zanimivostih. S celino je povezan sedaj tudi s trajektom.

Na drugi znamki za 50 par je Kruševac. Ta znamka je tudi izšla 21. junija 1971. O Kruševcu smo že poročali v zadnji številki, ko je izšla posebna priložnostna znamka v počastitev njegove šeststoletnice.

Na tretji znamki za 75 par je znana cerkva sv. Janeza s kamnitim mostom prek Save Bohinjke na koncu Bohinjskega jezera. To je tako značilen košček našega Bohinja, da ga pozna skoraj vsak Slovenec. Zato o naravnih lepotah Bohinja s slapom Savico in Bohinjskim jezerom ne bi govorili. Za Bledom je Bohinj drugi tak naš biser.

Na četrti znamki za 1 dinar je Bitola, lepo mesto iz Makedonije v bližini grške meje. Leži na Bitoljskem polju pod Peristrom. Bitola ima pestro zgodovino in je po svoji legi in zgodovinskih znamenitostih zelo privlačna turistična točka. Ta znamka pa je izšla 6. julija 1971.

Kot smo že omenili, bodo te znamke izhajale postopoma, tako da lahko kaj kmalu zopet pričakujemo kako novo turistično »nazobčano umetnino«.

V Ljubljani je bil od 23. do 28. avgusta 1971 svetovni kongres mednarodne zveze za računalniško obdelavo podatkov »IFIP 71«. Udeležilo se ga je okoli 2500 strokovnjakov iz 45 držav. V tem času so v Ljubljani uporabljali tri priložnostne poštne žige, s katerimi je tudi pošta počastila neslučen pomen teh novih znanstvenih dosežkov.

Pot na Daljnji vzhod

V letošnjem decembru nameravava s kolegico potovati v Tokyo, Hong Kong, Bangkok in New Delhi. Verjetno tudi v teh mestih živi kdo izmed naših rojakov, ki bi bil naju pripravljen opozoriti na znamenitosti teh mest, ki niso opisane v turističnih prospectih. Že vnaprej se zahvaljujeva.

Jožica Grilc
Vogelstr. 3
6 Frankfurt/M
W. Germany

Dopisovanje

Rad bi se dopisoval s Slovenko iz Ljubljane ali iz Maribora. Lahko je samska ali vdova.

Frank Setina
439 W. Reynold st.
Springfield, III. 62702, U.S.A.

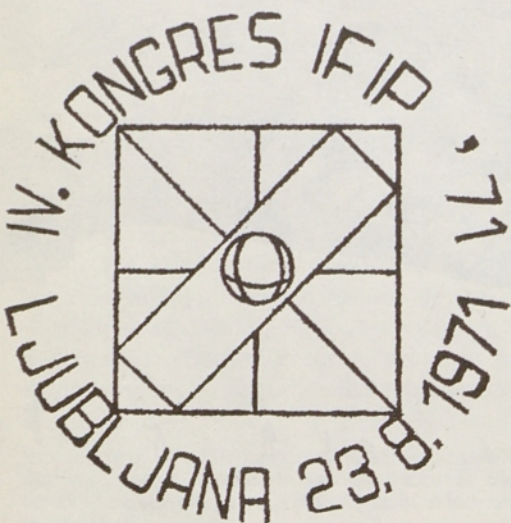
Hiša na prodaj

PRODAM ENONADSTROPNO NOVO HIŠO z balkoni in teraso. Hiša je v celoti podkletena. Velik vrt. Leskovec pri Krškem. Pišite na naslov:

Franc BRAČUN
401 Hilden
Molzhausweg 19
DEUTSCHLAND

Hiša z vrtom

Prodam ali dam v najem novo enodružinsko vilo (podkleteno, centralna kurjava) v neposredni bližini Ljubljane (cesta proti Litiji), 2000 kvadratnih metrov zemlje s sadnim in okrasnim vrtom. Ponudbe pošljite na upravo Rodne grude.

Carinske olajšave za povratnike

Tudi v naši reviji smo že nekajkrat pisali o pripravah za spremembe carinskega zakona, ki bi naj nudile precejšnje olajšave našim ljudem, ki se vračajo v domovino. Žal nam je, da smo že pred nekaj meseci obljubljali, da bo ta novi zakon začel veljati že »v kratkem«, saj še danes (sredi septembra) ne moremo povedati točno, kdaj bo prišlo do tega. Prvotno je bilo namreč rečeno, da bo ta zakon sprejet (po hitrem postopku«, kasneje pa so se v zvezni skupščini odločili, da je treba nekatere predloge ponovno temeljito pretehtati. Upoštevati je bilo treba tudi pripombe nekaterih jugoslovanskih podjetij, saj je — končno — osnovni namen carine le — zaščita domačega gospodarstva. Predlog za spremembe carinskega zakona je 10. septembra obravnaval tudi izvršni odbor Slovenske izseljenske matice.

V 27. členu novega predloga o carinskem zakonu je predvideno, da bi naši državljani, ki so bili zaposleni v tujini leto dni ali vsaj 15 mesecev v dveh zaporednih letih, ob vrnitvi lahko brez carine uvozili gospodinjske predmete in predmete, ki jih rabijo v poklicu, v vrednosti do 10.000 din (milijon starih dinarjev).

Jugoslovanski državljani, ki so bivali v tujini najmanj 10 (deset) let, bi po 28. členu lahko brez carine uvozili vse gospodinjske predmete in nujen gospodarski inventar brez omejitve vrednosti.

Kot posebna olajšava za povratnike pa je bil na predlog zveznega sekretariata za delo dodan še člen 44, po katerem se na gospodarski inventar, ki bi ga povratniki uporabljali v lastnih obrtnih dejavnostih in kmetijstvu, plača enotna carinska stopnja 10 odstotkov, če so povratniki delali v tujini najmanj eno leto ali 15 mesecev v dveh zaporednih letih.

Po mnenju Slovenske izseljenske matice bi te carinske olajšave v precejšnji meri spodbujale vrnitev naših izseljencev in tistih,

Slovenska vinska trgatev v Švici

Slovensko planinsko društvo »Triglav« v Švici bo 9. oktobra priredilo veliko prireditev, ki so ji dali naslov »Slovenska vinska trgatev«. Na tej prireditvi sodeluje tudi Ljubljanska banka. Na zabavi bodo igrali: ansambel Dobri znanci iz Ljubljane, peke bodo sestre Potočnik, vmes pa bo nastopal še ansambel »Trio Adria« iz Švice.

Prireditev bo v dvorani restavracije Glatthof v Glattbruggu. Pričetek bo ob 20. uri, trajala pa bo do 4. ure zjutraj. Za tiste, ki bodo takrat prvič v tem kraju, naj napišemo, kako bodo našli dvorano. Z osebnim avtomobilom iz smeri Zürich se je treba peljati po Schaffhauserstrasse v smeri Flughafen. Izpred glavne železniške postaje v Zürichu vozi avtobus vsako uro na letališče skoz Glattbrugg, kjer izstopiš. Lahko pa se pelješ s tramvajem št. 14 do končne postaje Seebach, od tam naprej pa vozi vsake četrte ure avtobus, ki pelje skoz Glattbrugg. Restavracija je v središču naselja na velikem križišču nasproti Migrosa.

Društvo sprejema tudi rezervacije vstopnic, ki pa morajo biti dvignjene najkasneje do 21. ure na večer zabave. Sedežev društvo ne rezervira.

Na slovensko trgatev vabimo vse Slovence, ki živijo v Švici.

Slovensko planinsko društvo »Triglav« v Švici je bilo ustanovljeno v letošnjem juniju. Osnovna naloga društva je, da povezuje Slovence in Slovenke, ki živijo v Švici in jim po možnosti nudi košček domovine z materinsko besedo, sliko, in glasbo. Društvo prireja srečanja, zabave, predavanja, izlete, pohode v domače in švicarske gore idr. Član Slovenskega planinskega društva »Triglav« je lahko vsakdo, ki je slovenskega porekla ali mu je slovensščina materin jezik. Če želite postati član edinega slovenskega društva v Švici, vas prosimo, da nam pošljete vaš točen priimek in ime, kraj in čas rojstva, občina, točen naslov v Švici in eno doprsno sliko. Društvo je uradno dovoljeno od švicarskih oblasti in priznано tudi v domovini. Letna članarina je 20 Sfr. Vsakdo dobi člansko izkaznico in lepo društveno značko, simbol društva, pa tudi našega najvišjega vrha Triglava. Letno skupščino bo imelo društvo 20. novembra, o čemer vas bomo še pozneje pravočasno obvestili.

Slovensko planinsko društvo »Triglav« v Švici, Seestrasse 358, 8706 Meilen/ZH, Švica

ki so sicer odšli na začasno zaposlitev v tujino, svoje bivanje na tujem pa so iz leta v leto podaljševali. Vprašanje carine je brez dvoma največji problem, ki že več let muči večino naših ljudi na tujem. To smo lahko videli v številnih razgovorih z našimi rojaki in brali v številnih resolucijah in zahtevah klubov naših državljanov na tujem. Vse tolažbe, da se bo to vprašanje kmalu uredilo, so bile seveda premallo. Vsi pa se zavedamo, da pomeni desetletno življenje v tujini že skoraj toliko kot stalna naselitev. V desetih letih si večina že ustvari na tujem družino, otroci obiskujejo tuje šole, pozabljajo ali pa se sploh ne naučijo materinega jezika. Številni otroci naših delavcev na tujem so sicer še vedno naši državljani, po miselnosti, jeziku, izobrazbi pa tujci. Ne vsa, velik del krivde za to je na togih carinskih predpisih.

Na izvršnem odboru Slovenske izseljenske matice so opozorili na vse številne zahteve po spremembi carinskih predpisov, ki so

bile izrečene že pred nekaj leti, na svoji zadnji seji pa so ponovno zahtevali, da se predvidene carinske olajšave uveljavi takoj. Člani izvršnega odbora so podprli osnutek novega carinskega zakona, predlagali pa so, da se doba iz člena 28 skrajša z deset na pet let, med predmete, ki bi se jih po tem členu lahko uvozilo brez carine, pa bi bilo treba uvrstiti tudi osebni avtomobil. Sklepi seje so bili poslani slovenski skupščini, ki jih bo posredovala zvezni skupščini. Zvezna skupščina bo o novem carinskem zakonu razpravljala na eni izmed prihodnjih sej.

Vprašanje carinskih olajšav za naše delavce-povratnike iz tujine obravnavajo torej najširši politični forumi in druge ustanove — razen izseljenskih matic tudi Socialistična zveza kot naša najbolj množična organizacija. Kdaj bomo torej lahko vsaj glede carin začutili olajšanje?

Jože Prešeren

Paul Hofstetter, senator, poslanec in predsednik deželnega združenja Arbeiterwohlfahrt za Baden-Württemberg

Paul Hofstetter je sprejel na razgovor sodelavko naše revije Metko Vrhunc

Delavsko javno skrbstvo — za mnoge jugoslovanske delavce v ZR Nemčiji še nerazčiščen pojem — za mnoge že tista institucija, ki jim je z nasvetom in aktivno pomočjo pomagala v kritičnih trenutkih.

stvo v ZR Nemčiji prizadeva za doseganje enakopravnega položaja za jugoslovanskega delavca v primeri z njegovim nemškim kolegom.

Trenutno poklanja delavsko javno skrbstvo oz. njegovo vodstvo v ZR Nemčiji največ skrbi reševanju vprašanj šolanja otrok tujih delavcev. Zelo pomembno je, da otrok tujega delavca zna svoj materin

Arbeiterwohlfahrt koristi tudi našim delavcem

Posvetovalnice Arbeiterwohlfahrta — delavskega javnega skrbstva so tista institucija, ki jugoslovanskim delavcem v Nemčiji poleg naših konzularnih predstavništva in sindikatov z nasvetom in aktivno pomočjo stoji ob strani pri reševanju njihovih problemov. Socialnih delavcev — Jugoslovancev, ki jih je zvezno združenje Arbeiterwohlfahrta za ZR Nemčijo pridobilo za delo v Nemčiji, je danes že 80. To število se bo to jesen povečalo še za 9. Posvetovalnice, stalne ali občasne v lastnih prostorih ali prostorih zavodov za zaposlovanje predstavljajo razvejano mrežo od juga do severa ZR Nemčije. Z ustanovitvijo birojev ali posvetovalnic tudi zunaj večjih mest so se približale našemu delavcu in mu tako skrajšale pot do rešitve njegovega problema.

Obiskali smo nekaj posvetovalnic Arbeiterwohlfahrta v Baden Württembergu. Najprej smo se pogovarjali v Stuttgartu s senatorjem, poslancem in predsednikom Arbeiterwohlfahrta za deželno zvezo Württemberg, gospodom Paulom Hofstetterjem. Povedal nam je nekaj o zgodovini in osnovnih nalogah tega skrbstva.

Delavsko javno skrbstvo ali Arbeiterwohlfahrt je socialistična skrbstvena organizacija, ki je bila ustanovljena po propadu nemškega cesarstva leta 1919. Ustanoviteljica te organizacije je Marie Juchacz. Organizacija je bila za časa Hitlerja prepovedana, njeni voditelji preganjani ali zaprti, delno pa so pobegnili v ZDA, kjer

so delovali dalje. Po drugi svetovni vojni je bilo delavsko javno skrbstvo ponovno ustanovljeno. Kot član skrbstvene internacionale od takrat dalje nenehno pomaga delavcem ne glede na pripadnost rasi, veri ali socialnemu razredu, pomaga mladini in starim.

V okviru teh nalog je delavsko javno skrbstvo v ZR Nemčiji prevzelo tudi skrb za jugoslovanske delavce, ki so na začasnem delu v ZR Nemčiji. V mestih in na deželi, v stalnih ali začasnih posvetovalnicah svetujejo v okviru te organizacije jugoslovanski socialni delavci našim ljudem pri vseh težavah, ki jih ti srečujejo. Konec meseca junija je bilo v Baden Württembergu 154.000 jugoslovanskih delavcev in 20 stalnih socialnih delavcev socialnega skrbstva, ki so delovali v 15 krajih po vsem Baden Württembergu. Ti socialni delavci sodelujejo pri reševanju problemov s področja delavskih pravic s sindikati posameznih industrijskih vej ali zvezo sindikatov ter zavodi za zaposlovanje.

Drugo težišče prizadevanj delavskega skrbstva je skrb na področju kulture in prosvete. Kot je znano, je prav Arbeiterwohlfahrt nosilec dejavnosti jugoslovanskega kulturnega centra, ki je nedavno odprt za jugoslovanske delavce v Stuttgartu.

Delavsko javno skrbstvo pomaga pri iskanju stanovanj, oskrbi bolnih in pri reševanju problemov okrog šolanja otrok tujih delavcev. Pri tem si delavsko javno skrb-

stvo v ZR Nemčiji prizadeva za doseganje enakopravnega položaja za jugoslovanskega delavca v primeri z njegovim nemškim kolegom. Trenutno poklanja delavsko javno skrbstvo oz. njegovo vodstvo v ZR Nemčiji največ skrbi reševanju vprašanj šolanja otrok tujih delavcev. Zelo pomembno je, da otrok tujega delavca zna svoj materin

jezik, da pozna svojo domovino in jo ceni. V Calwu smo obiskali socialnega delavca Miček Stanislava. Rojen je bil v Varaždinu in je bil pred prihodom v ZR Nemčijo učitelj na osnovni šoli. Našli smo ga v razgovoru z mladim fantom, gradbenim delavcem, ki mu je stroj pred nekaj dnevi odrezal prste. Pavlovski Slavko iz okolice Vršca je pazljivo poslušal nasvete. Hotel bi izvedeti, ali ima pravico do odškodnine oziroma invalidnine. Miček svetuje prijazno in potrpežljivo. Toliko je stvari, ki jih naši delavci ne poznajo. Včasih ne vedo niti imena firme, v kateri delajo, ne vedo, kje so zavarovani, ne vedo, kakšne so njihove pravice. Naj huje in prvi vzrok za vse to je seveda, da ne znajo nemškega jezika. Računajoč z neznanjem delodajalci tuje delavce velikokrat izkoriščajo in jim kratijo njihove osnovne pravice. Še vse premalo naših delavcev se zanima za svoje pravice. Še vse prepogosto jemljejo narejeno zlo kot nujnost, ki je povezana z delom in življenjem v tujini. Še vse premalo izkoriščajo naši delavci možnost, ki jim jo nudi delavsko javno skrbstvo pri doseganju njihovih pravic. Tu dobijo nasvet in pomoč v svojem materinem jeziku. Delavsko javno skrbstvo samo sicer ne rešuje problemov, pač pa naše delavce, kot je mogoče točno, informira ter napoti na institucije, ki so za reševanje problemov pristojne, ali pa v sodelovanju s temi institucijami poskrbi za reševanje problemov.

Važno je, da delavci poznajo svoje pravice ter da vedo, kje jih lahko uveljavljajo, če jim jih kdo krati.

Tovariš Stanislav Miček deluje razen vsako sredo in soboto v Calwu, Marktplatz 1 od 9. do 12. in od 14. do 18. ure tudi na zavodu za zaposlovanje v Nagoldu vsak 1. in 3. četrtek v mesecu, v Freundenstadtu vsak 1. in 3. torek v mesecu, v Horbu vsak drugi torek v mesecu in v Wildbadu vsak 4. torek v mesecu.

V Balingenu, v prostorih sindikata v Wilhelmstrasse 25 je stalna posvetovalnica Arbeiterwohlfahrta, kjer delujeta socialna delavca Milan Laznik in Miodrag Božič.

Prostori, ki so precej veliki, so polni naših jugoslovanskih časopisov in informacij. Tako naši ljudje ob obisku lahko zvedo tudi za novice iz domovine.

Milan Laznik je kot vsi socialni delavci najprej v Nemčiji pri Bonnu dokončal uvodni tečaj Arbeiterwohlfahrta, zdaj pa od 1. januarja 1970 že več kot eno leto deluje v Balingenu in okolici.

»Delo je težko,« pravi sam, »toda jaz sem to pričakoval in nisem razočaran kot nekaj mojih kolegov. Tu sem našel okolje, ki me resnično potrebuje in to mi daje notranje zadovoljstvo.« Miodrag Božič pa nadaljuje: »Seveda bi bilo marsikaj mnogo lažje, če ne bi naši delavci vedno čakali na zadnji trenutek, ko jim že teče voda v grlo. Sklepajo najrazličnejše pogodbe, vpadajo v finančne obveznosti brez koristi, prihajajo s problemi že iz Jugoslavije, do naših posvetovalnic so nezaupljivi do zadnjega trenutka. Največ problemov, s katerimi naši ljudje prihajajo k nam, je v manjših firmah, ki niso v zvezi delodajalcev in se ne drže določil te zveze; posebno veliko težav je v gostinstvu. Zelo važno je, da se delavci včlanijo v sin-

dikate, ker le tako lahko prek te organizacije uveljavljajo svoje pravice.«

Tudi iz tega razgovora smo povzeli, da je predvsem zelo važno, da se naši delavci nauče nemščine. Brez znanja jezika niti ne razumemo, kaj je naša pravica, niti je ne moremo uveljavljati nasproti nemškemu delodajalcu. Pa tudi nemški sosed nas bo gledal čisto drugače, če se bomo znali z njim pomeniti ali pa prodajalec v trgovini, če bomo spravili iz sebe še kaj razen »kruh, pivo, kava in cigareta«. Posvetovalnica v Balingenu deluje vsako sredo od 10. do 19. ure, Milan Laznik in Miodrag Božič pa imata še ure: v Ebingenu vsak 2. in 4. torek v mesecu, v Sigmaringenu vsak 3. torek v mesecu, v Fulendorfu vsak 3. torek, v Messkirchu vsak 4. torek in v Hechingenu vsak 2. torek v mesecu. Posvetovalnice, ki so zunaj Balingena, so vedno na zavodih za zaposlovanje.

V Schrambergu smo obiskali socialnega delavca Vlada Despi. Dela na področju, kjer začasno živi in dela preko 30.000 Jugoslovancev. Sam ugotavlja, da je to, kar lahko napravi sam, še vedno mnogo premalo, je lahko le dobra volja. Velikokrat so naši ljudje prevarani, plačujejo drago slab nasvet nemških povratnikov iz Jugoslavije, ki bi si radi na poceni način zaslužili lep denar. Zato je bolje, da naši ljudje dobro premislijo, preden iščejo nasvet. Tudi vse druge institucije, ki naj bi skrbele za tuje delavce, kot Caritas in Diakonisches Werk na primer, zahtevajo plačilo za svoje nasvete. Prav tisti dan, ko smo Vlada Despija obiskali, je bil pri njem delavec Mujatič Ismail. Za preprost nasvet je moral Caritasu plačati. Do tega pride lahko le zato, ker naši delavci ne poznajo nalog in dejavnosti Arbeiterwohlfahrta in ker zaidejo včasih v resnično življenjsko važne težave, iz katerih ne vidijo poti.

V Stuttgartu ima Arbeiterwohlfahrt svoje prostore v jugoslovanskem centru v Weissenburgstrasse 14. Tam delujejo stalno kar trije socialni delavci, Marta Gorup, Jordanov Velinov in Branko Popovič. Marta Gorupova je edina socialna delavka, ki smo jo srečali na naši poti. Mogoče prav zato, je ena njenih prvih nalog v Stuttgartu obiskovanje jugoslovanskih porodnic, obiskovanje bolnikov Jugoslovancev in obiskovanje zaprtih. V Stuttgartu je že od začetka leta 1970. Z delom je zadovoljna. Predvsem ji ugaja to, da je vsakemu socialnemu delavcu prepuščeno, kako si organizira delo. Določila so samo okvirna, nato pa socialni delavec sam izbira možnosti in načine, kako pomagati. Vsak dela in pomaga po svoji vesti, kot ve in zna in prav gotovo je res, da je tako življenje sicer naporno in včasih celo ne-

prijetno toda polno zadovoljstva. Posebno še, ker tudi vse pristojne nemške institucije kažejo za delo Arbeiterwohlfahrta vse razumevanje in gredo rade na roko. Sicer bi bilo marsikdaj lažje, če bi bili naši delavci pravočasno poučeni o svojih pravicah, najbolje bi bilo, če bi jih s tem seznanili že zavodi za zaposlovanje v domovini pred odhodom, ali jim dali vsaj okvirne napotke in naslove naših posvetovalnic, na katere se v tujini lahko obrnejo. Težave so tudi, kadar je potrebno pridobiti razna potrdila iz Jugoslavije. Tako zavodi za socialno zavarovanje kot občine odgovarjajo v največ primerih zelo pozno — če sploh — potrdila prihajajo nečitljiva in podobno. Zdravstveni domovi v Jugoslaviji ne poznajo določil konvencije o socialnem zavarovanju in v danem trenutku izstavljaajo napačne obrazce in podobno.

Marta Gorup je prišla v Nemčijo sama, tako kot največ naših socialnih delavcev. Njen kolega Jordanov, ki je prišel iz Skopja, je tu z družino, ženo in otroki, ki bodo prav to leto začeli obiskovati nemško šolo. Velinov Jordanov tako na svoji družini še bolj občuti tiste probleme, ki jih imajo naše družine. Ne glede na svoje težave, kje bi zaposlil ženo, kako bo z otroki v nemški šoli, pa se ves predaja delu v posvetovalnici. Velikokrat razmišlja o tem, koliko denarja iz težko prisluženih mezd naših delavcev ostaja v državni blagajni v Nemčiji samo zato, ker naši ljudje ne vedo, da imajo pravico zahtevati del davka na osebne dohodke nazaj in v katerih primerih. Koliko je takih, ki bolni, odpuščeni z dela odhajajo v domovino in ne vedo, koliko časa imajo pravico dobivati plačo v bolniškem staležu ali kdaj jim pripada podpora v primeru nezaposlenosti. Kolikokrat preskrbi stanovanje družini z otroki, ki jo sosedje gledajo postrani, ker prihajajo z Balkana, kolikokrat je treba poiskati novo službo nekomu, ki si sam ne zna pomagati. Ko ga vprašamo, kaj bi si v povzetih besedah želel v imenu vseh tistih, ki prihajajo k njemu po nasvet, je rekel: »Predvsem temeljitejši informiranje o pravicah in o naših posvetovalnicah že v domovini, večje razumevanje vseh tistih jugoslovanskih ustanov, ki imamo stike z njimi mi ali druge nemške institucije, več zaupanja s strani samih naših delavcev v Nemčiji.«

Raje eno vprašanje več kot eno premalo — posebno, če to eno vprašanje premalo pomeni neplačano nadurno delo, nedodeljen pripadajoč dopust mladi porodnici, brezposelnost zaradi odpusta z dela brez pravne osnove in podobno.

Metka Vrhunc

Milan Laznik, socialni delavec iz Balingena

Od obljub ostane le malo

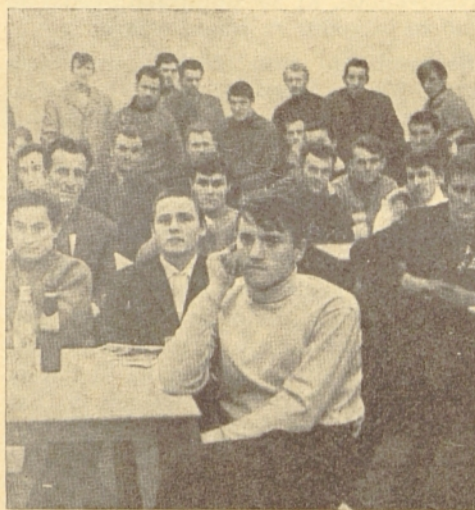
»Dober dan, fantje, kako ste?« To je bil moj pozdrav fantom, ki so sedeli na klopih pred domom. Dom je namenjen samo jugoslovanskim delavcem, ki so zaposleni v tovarni dvigal v Berlinu. Pisana družina, od Slovencev do Makedoncev. Že z obrazov je bilo videti, da sem dobrodošla, ko pa se je pogovor razvil, na konec sploh ni bilo mogoče misliti.

Namen mojega obiska pri naših delavcih je bil, da jim obrazložim Berlinsko življenjsko zavarovanje, prednosti tretjega zakona o ustvarjanju premoženja v Nemčiji. Po tem zakonu imajo delavci, ne glede na narodnost, ki so zaposleni v kovinski, elektro ali kemični industriji, pravico do mesečnega dodatka s strani firme v višini 26 DM. Ista vsota jim pripada tudi s strani države. Ker je v preteklem letu zakon zagotavljal samo prvih 26 DM, katere je obvezna plačati firma, so bili vsi delavci napačno informirani (tudi drugod). O drugem delu, torej o vsoti, ki jo zagotavlja država, ni vedel nihče, čeprav zakon velja od 1. januarja 1971. Lahko si mislimo, da se je pogovor razživel in da smo pričeli govoriti tudi o drugih stvareh. O delovnih pogodbah, o težavah, ki jih imajo v firmi, o stanovanjskih problemih, padla so čisto osebna in privatna vprašanja in še več.

Pogodba našega delavca z nemškim podjetjem je poseben problem. Zavodi za zaposlovanje v Jugoslaviji skrbijo le za nabavo delovne sile za tuja podjetja. Na žalost so ta delovna sila ljudje, ki se morajo sami spoprijeti z vsemi težavami, ki jih prinese delo na tujem. Ali so ti ljudje sploh pripravljeni na takšno življenje, se kasneje nihče več ne vpraša. Od obljub, da bodo zanje skrbeli tudi kasneje, ostane zelo malo. Fantje iz Srbije so mi pripovedovali, kakšna stanovanja so jim obljubljali doma. Ta stanovanja so se ob prihodu pokazala v obliki barake. Kazali so mi delovne pogodbe, v katerih črno na belem obljublajo več denarja na uro, kot ga v resnici dobijo. Tožili so, da se za njihove osebne težave nihče ne zmeni. Da tolmač nima časa, je bil odgovor na moje vprašanje, kdo jim sploh pomaga. Kot primer nesolidarnosti želim navesti obračunavanje davka za preteklo leto. Skupina 20 delavcev je plačala ne-

komu, ki obvlada nemški jezik po 30 DM na osebo za izpolnitev potrebnih obrazcev. Od zavoda za finančne zadeve so dobili po 31,95 DM kot povračilo razlike od vplačanega in obračunanega davka. Upravičeno se vprašam, ali se jim je izplačalo plačati usluge, če od tega nimajo nikakršne koristi?

Razlog, da se je zgodilo to, je neznanje nemškega jezika. Mnogo tega ne bi bilo, ko bi ljudje obvladali vsaj toliko nemškega jezika, da bi bilo dovolj za najosnovnejše potrebe.

Ceprav so možnosti izpopolnjevanja v tujem jeziku velike, moram reči, da ni velikega zanimanja.

Tovarna britvic (Rotbart) je imela v preteklem letu zaposlenih približno 150 žena iz Srbije. V domu, v katerem so ženske stanovale, je tovarna organizirala 3-mesečni brezplačni tečaj nemškega jezika. Logično je, da ni nihče pričakoval, da se bodo ženske naučile v tem kratkem času govoriti tekoče, osnova pa bi le nekaj pomenila. Nekaj tednov po začetku tečaja ni obiskovala niti ena ženska, kljub temu, da je bil odlično organiziran. Za ženske, ki so delale zjutraj, je prišel predavatelj popoldne, za popoldansko izmeno v jutranjih urah. Kot rečeno, je tečaj propadel, ker so se ženske z vsemi vprašanji raje obračale na tolmača, kot pa da bi enkrat na teden dve uri prisluhnile strokovnim besedam. To je le eden izmed mnogih podobnih primerov.

Alojzija Stopar, Berlin

Naj opišem doživetje naše družinice pred leti v Rovinju, kamor prihajamo vsako leto na oddih na našo zlato, sončno morsko obalo. Kakšna razlika je od prašnega, industrijskega Frankfurta, kjer živimo.

Pet nas je v družini: midva z možem, najina sinova in seveda spada k nam tudi naš črni zvesti pudel Sabo. Tako smo tudi pred nekaj leti srečno vsi pripotovali v lepi Rovinj. Bil je lep sončen dan in vsi smo bili židane volje. Pri znancih na travniku pod smreko smo si postavili šotor. V prijetnem pomenku in razpletanju načrtov, kako bomo čim lepše preživeli počitnice, nas je presenetil večer. Kmalu smo šli k počitku.

A drugo jutro — smola pa takšna! Nikjer sonca in modrega neba. Črni oblaki so

Naše počitniš

nizko viseli in naznanjali prihajajočo »boro« (burjo), ki se je upravičeno boje domačini, posebej pa še letoviščarji pod šotori, saj se kaj lahko zgodi, da jim šotore kratko in malo odnese v morje. Vsi smo pohiteli, da zavarujemo naš šotor. Mož ga je z močnimi vrvmi privezal k smreki, na drugi strani pa ga je dobro pričvrstil še k avtomobilu. Tako je bila naša ljuba streha dobro zavarovana celo popoldne in vso naslednjo noč, ko se je bliskalo in grmelno ter deževalo, kot na sam sodni dan. Na morju pač vse huje odmeva in grmi. No, končno se je zdanilo in spet nas je pozdravilo zlato sonce, morje je bilo kristalno čisto in zrak čist, kakor je le ob našem morju po dežju.

Stopila sem v šotorsko kuhinjo in z žalostjo ugotovila, da nam je zmanjkalo živil. Vsega je zmanjkalo — kruha, mleka, mesa in masti. Ker smo taborili daleč zunaj mesta, je bilo predaletč pešačiti do trgovine. Poprosila sem moža, da se z avtom zapelje v trgovino po živila. Moj dobri možek je seveda takoj sedel za volan in pognal motor...

Takrat pa, o, gorje! Začelo je pokati in treskati, kakor da je burja prihrumela v naš šotor. Še v zadnjem trenutku sem s psom skočila ven, preden se mi je ta sesul nad glavo. Mož pa o vsem zaradi brnenja motorja ni imel niti pojma, čeprav sem kričala na vse grlo in mu mahala, naj vendar ustavi vozilo.

Končno se je le ozrl in se začudil, ko me je videl, kako skačem in mu maham z rokama. »Ja, kaj pa ti je?« je vprašal, proti šotoru pa sploh ni pogledal.

Bila sem že čisto brez glasu. »Kaj vendar ne vidiš,« sem z onemoglo kretnjo pokazala proti šotoru. Ta se je prav takrat s treskom sesul na glavo sinu, ki si je obupno prizadeval, da ga zadrži.

Mož Janez je debelo pogledal. Vsi naenkrat smo se takrat spomnili, na kaj smo pozabili: na vrvi, s katero je bil šotor privezan od smreke do avta.

Čeprav je bilo vse polomljeno, smo se od srca nasmejali. Nato pa je starejši sin skočil v gozd in narezal debele palice, s katerimi smo, kolikor se je dalo, podprli šotor. Do večera smo se trudili, da je spet

ko doživetje

stal, kakor je bilo treba. Seveda pa smo morali biti zelo previdni, saj bi se bil gotovo sesul, če bi kdo od nas samo krepko kihnil.

Sonce, morje, svež in čist morski zrak in odlično črno vino so nas bogato odškodovali za vse prestano. Seveda pa »nesreče« nismo mogli kar tako pozabiti. Vsakomur, ki nas je obiskal, smo poročali, kako je moj kranjski Janez šel v Istri nakupovat živila ne samo z avtomobilom, ampak celo kar s šotorom vred. In smeha ni bilo konec.

V Frankfurtu smo po vrnitvi dali popraviti šotorske podpornike. In za prihodnje leto je bil naš ljubi šotor spet zdrav kot riba v morju in pripravljen za naš začasni domek na počitnicah ob naši lepi istrski obali.

Elica Ridel, Waldorf, Nemčija

Slovenci v Berlinu

odslej je Rodna gruda tudi v Berlinu. Če še niste naročnik, naročite se čimprej pri našem berlinskem zastopniku, ki sprejema naročila tudi za Slovenski koledar 1972

Naš zastopnik je:
ROK LESKOVŠEK
Rohrdam 6, Berlin

Jeseni se pozna, kdo je med letom več nudil trtam.

Foto: Gaby H.

— Koliko je še do morja?
— Še tisoč dvestopetnajst
lukenj.

Jugoslavija ratificirala konvencijo o zaposlovanju

Že leta 1964 je Mednarodna organizacija dela na svojem zasedanju v Ženevi sprejela konvencijo o politiki zaposlovanja. Med mnogimi državami, ki so s pristopom h konvenciji sprejele njena načela, je tudi Jugoslavija, ki je v avgustu 1971 ratificirala celotno besedilo konvencije.

Mednarodna konvencija o politiki zaposlovanja sloni na dveh zelo važnih mednarodnih dokumentih: na Filadelfijski deklaraciji in na Splošni deklaraciji o človečanskih pravicah. Filadelfijska deklaracija je namreč že ob koncu druge svetovne vojne sprejela načelo, da je potrebno pomagati raznim državam sveta pri izvajanju programov, usmerjenih k zaposlovanju ljudi, k dvigu njihovega življenjskega standarda in zagotovitvi primernih življenjskih in delovnih pogojev. Že po tej Filadelfijski deklaraciji mora Mednarodna organizacija dela obravnavati in upoštevati vpliv gospodarske in finančne politike v luči osnovnega cilja, po katerem »imajo vsi ljudje ne glede na raso, veroizpoved ali spol pravico do materialnega napredka in duhovnega razvoja v svobodi in dostojanstvu, v ekonomski varnosti in ob enakih možnostih pridobivanja«. Tudi Splošna deklaracija o človekovih pravicah zagotavlja vsakomur prosto izbiro poklica, pravico do dela, pravico do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred grožnjo brezposelnosti.

Mednarodna konvencija o politiki zaposlovanja obvezuje vse države podpisnice, da bodo aktivno oblikovale politiko napredka vsestranske polne zaposlitve, ki jo lahko vsakdo prosto in svobodno izbere. S svojo politiko zaposlovanja morajo države podpisnice konvencije zagotoviti delo vsem tistim, ki delo iščejo, pri čemer mora imeti vsakdo tudi možnost, da si pridobi potrebno kvalifikacijo in to kvalifikacijo pri svojem svobodno izbranem delu tudi vsestransko uporablja.

Vse države podpisnice morajo v okviru svoje gospodarske in družbene politike sprejeti tudi ukrepe, potrebne za izvajanje te politike. V ta namen morajo države podpisnice sprejeti potrebne zakonske predpise in pripraviti ustrezne programe zaposlovanja svojih državljanov doma in v tujini. Zelo važno je tudi načelo, po katerem se morajo države podpisnice pred sprejetjem zakonskih predpisov obvezno posvetovati s predstavniki delavcev in delodajalcev.

Dr. L. S.

Razgovori o sporazumu o socialni varnosti z Dansko

V juniju so bili v Kjoebenhavnu razgovori med jugoslovansko in dansko delegacijo o sklenitvi dvostranskega sporazuma o socialni varnosti. Tudi na Danskem se zaposluje vedno večje število jugoslovanskih delavcev, nekaj pa je tam tudi naših rojakov iz tistih časov, ko zaposlovanje jugoslovanskih delavcev v tujini še ni imelo takšnega obsega kot danes.

Vse to je spodbudilo jugoslovanske organe, da bi jugoslovanskim delavcem in drugim državljanom na Danskem zagotovili podobne ugodnosti, kakor jih je Jugoslavija dosegla v drugih evropskih državah (do zdaj ima Jugoslavija sklenjene podobne pogodbe o socialni varnosti že s 14 evropskimi državami). S temi sporazumi naj bi se v pravicah iz socialne varnosti izenačili jugoslovanski delavci z danskimi, uživali naj bi zdravstveno varstvo tudi za svoje družine v Jugoslaviji, prejeli otroške dodatke za otroke, ki žive v Jugoslaviji, in bili zdravstveno zavarovani tudi v času, ko se mudijo v svoji domovini na dopustih, obiskih, zaradi bolezni in podobno.

Prvi razgovori so pokazali, da je danska stran naklonjena sklenitvi takšnega sporazuma, vendar ne z maksimalnimi pravicami za jugoslovansko stran, temveč samo s tistimi, ki jih je priznala turškemu delavcem v podobnem sporazumu. Svoje stališče je danska stran obrazložila s tem, da ji njena notranja zakonodaja ne dopušča takšnih ugodnosti, kakor bi jih želela za svoje delavce na Danskem jugoslovanska stran.

Jugoslovanska stran se ni mogla strinjati s takšno obrazložitvijo, saj je znano, da ima Danska sklenjen npr. s Francijo prav takšen sporazum o socialni varnosti, kakor ga želi imeti tudi Jugoslavija. Ker danska stran ni imela pooblastil svoje vlade za dokončen odgovor glede zahtev jugoslovanske strani, so bila pogajanja začasno preložena. Danska stran je pri tem obljubila, da bo ponovno preučila svoje stališče v zvezi z vstopom Danske v Evropsko gospodarsko skupnost, ko bo morala novim prilikam prilagoditi tudi svojo notranjo zakonodajo. Takrat se bodo pogajanja med obema državama, ki so predvsem za Jugoslavijo zelo pomembna, nadaljevala.

L. S.

Naši delavci na Nizozemskem

Na Nizozemskem je zaposlenih okrog 9.000 jugoslovanskih delavcev, od tega je približno ena tretjina »detaširanih« delavcev, to je delavcev, ki so bili poslani na delo v to državo v okviru poslovno-tehničnega sodelovanja jugoslovanskih in inozemskih podjetij. Okrog tisoč jugoslovanskih delavcev na Nizozemskem ima v Jugoslaviji družine, ki uživajo zdravstveno varstvo in otroške dodatke v breme nizozemskega zavarovanja.

Do sklenitve sporazuma o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev na Nizozemskem je bil položaj teh delavcev precej neurejen. Jugoslovanski delavci si pogosto niso bili na jasnem, ali so pravilno razporejeni na delo, ali se njihovi zasluzki pravilno obračunavajo, kakšen je njihov delovni čas, kakšne so pravice do hrane in stanovanja itd. Pri tem je bila glavna krivda v površno sklenjenih delovnih pogodbah, kjer ni bilo točno opisano delo, ki naj ga opravlja jugoslovanski delavec na Nizozemskem, kako se mu obračunava plača in pri tako sklenjenih pogodbah so proizvajalci pri tako pomanjkljivo izpolnjenih pogodbah pošiljali jugoslovanske delavce na najtežja in najzahtevnejša delovna mesta, ne da bi bil tem delovnim mestom prilagojen tudi zaslužek. Zaslužek je navadno določen v netto zneskih, tako da jugoslovanski delavci ne morejo ugotoviti, kakšni so odbitki od bruto zaslužka in v kolikšni višini. Še posebej je prihajalo do nejasnosti v gostinstvu in kmetijstvu, kjer vladajo posebni delovni pogoji (predvsem glede delovnega časa in zaslužka) in kjer se jugoslovanski delavci nikakor niso mogli znajti.

Ker je bil pravkar ratificiran sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev na Nizozemskem, bodo takšne in podobne pomanjkljivosti verjetno v kratkem odpravljene. Vprašanja socialnega zavarovanja so sicer urejena že precej let s sporazumom o socialnem zavarovanju med Jugoslavijo in Nizozemsko iz leta 1957, vendar so mnoge določbe o tem že zastarele, predvsem glede praktičnega uresničevanja pravic iz socialne varnosti v času dela v drugi državi podpisnici (ni potrebnih obrazcev za uveljavljanje posameznih pravic, kakor jih imajo v drugih podobnih meddržavnih sporazumih). Ko bodo urejena tudi ta praktična vprašanja izvajanja konvencije o socialni varnosti, se bo tudi socialna varnost jugoslovanskih delavcev izboljšala tako v času dela v Nizozemski, kakor tudi po vrnitvi v domovino. S.

Delovna doba in vrnitev davka v Avstriji

Z možem in hčerko sem že od leta 1964 v Avstriji. Slišala sem, da se tistim, katerim delodajalec ne plačuje socialnega zavarovanja v Jugoslavijo, ne bo štela doba, prebita v Avstriji, zato vas prosim za ustrezno pojasnilo. Drugo vprašanje imam v zvezi z izravnavo davka (Lohnsteuerausgleich). Spomladi sem se obrnila glede povrnitve preveč plačanega davka na pristojni finančni urad, pa me je le-ta napotil na mojega delodajalca. Kje bi točno zvedela vse o tem davku? Ali mi lahko daste naslov pristojnega sindikata za ureditev te zadeve?

Marija F., Ennersdorf, Avstrija

Glede delovne dobe, prebite v Avstriji, sporočamo, da avstrijskemu delodajalcu ni potrebno plačevati še prispevkov v jugoslovansko zavarovanje, ker se po avstrijsko-jugoslovanskem sporazumu o socialni varnosti enakovredno obravnava avstrijska in jugoslovanska delovna doba. Za dobo, prebita v avstrijskem zavarovanju boste dobili nekoč avstrijsko rento, ta doba pa šteje (enako kot se jugoslovanska doba prišteva avstrijski dobi) za pravice iz jugoslovanskega pokojninskega zavarovanja. Zato ni le odveč plačevati obenem v avstrijsko in jugoslovansko zavarovanje, temveč jugoslovansko zavarovanje celo vrača prispevke, ki so bili vplačani v jugoslovansko zavarovanje v času, ko je bil jugoslovanski delavec že zavarovan v avstrijskem rentnem zavarovanju.

Glede vrnitve preveč vplačanega davka v Avstriji je potrebno razlikovati t.i. izravnavo davka na zaslužek (Lohnsteuerausgleich) in olajšave za preteklo leto. Pravico do izravnave preveč vplačanega davka imajo tudi delavci po preteku treh mesecev zaposlitve v Avstriji. V prvih treh mesecih morajo plačevati prispevek na zaslužek po višji stopnji, po treh mesecih pa se jim davek izravna (povrne preveč plačani del). Olajšave, ki so jih deležni vsi delavci (tudi domači) v Avstriji za razne izdatke, ki so jih imeli v preteklem letu, pa morajo delavci uveljaviti najkasneje do konca meseca marca tekočega leta za preteklo leto (t.i. Jahresausgleich). Ta zahtev se vloži pri pristojnem avstrijskem finančnem uradu vsako leto do konca marca in propade, če do tega roka ni vložen. Videti je, da ste tudi vi ta rok zamudili, zato ne pozabite na to vsaj prihodnje leto, ko bo spet čas za izravnavo davka za letošnje leto.

Pojasnila o plačevanju in izravnavi davka dobite na najbližjem jugoslovanskem konzulatu v Avstriji, za posredovanje pa se lahko obrnete tudi na najbližji okrajni sekretariat avstrijskega sindikata.

Jugoslovani v Luksemburgu

Ratificiran je sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Luksemburgu

V vrsti novih sporazumov s področja socialne varnosti, ki jih je v zadnjem času sklenila Jugoslavija z nekaterimi drugimi državami, je tudi sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Veliki Vojvodini Luksemburški. Sporazum zaokroža socialno varnost jugoslovanskih delavcev v tej državi, s katero je Jugoslavija že leta 1954 sklenila sporazum o socialnem zavarovanju. Novi sporazum je bil sicer že podpisan v lanskem letu, vendar sta ga obe državi ratificirali šele nedavno, tako da bo začel veljati z dnem, ko bodo izmenjane ratifikacijske listine med obema državama. To pa traja običajno le kratek čas.

Postopek pri zaposlovanju. — Zaposlovanje jugoslovanskih delavcev v Veliki Vojvodini Luksemburgu vodi na jugoslovanski strani zvezni biro za zaposlovanje v Beogradu, na luksemburški strani pa Nacionalni biro za delo v Luksemburgu. Luksemburški biro pošilja jugoslovanskemu zveznemu biroju ponudbe luksemburških delodajalcev za jugoslovanske delavce, pri čemer morajo obvezno navesti kraj, vrsto in trajanje zaposlitve, potrebno strokovnost delavca, predvideni zaslužek, prispevke za socialno zavarovanje, glavne delovne pogoje, stanovanje in prehrano.

Jugoslovanske delavce, ki pridejo v poštev za delo v Luksemburgu, izbere glede na zahtevano sposobnost jugoslovanski zvezni biro za zaposlovanje ob morebitni prisotnosti zastopnika luksemburških delodajalcev. Jugoslovanski delavci morajo biti tudi obvezno zdravstveno pregledani pri jugoslovanski zdravstveni službi, stroške za pregled in za izbiro delavcev pa nosijo luksemburški delodajalci. Pri tem lahko luksemburška stran skupaj z jugoslovanskim zveznim birojem organizira predhodno strokovno usposabljanje jugoslovanskih delavcev za predvidena delovna mesta, če so ta mesta zahtevnejša.

Potrebne listine. — Jugoslovanski delavec mora dobiti še pred odhodom na delo v Luksemburg na vpogled in podpis delovno pogodbo, in sicer v francoskem in svojem domačem jeziku. Pristojna luksemburška konzularna oblastva vpišejo v delavčev potni list dovoljenje za začasno bivanje na podlagi odobritve, ki jo je luksemburški nacionalni biro vpisal v pogodbo o delu. Trajanje pogodbe je normalno 12 mesecev. Zanimivo je, da se za zaposlitev v Luksemburgu ne smejo vzeti v poštev tisti delavci, ki so bili obsojeni v Jugoslaviji na zaporno kazen nad tri mesece.

Jugoslovanski organi morajo izdati jugoslovanskemu delavcu potni list v skladu z jugoslovanskimi predpisi, zvezni biro za zaposlovanje pa mora skrbeti za to, da dobi jugo-

slovanski delavec pred odhodom na delo v Luksemburg vse potrebne listine.

Prihod v Luksemburg. — Jugoslovanski delavci, ki prispejo na delo v Luksemburg, lahko nastopijo delo takoj. Vendar mora njihov delodajalec predložiti luksemburškemu biroju zahtevo za dovoljenje za delo in urediti njihovo socialno zavarovanje najkasneje v roku 3 dni po nastopu dela. Luksemburški biro mora po določilih sporazuma pomagati jugoslovanskim delavcem nasploh pri ureditvi formalnosti v zvezi z dovoljenjem za delo.

Položaj jugoslovanskih delavcev v Luksemburgu. — Jugoslovanskim delavcem je s sporazumom zagotovljen glede delovnih pogojev in zaslužka enak položaj in enako varstvo, kakor sta zagotovljena luksemburškim delavcem. To velja tudi za določbe o prenehanju delovnega razmerja zaradi odpusta ali iz drugih razlogov, pa tudi glede higiensko-tehničnih ukrepov za varnost pri delu. Posebnost za jugoslovanske delavce je pri tem, da niso dolžni delati na dneve, ko se v Jugoslaviji praznujejo državni in narodni prazniki: v tem primeru se smatra njihova odsotnost z dela upravičena, seveda pa na tak dan ne dobijo zaslužka, razen če jugoslovanski in luksemburški praznik sovpadata.

Sporazum posebej zavezuje luksemburške delodajalce, da si morajo prizadevati ustvariti ustrezne pogoje za družabno in kulturno življenje jugoslovanskih delavcev ter jim izkazovati vso pomoč, da se prilagodijo življenjskim in delovnim pogojem v Luksemburgu in jih seznaniti zlasti z njihovimi pravicami in dolžnostmi.

Jugoslovanski delavci v Luksemburgu lahko med svojim bivanjem v tej državi obnovijo svojo delovno pogodbo ali tudi sklenejo novo pogodbo z drugim luksemburškim delodajalcem v skladu z luksemburškimi predpisi o zaposlovanju tujih delavcev. Če jugoslovanski delavec brez lastne krivde izgubi zaposlitev, mu morajo luksemburški organi za zaposlovanje priskrbeti drugo ustrezno delovno mesto, če pa jugoslovanski delavec brez svoje krivde sploh ne more nastopiti dela, mu mora delodajalec omogočiti vrnitev v domovino na lastne stroške.

dr. Lev Svetek

Dopisujte

v

Rodno Grudo

Priredil: Valter Braz

Pri zdravniku

1. Ne počutim se dobro.
2. Ali vas kje boli?
3. Imam glavobol.
Imam temperaturo.
Želodec me boli.
Vrat me boli.
4. Koliko ste stari?
5. Imam 35 let.
6. Ali ste preboleli težke bolezni?
7. Bil sem vedno zdrav.
8. Ali imate močan kašelj?
9. Da, posebno ponoči.
10. Dihajte počasi in globoko.
11. Kdaj čutite te bolečine?
12. Po jedi.
Če hitro hodim.
Ponoči.
13. Vzemite to zdravilo trikrat dnevno po jedi čajno žličko razredčeno z vodo preden greste spat na tešče
- x x x
14. Kje je kaka apoteka?
15. Takoj za vogalom.

Beim Arzt

1. Ich fühle mich nicht wohl.
2. Fühlen Sie irgendwo Schmerzen?
3. Ich habe Kopfschmerzen.
Ich habe Temperatur.
Ich habe Magenschmerzen.
Ich habe Halsschmerzen.
4. Wie alt sind Sie?
5. Ich bin 35 Jahre alt.
6. Haben Sie schwere Krankheiten durchgemacht?
7. Ich bin immer gesund gewesen.
8. Haben Sie starken Husten?
9. Ja, besonders nachts.
10. Atmen Sie langsam und tief.
11. Wann spüren Sie diese Schmerzen?
12. Nach dem Essen.
Wenn ich schnell gehe.
Nachts.
13. Nehmen Sie diese Arznei dreimal am Tage nach dem Essen einen Teelöffel mit Wasser verdünnt vor dem Schlafengehen nüchtern
- x x x
14. Wo ist eine Apotheke?
15. Gleich um die Ecke.

16. Prosim.
17. Tu je recept.
18. Počakati morate.
19. Kdaj bo pripravljeno?
20. Čez pol ure.
21. Vsake 4 ure po jedi dve tableti.
22. Rad bi
odvajalno sredstvo
pomirjevalno sredstvo
pastile proti kašlju
10 aspirinov.
- x x x
23. Imam zobobol.
24. Ali mi lahko priporočite dobrega zobnega zdravnika?
25. Doktor Müller, Dolinska cesta 9.
26. Ob kateri uri ordinira?
27. Od 15. do 19. ure.
28. Kateri zob vas boli?
29. Imam votel zob zgoraj levo.
30. Lahko ga še plombiramo.
Moramo ga izdreti.
Zadostuje navaden vložek.
31. Koliko dolgujem?

16. Bitte.
17. Hier ist das Rezept.
18. Sie müssen warten.
19. Wann wird es fertig sein?
20. In einer halben Stunde.
21. Jede 4 Stunden nach dem Essen zwei Tabletten.
22. Ich möchte
ein Abführmittel
ein Beruhigungsmittel
Hustenpastillen
10 Aspirine.
- x x x
23. Ich habe Zahnschmerzen (Zahnweh).
24. Können Sie mir einen guten Zahnarzt empfehlen?
25. Doktor Müller, Talstrasse 9.
26. Um wieviel Uhr hat er Sprechstunden?
27. Von 15 Uhr bis 19 Uhr.
28. Welcher Zahn tut Ihnen weh?
29. Ich habe einen hohlen Zahn oben links.
30. Er kann noch plombiert werden.
Mann muss ihn ziehen.
Es genügt eine einfache Einlage.
31. Was bin ich schuldig?

A. Izgovor nemških črk

Za izgovor nemških črk uporabite pravila, ki so v števil-

kah Rodne grude, letnik 1970! Dodato: h se ne izgovarja v besedah 1., 2. fühlen, wohl, 5. Jahre, 13. nehmen, Schlafen-

gehen, 14. Apotheke, 22. Abführmittel, Beruhigungsmittel, 23., 24. Zahn, empfehlen, 29. hohl, 30. ziehen.

B. Pomen nemških besed

1. fühlen — čutiti
wohl — dobro
2. irgendwo — nekje
der Schmerz — bolečina
3. der Kopf — glava
der Magen — želodec
der Hals — vrat
6. die Krankheit — bolezen
durchmachen — prebiti,
prestat

7. gesund — zdrav
8. der Husten — kašelj
9. besonders — posebno
10. atmen — dihati
langsam — počasi
tief — globoko
11. spüren — čutiti
13. die Arznei — zdravilo
der Teelöffel — čajna žlička

- verdünnen — razredčiti
nüchtern — tešč
18. Warten — čakati
 22. das Abführmittel — odvajalno sredstvo
das Beruhigungsmittel — pomirjevalno sredstvo
die Pastille — pastila
 23. der Zahn — zob
 24. der Zahnarzt — zobni zdravnik
empfehlen — priporočiti

26. die Sprechstunden — ordinacija
28. weh — boleč
weh tun — boleti
29. hohl — votel
30. plombieren — plombirati
ziehen — izdreti
genügen — zadostovati
einfach — enostaven
die Einlage — vložek
31. schuldig — dolžan

Belgija

Obisk v Eisdenu

Slovenci v Eisdenu smo 26. julija prisrčno pozdravili jugoslovanskega veleposlanika iz Bruslja, ki je s soprogo in spremstvom obiskal našo naselbino. Med drugim so gostje obiskali tudi našega tukajšnjega trgovca s pohištvom Franca Bogovica v Oprimbije, vračali pa so se skoz našo naselbino, ki je že pred zadnjo vojno dobila naziv »Slovenska republika«, ker so tam večidel naseljeni Slovenci. Škoda, da še ostali naši rojaki niso dobili zemlje, da bi si tam postavili svoje domove. Gostje so z vidnim zadovoljstvom gledali naše domove — hišice z vrtovi, ki so bili vsi v cvetju. Dejali so, da Slovenke brez cvetja najbrž ne morejo živeti, kar je seveda prijetna lastnost.

Društvena zastava društva sv. Barbare iz Eisdena, ki že štirideset let spremlja naše rojake na veselih in žalostnih poteh, je že hudo obrabljena. Nove enako izdelane ne bi mogli dobiti, saj zdaj takšnih ne delajo več. Zato je odbor sklenil, da bodo dali staro zastavo restavrirati, kolikor je pač mogoče. To popravilo bo precej drago — veljalo bo 12 do 20 tisoč frankov. Ob obisku veleposlanika smo prejeli lep prispevek 7000 frs za popravilo zastave, za kar se odbor najlepše zahvaljuje. Izdatno pomoč v isti namen nam je obljubila tudi občina Maasmechelen. Ostalo pa bodo krišli člani s prostovoljnimi prispevki. Upamo, da bo zastava obnovljena do jesenske društvene prireditve.

J. Smrke

Francija

Zadnji pozdrav Jožetu Martinčiču

Dragi Jože, zvesti prijatelj Rodne grude, kaj naj ti rečemo v zadnji pozdrav? Veliko bi lahko govorili, a besede bi plehko zvene in se kakor pene razgubile. Vsa ta povojna leta si bil z nami, med nami. Poleti si prihajal s svojimi na oddih, da si »pozdraviš silikozna pljuča v domačem zraku, da se oči napijejo lepote domovine, da se srce naužije navdušenja nad napredkom domovine«, kakor si nam pisal. Pred dvemi leti si bil v Sloveniji petnajstič in tudi zadnjikrat, čeprav tega nisi vedel in ne hotel verjeti. Vedro si nam klical ob slovesu: »Na svidenje! Na svidenje!« Nikoli več se nismo srečali.

Tretjega avgusta, komaj nekaj tednov po veselem družinskem slavlju, ko sta s so-

progo Ani praznovala zlati poročni jubilej, si za vselej odšel. Tvoji rodni dolenski griči te ne bodo več pozdravili v svoji sredi. Triinsedemdeset let si doživel in pre-

Jože Martinčič ob slovesu z zadnjih počitnic v Šmarjeških Toplicah

živel. Malo je to. Z življenjem si se še zelo mlad na trdo spoprijel, ko si iz rodnih Stopič odšel za delom. Najprej si kopal premog v srbskih rudnikih, kmalu zatem pa v francoskih. Žgale so te krivice, ki so se dogajale delavcem. Postal si delavski zaupnik. V Franciji si se takoj včlanil v sindikat in v partijo. Trpke strani življenja proletarca revolucionarja si doobra spoznal. Prenesel si jih. Deležen si bil tudi zasluženih priznanj, diplom, odlikovanj, najbolj ponosen pa takrat, ko so te izvolili za dosmrtnega častnega predsednika pri Združenju Jugoslovanov v Severni Franciji. Tvoj življenjski delež pa je bila tudi rudarska bolezen silikoza, ki ti je dolga leta pila življenjske moči, dokler ti jih ni končno čisto izpila.

Tako si odšel, veliko prezgodaj, za vselej. V tuji deželi, ki ti je bila nad štiri desetletja tvoja druga domovina, je tvoj grob, a ti, Jože, si vselej z nami — v spominih, ki ne umro.

Uredništvo

Pokojni Alojz Građišar iz Aignies v Franciji, ki je umrl letos v marcu za silikozo. Štiri desetletja je preživel v Franciji, si v rudniku služil kruh in si nakopal tudi bolezen, ki mu je iz-

kopala prezgodnji grob. Bil je zvest naročnik Rodne grude. Tudi njegova soproga jo rada prebira, čeprav ne razume več dobro slovenščine, ker že od otroških let živi v Franciji. Srčno si želimo, da bi ji Rodna gruda tudi v prihodnje prinašala razvedrilo in tople pozdrave iz rojstne dežele.

ZDA

Slovenska godbenika iz Clevelanda Louis Trebar in John Pecon

Solistka Dolores Mihelič

Slovenci za proslavo 175-letnice Clevelanda

Mesto Cleveland, ki mu zaradi velikega števila Slovencev marsikdo pravi ameriška Ljubljana, je v drugi polovici letošnjega julija slavilo 175-letnico svojega obstoja. Mesto je leta 1796 ustanovil general Moses Cleaveland na bregovih indijanske re-

ke Cuyahoga. V Clevelandu je nastala ena izmed prvih večjih slovenskih strnjanih naselbin v Združenih državah Amerike, po nekaterih podatkih pa še danes živi v tem mestu 60 do 70 tisoč Slovencev.

Letošnje proslave mesta Cleveland so trajale več dni, posebna pozornost pa je bila posvečena programom, ki so jih pripravili pripadniki različnih narodnosti, ki živijo v Clevelandu. Slovenci so tudi tokrat prispevali viden delež. Prvi dan, 17. julija, so sodelovali v paradi »Mali evropski festival«, ki je imel svoj zaključek v Slovenskem narodnem domu na St. Clair cesti. Drugi dan, v nedeljo 18. julija, je v programu v Clevelandskih kulturnih vrtovih nastopila kot solistka Carolyn Budan, članica pevskega zbora Glasbena matica.

Na zaključni proslavi, 22. julija, ko je bil pripravljen mednarodni (All nations) festival polk, pa so sodelovali štirje slovenski narodni ansambli, 13 harmonikarjev in vokalne solistke Cilka Valenčič, Dolores Mihelič in June Price. Nastopali so orkestri Duke Maršič, Frank Jankovič, Richard Vadnal in Pecon-Trebar. Ob tej priložnosti sta z ansamblom Pecon-Trebar nastopili članici Glasbene matice Dolores Mihelič in June Price, ki sicer redno nastopata z ansamblom Franka Jankoviča v televizijskem programu »Polka Varieties«. Posebna privlačnost glasbenega programa na tej zaključni prireditvi je bil tudi nastop All Star Band, ki so jo sestavljali sami slovenski godbeniki: Al Terček, Al Markič, Kenny Bass, Bob Timko, George Staiduhar, Don Kotnik, George Cook, Art Perko, Ed Buehner, Jack Flaišman, Dick Flaišman, Martty Sintič in Don Slogar.

Na vsej prireditvi so Slovenci vzbujali pozornost tudi z značkami z napisom »KISS ME, I'M SLOVENIAN«. Naročnica Rodne grude, mlada Pat Bashel je prišla s punčko v slovenski narodni noši in s tem napisom na prsih tudi na naslovno stran največjega clevelandskega dnevnika »The Cleveland Press«.

Jo Mišič

Priznanje za društveno delo

Na letošnji deseti konvenciji Progresivnih Slovenk Amerike je glavna predsednica v imenu vseh članic izročila spominski plaketki dvema zaslužnima društvenima delavkama — urednici uradne priloge PSA v Prosveti Mary Ivanush in glavni tajnici Josie Zakrajškovi. Mary Ivanush je dolgoletna urednica uradne priloge PSA, v kateri so posebej priljubljeni njeni duhoviti uvodniki. Josie Zakrajšek pa je to častno priznanje prejela za 32-letno delo na vidnih mestih v društvu; dve leti je bila glavna predsednica in trideset let glav-

na tajnica organizacije. K lepemu priznanju iskreno čestitamo!

Enajstletni Ray Strumbly je že velikokrat uspešno nastopil s svojo diatonično harmoniko

Veliko zanimanje za harmonike

Naša prijazna sodelavka Jo Mišičeva iz Clevelanda nam je poslala spet nekaj slik in dopis, v katerem pravi, kako priljubljena je harmonika med našimi rojaki — starejšimi in mladimi v ZDA. Nekateri so ponosni na svoje instrumente, ki so jih izdelali mojstri že pred dolgimi desetletji. Tako imata Max Želodec in Victor Vene harmoniki, ki zaigrata kar sami od sebe. Izdelal ju je pokojni mojster Anton Mervar skoraj pred petimi desetletji. Naš mladi rod v Clevelandu vsako leto na harmonikarskih tekmah pokaže, koliko in kaj zna. V clevelandski tekmi »Button box Festival 1969« je pred dvema leti zmagal v otroškem oddelku enajstletni Ray Strumbly. S ponosom vsakomur pove, da igra na Mervarjevo helidonko, ki jo je pokojni mojster izdelal leta 1932. Po gostovanju Slakovega ansambla so mladi zelo vneti za Slakove harmonike iz Slovenije,

Martin Serro, predsednik Ameriško-slovenskega dneva

ki se dobe pri Tony's Polka Village v Clevelandu. Vsa prva pošiljka je bila hitro razprodana.

Drugi mladinski festival SNPJ

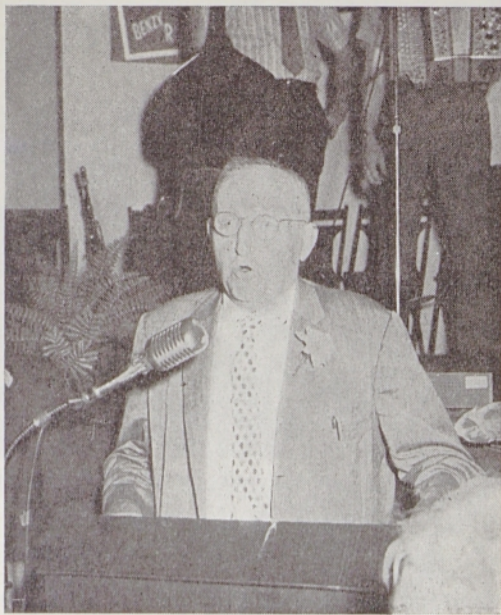
Mladina, vključena v krožke Slovenske narodne podporne jednote, je zelo aktivna. V zadnjih treh letošnjih majske dni so se mladi člani te naše velike organizacije zbrali na Počitniškem centru v Ennon Valley na svojem drugem festivalu. Program je bil bogat in zanimiv. V želji, da bi bili mladi člani seznanjeni z vsemi problemi današnjega sveta, ki se tičejo vse ameriške mladine, so organizatorji v okviru tega festivala pripravili tudi predavanja in zborovanja, na katerih so poleg mladih članov sodelovali tudi znani profesorji. Med drugim so govorili tudi o vietnamski vojni in njenih težkih posledicah v ZDA in v indokitajskih deželah. Tako je odraščajoča in odrasla mladina SNPJ na tem svojem drugem festivalu objektivno posegla v vse sodobne probleme, ki zadevajo nje same in vse ameriško ljudstvo. Poleg resnih razprav, ki so bile na programu vse tri festivalske dneve je imela mladina tudi svoje večerne zabave. Med drugim so na svojem drugem festivalu razpravljali tudi o ustanovitvi novih mladinskih društev ter o ustanovitvi federacije svojih društev SNPJ.

Razstava del jugoslovanskih slikarjev

V novi galeriji J. Barucha v Chicagu so odprli razstavo umetniških del sodobnih jugoslovanskih slikarjev, članov zagrebške Galerije Forum. Razstavljena so bila dela predvsem hrvaških slikarjev. Med njimi pa je tudi Mariborčan Oto Postružnik. Vsi so priznani umetniki in so že imeli razstave razen v Jugoslaviji tudi v raznih deželah po svetu.

Ameriško-slovenski dan v Evanstownu, Pa.

Westmorelandska federacija SNPJ je 1. avgusta priredila tradicionalni 29. ameriško-slovenski dan na pikniškem prostoru v Evanstownu, Penna. V bogatem programu, ki so ga vsi obiskovalci zelo lepo sprejeli, so med drugim nastopili: Frankie in njegov trio, Joe Prince in Benzie Rathbone, ki sta igrala na diatonični harmoniki, Pittsburški slovenski oktet, slovenske narodne pesmi sta peli Frances Sylvester in Millie Smolkovich, na harmoniko pa je igrala tudi Donna Bann. Veliko zaslug za uspešen potek ameriško-slovenskega dneva ima tudi njegov predsednik Martin Serro.

Jakob Ambrožič, edini še živeči ustanovitelj Slovenskega doma v Pittsburghu

Trije prizadevni odborniki Slovenskega doma: J. Cvetaš, J. Fabec in F. Štefančič

Jubilejno slavlje v Pittsburghu

Slovenski dom v Pittsburghu praznuje letos šestdesetletnico. Slovesno je bil odprt dne 30. maja 1911 po dolgoletnem trudu in prizadevanjih naših zavednih rojakov. To je bil eden izmed prvih slovenskih domov v Ameriki. V njegovem okrilju se je nato razgibala društvena in kulturna dejavnost. Ustanovljeno je bilo pevsko društvo Prešeren. Na odru Slovenskega doma so se začeli vrstiti koncerti, dramske igre in druge prireditve. Novi dom je tesno povezal Slovence iz Pittsburgha in okolice.

Dne 6. junija letos pa so imeli v domu jubilejno prireditev. Začela se je s slavnostnim banketom, katerega se je udeležil med številnimi odborniki in prijatelji društva tudi ustanovitelj Jakob Ambrožič, drugega ustanovitelja Petra Berganta, ki je bil takrat v bolnišnici, pa je zastopala soproga Jennie. Na banketu so govorili: Frank Lokar v imenu KSKJ, nekdanji predsednik doma Mike Kumer v imenu SNPJ, Frank Kress v imenu ABZ, nekdanji predsednik doma Paul Klun v imenu pittsburških upokoencev, Martin Serro in Mary Skerlong za Ameriško-slovenski dan in Slovenski radio program, Anni Trontelj za SZZ in jugoslovanski generalni konzul v Pittsburghu.

V programu so sodelovali: naš umetnik na cordovo harmoniko Jake Derlink, pevski duet Francka Sylvester in Millie Smolkovich, ob spremljavi Dolenjskih fantov Lou Rosenberger, Eddie Pochatko in Bob Zgonc, mladi harmonikar Benzi Rathborne, znani pevec Eddie Kenik, program pa je zaključil pittsburški Slovenski oktet, ki se je res izkazal, za kar vse priznanje pevcem in zdajšnjemu vodji Johnu Fabcu. Jubilejno slavlje slovenskega doma v Pittsburghu je nadvse uspelo in bo vsem ostalo v najlepšem spominu.

Argentina

Prvi festival Argentinsko-jugoslovanskega bratstva v Pergaminu

Na pobudo skupine Jugoslovanov, ki žive v Pergaminu, mestu ki je oddaljeno 220 kilometrov od Buenos Airesa, so letos, 8. maja, organizirali festival argentinsko-jugoslovanskega prijateljstva. Za predsednika organizacijskega odbora je bil izvoljen rojak Stanko Selak, za tajnico pa rojakinja Marija Hure, ki je zaposlena pri ob-

Na proslavi 60-letnice sta nastopila tudi Eddy Kenik in Jake Derlink

čini Pergaminu kot direktorica za kulturo. Slavlje je bilo pod pokroviteljstvom občine Pergamina, za častnega predsednika organizacijskega odbora je bil imenovan mestni župan Alberto de Napoli. Občina je imenovala za častne goste predstavnike jugoslovanske ambasade Milorada Bosanca in Ivana Mršo, ki sta bila prisotna na proslavi.

Festivala se je udeležilo nad sedemsto občanov. V pozdrav jim je spregovoril župan De Napoli, ki je pohvalil tamkajšnjo jugoslovansko naselbino za njena nesebična prizadevanja pri napredku Argentine. Za njim je spregovoril sekretar ambasade Milorad Bosanac in izrazil zadovoljstvo zaradi uspešne organizacije te proslave.

V programu je nastopila folklorna skupina Jorgovan pod vodstvom I. Grguriča in Norme Tomič, tamburaški ansambel Zagreb iz Rosaria, prov. Santa Fe, pod vodstvom dirigenta Plančiča. Kot zadnji in najbolj učinkovit je nastopil pevski zbor Agrupacion Coral Buenos Aires pod vodstvom znanega dirigenta Rodolfa Kubika. Zapeli so nam argentinske in jugoslovanske narodne pesmi in odlomek iz Gotovčeve opere Ero z onega sveta ter poželi toplo odobravanje.

Armando Blažina

Jugoslovanski košarkarji pri Ljudskem odru

V juliju je gostovala v Argentini jugoslovanska košarkaška reprezentanca, ki nosi naslov svetovnega prvaka. Na nekajdnevni turneji je odigrala več tekem v Braziliji in Argentini. Kljub temu, da na turneji niso bili vsi najboljši reprezentanti, so dosegli nekaj lepih uspehov.

V Buenos Airesu v Argentini je Slovensko delavsko društvo »Ljudski oder« 14. julija priredilo asado z jugoslovanskimi gosti, ki se ga je udeležilo okrog 150 ljudi. Organizatorji so namenoma pripravili to

V maju je obiskal Argentino tedanji namestnik državnega sekretarja za zunanje zadeve dr. Anton Vratuša. V prostorih jugoslovanske ambasade v Buenos Airesu je sprejel tudi predstavnike tamkajšnjih jugoslovanskih društev.

srečanje v ožjem krogu, da so lahko bolj počastili jugoslovanske športnike. Vodja jugoslovanskih športnikov Milko Marjanovič se je argentinskim rojakom zahvalil za gostoljubje, izmenjali pa so si tudi spominska darila.

Umrla je Ivana Lukač

V Buenos Airesu je 14. julija 1971 umrla Ivana Lukač, rojena Šircelj. Rodila se je 25. maja 1900 v Premu pri Ilirski Bistrici. V Argentino je prišla leta 1929. Takoj se je vključila v društveno življenje in rada pomagala povsod, kjer je bilo potrebno. V njenem domu je bilo vedno slovensko vzdušje in tako sta se vzgajala tudi sinova, ki še danes sodelujeta kot glasbenika v slovenskem društvu Ljudski oder.

Vedno je z veseljem pričakovala Rodno grudo in potem hodila z njo okrog slovenskih družin in jo posojala, da so lahko še oni uživali ob slovenskem branju in tako spoznavali svojo domovino, za kar prej niso imeli priložnosti.

V Argentini je zapustila moža Ivana (ki je bil odličen telovadec), sina Feliksa in Danijela, snahi, tri vnuke, v Sloveniji brate in nečake.

Brazilijska

Jugoslovanski teden v Belo Horizonte

Glavno mesto brazilske zvezne države Minas Gerais, Belo Horizonte, ki ima milijon in pol prebivalcev in leži na pol poti med staro brazilsko prestolnico Rio de Janeirom in moderno Brasilio, je v maju preživelo kar teden dni v znamenju Jugoslavije. Tamkajšnja lokalna univerza Universidade Federal de Minas Gerais je skupaj z našim generalnim konzulatom iz Sao Paola priredila jugoslovanski teden. Na sporedu je bila razstava reprodukcij fresk in ikon, razstava fotografij del kiparja Meštrovića ter grafikov Križmana in Jovanovića, predavanje o jugoslovanskem tisku na fakulteti za komunikacije, predvajanje filmov o Jugoslaviji za študente ter koncert jugoslovanske glasbe na konservatoriju. Na tem koncertu so pred blizu 500 poslušalci profesorji konservatorija predvajali dela jugoslovanskih skladateljev Mokranjca, Škerjanca in drugih. Za uvod so predvajali posnetke Gallusovih skladb v izvedbi Slovenskega okteta. V okviru tega tedna so predstavniki našega poslaništva izročili rektorju univerze zbirko knjig o Jugoslaviji za univerzitetno knjižnico.

Naši izseljenci z brazilskimi prijatelji na koncertu jugoslovanske glasbe v Belo Horizonte. Predzadnji z leve proti desni je naš dopisnik Bogdan Šalaj

Na otvoritvi je bil tudi jugoslovanski ambasador v Braziliji Mirko Ostojić in več vidnih predstavnikov vlade države Minas Gerais, poleg velikega števila univerzitetnih profesorjev, študentov in naših izseljencev. Predstavniki guvernerja omenjene zvezne države je na otvoritvi sporočil guvernerjeve pozdrave prebivalcem naše nasebine v tej deželi, ki so s svojim prizadevnim delom veliko doprinesli za dobrobit države Minas Gerais in vse Brazilijske. S tem in z govorom generalnega konzula, ki je tudi poudaril pomemben delež naših tamkajšnjih izseljencev v gospodarskem in kulturnem življenju Brazilijske, jim je bilo dano javno priznanje.

Teden Jugoslavije je resnično dosegel svoj namen: pri boljšem seznanjanju Brazilcev z našo deželo kakor tudi s trdnejšo povezavo naše nasebine in naših ljudi v tem mestu. S tem so dvignili tudi njihovo samozavest.

Ljudje so se zanimali za našo družbeno ureditev in sploh za vsa dogajanja v Jugoslaviji. Tako so za naše izseljence posebej predvajali filme o Jugoslaviji. Med udeleženci je bil tudi dr. Jayme de Andrade Peconick, sin Slovenca iz Maribora, Pečovnika, predstavnik najvišje študijske institucije brazilske vojske Escola Superior de Guerra ter predsednik državne družbe za razvoj turizma. Filmi so mu približali domovino njegovega očeta, ki se je priselil v Brazilijo pred prvo svetovno vojno.

Višek Tedna je bil piknik, ki ga je priredil Slovenec iz Savinjske doline Norbert Fonda na svoji veliki kmetiji. Norbert Fonda je sicer lastnik restavracije pri družbi Mannesmann. Piknika so se udeležili skoraj vsi naši izseljenci. Gostitelj Fonda jim je s ponosom razkazal svojo vzorno ure-

jeno kmetijo, kjer ima blizu 65 zaposlenih. Za te svoje sodelavce gradi celo naselje s šolo in cerkvijo.

Za prihodnje leto so se naši izseljenci dogovorili, da bodo še bolj aktivno sodelovali pri organizaciji razstave, medtem, ko bo pater Alojz Zver, ki je direktor filozofske fakultete v mestecu Sao Joao del Rey, ki je blizu Belo Horizonte, pripravil že v juliju razstavo fresk in ikon. Tako se je tudi na tem oddaljenem koncu sveta razživela naša izseljenska nasebina.

Bogdan Šalaj

Etiopijska

Jugoslovanska šola v Addis Abebi

V vsej Etiopiji živi okrog 300 Jugoslovancev, od katerih večina (prek 250) je zaposlena v Addis Abebi. Med Jugoslovani je največ zdravnikov, od katerih nekateri zavzemajo vodilne položaje v bolnišnicah in tudi sicer v zdravstvu. Tudi nekateri drugi naši strokovnjaki zavzemajo vodilne položaje v nekaterih industrijskih podjetjih. V Addis Abebi so si Jugoslovani pred kratkim uredili klub s parkom in teniškim igriščem. Tu pa je tudi šola za naše otroke. Poučujejo profesorice in učiteljice, žene naših strokovnjakov. Pouk je ob sobotah, ko so francoske in angleške šole, ki jih obiskujejo naši otroci, zaprte. Ob koncu šolskega leta otroci dobe spričevalo, saj je ta šola podružnica beograjske osnovne šole Ivana Gundulića.

Jugoslovanska šola v Addis Abebi praznuje letos petnajstletnico obstoja, trenutno pa ima okrog 30 učencev, od prvega do osmega razreda.

Tonka in Gašper

— Gorenjska kri?

— Ja, doda Tonka, pri nas doma nas je bilo pa osemnajst, dvanajst fantov in šest deklet. Iz Orehka sem doma pri Kranju, Pfajfarjeva.

To se pravi kar dve gorenjski korenini in oba še po šestih desetletjih življenja v Ameriki govorita pristno gorenjsko.

— Le kako vama je to uspelo?

— Kdo bi pozabil materin jezik, pravi Tonka.

— Kako pa sta uspela ostati tako čila in zdrava pri osmih križih in čez?

— Z delom, pravi Gašper.

— Pa menda še zmeraj ne delata?

— O, seveda, v Aurori, blizu Chicaga, imava veliko pralnico in kemično čistilnico. Peremo za dva velika hotela in šest bolnišnic v Chicagu in za vse družine v Aurori.

Torej pravcata tovarna čistoče.

— Kako to zmoreta? Ali bi ne bil čas, da bi malo počivala?

— Tisti, ki počivajo, kmalu umrejo, zaključí Gašper.

Vera V.

Dva visoka jubileja Mary Spik

V Imperialu, Pa., je 8. avgusta naša naročnica slavila kar dva jubileja hkrati — 80-letnico rojstva in 50-letnico bivanja v Združenih državah. Na njihovem družinskem slavlju je bilo več kot petdeset gostov, med katerimi so bili vsi njeni otroci, vnuki in pravnuki in dolgoletni prijatelji. Mary Spik ima že štirinajst vnukov in štiri pravnuke. Doma je iz Gorenje Žetine, v Sloveniji pa živijo še trije njeni bratje. Mary Spik je članica SNPJ, krožka št. 106 in Ameriške bratske zveze, krožka št. 29 v Imperialu. Otroci so materi ob jubileju podarili aparat za barvno televizijo.

Čestitkam ob obeh jubilejih se pridružuje tudi uredništvo Rodne grude. Želimo ji še veliko zdravih let!

Rojstni dan Mary Spik so počastile tudi prijateljice jubilantke. Od leve proti desni si sledijo (v prvi vrsti): Annie Jelovčan, Agnes Možina, Mary Spik, Mary Humar in Ruth Toucher; (v drugi vrsti) ga. Rozman, Mary Ergen, Mary Leonard, Sophie Pustover in Elisabeth Auguštin

Na izletu po Jugoslaviji smo se ustavili v znanem hotelu na Plitvicah. Vadnolovi fantje se nenadoma ustavijo pri mizi, kjer tiha sedita zakonca Ahasic.

— Iskreno vama čestitamo ob enainštiridesetletnici vajinega zakona, je rekel nekdo od godbenikov, nato pa so zaigrali.

Tonka in Gašper drhtita od presenečenja, sreče. Dve drobni zdelani roki se tresoč stiskata na mizi. Gostje zapojejo z muzikanti, v številnih očeh se zasvetijo solze. Tonka in Gašper nimata besed. Svojo zgodbo povesta šele naslednjega dne, prav na kratko, skromno.

Gašper:

— Sedemnajst let mi je bilo, ko sem šel iz Spodnjih Dupelj na Gorenjskem v Ameriko. Štiri leta sem samotaril. Nekega dne sem zvedel, da pride iz starega kraja na delo v Ameriko skupina deklet. Brž smo se fantje spravili na sprejem na kolodvor v Aurori, Illinois. Pa sem jo zagledal, tole mojo Tonko. In, če sem jo hotel dobiti za ženo, sem moral biti prvi. Pohitel sem, zares, no in ni nama žal niti po enainštiridesetih letih. Osem otrok imava, dvaindvajset vnukov in dva pravnuka.

Slovensko izseljensko društvo - kako?

Z velikim zanimanjem sem prebral članek Vladimirja Komidarja v junijski številki Rodne grude »Slovensko izseljensko društvo — kaj je to?«. Vsebuje resno misel, kakršne že dolgo nismo videli v tisku, obenem pa tudi nekaj analitičnih spodrs-ljajev, na katere velja opozoriti, preden se izgubijo v pogovorih o izvedljivosti piščevih konstruktivnih predlogov. Upam, da se bodo oglasili še drugi izseljenci in povedali svoje mnenje. Te vrstice sprejmite zatorej samo kot skromen prispevek k pričakovnemu pogovoru.

Veseli me predvsem, da se končno pogovarjamo o slovenskem izseljenskem društvu in ne o kakšnem organizacijskem narodnostnem omnibusu, ki je morda še vedno uspešen v deželah Južne Amerike in Afrike, kjer naših ljudi ni povsod na tisoče, nikakor pa ne v severni Ameriki, ki daje piscu podlago za njegovo pisanje. (Rojak Komidar je prepotoval vseh petdeset držav ZDA in Kanado). Njegova definicija izseljenskega društva kot narodnostnega kulturnega centra je brezhibna. V potrdilo naj navedem, da so se naši rojaki v ZDA desetletja držali prav takšne definicije, vsaj dokler niso v svoji kulturni aktivnosti onemogli. V ameriškem primeru bi pisec torej bolje storil, ko bi začel pri tem, da so Slovenci tam svoje kulturne centre imeli, in se potem vprašal, zakaj jim ni uspelo, da bi jih nadaljevali. Tu naj takoj omenim, da se mi zdi pomanjkanje zgodovinske perspektive v vseh piščevih primerjavah presenetljivo. Ker sem prepričan, da bodo naši rojaki v ZDA sami svoj današnji položaj najbolje razložili, se bom v prihodnje omejil na razmere našega izseljenca v Kanadi.

Razume se, da je danes vsakomur jasno kot beli dan — v svetu in v domovini, da ne more biti sodobnega slovenskega kulturnega centra brez najtesnejšega sodelovanja izseljencev z ustanovami in rojaki z rodne grude. To omenjam zato, ker bi rad pokazal, kako nepotreben je piščev pristop k našemu vprašanju po obratni poti.

Zdaj pa mi dovolite, da ponazorim svoj prispevek z razmerami med slovenskimi izseljenci v Kanadi. Opisani ideal slovenskega društva je z nami, med tistimi, ki čutimo po njem potrebo, že odkar smo se tukaj naselili v petdesetih in šestdesetih letih. Če s piscem vred nismo zadovoljni

s slovenskimi organizacijami, ki so tukaj nastale, so tega krive v prvi vrsti organizacijske poti Slovencev v preteklosti. Slovenske organizacije, ki bi mogla zadovoljiti kulturno zahtevnejšega izseljenca mlajših generacij, tu sploh še nikoli ni bilo. Zaradi anglosaksonskega zapostavljanja Slovanov in zaradi družbenopolitičnih razmer v preteklosti so Slovenci stopili na vlak organizacije južnih Slovanov. Ta oblika je bila v Kanadi v vojnem času in letih, ki so neposredno sledila, primerna in uspešna, reči pa je treba, da Slovenci tudi takrat v tem vlaku nikoli niso imeli udobnega sedeža. Delno tudi zato ne, ker niso imeli voditeljev, ki bi se lahko merili z vodstvom drugih narodnostnih skupin. Na ta način so v poznih štiridesetih letih zavozili na slepo, kamor jih je pač peljal vlakovodja, in pristali v stalinizmu najhujše vrste. In na tej slepi postaji nekateri še vedno čakajo na vlak, ki ga ne bo. Po tem obdobju so se Slovenci dali pogovoriti za eksperiment, ki jim že od vsega začetka ni obetal nobene kulturne koristi, ker je samo posnel vse napake iz preteklih dni, pa čeprav je dobil novo ime. Ta organizacija še vedno deluje, ima svoj *raison d'être* (v prirejanju obletnih prslav), samo da so Slovenci v njej bele vrane. Kaj se je zgodilo z njimi?

Kakor vidimo, se je morala misel o slovenskem izseljenskem društvu izogniti na eni strani tukajšnjim organizacijskim prijemom iz tridesetih let, ki žal še vedno živijo, na drugi strani pa slovenski katoliški versko-politični in kulturni skupini, ki je zaprta vase in zadovoljuje samo potrebe svoje najožje skupnosti. Po svojem številu smo slovenski izseljenci iz zadnjih dveh desetletij to zadnjo skupino na veliko presegle, zato ni čudno, da smo si iskali tretjo pot in jo še vedno iščemo. Ta razvoj pa zaradi okoliščin, ki sem jih le bežno nakazal, ni mogel biti hitrejši, kot je. Nastali so številni slovenski »odbori«, o katerih pravilno piše rojak Komidar, da so »organizacijsko in programsko podprečjem«. Imenoval bi jih najraje odbore samopomoči, saj so nastali samo zato, da bi se Slovenci s slovensko društveno idejo umaknili iz vseh drugih občasnih tokov okrog nas. Ti odbori prirejajo ples, piknike in družabne večere, to je, v glavnem služijo našim izseljencem samo kot naslov, kjer se lahko sestanejo, se pogo-

vorijo in razvedrijo. Prepričan sem, da se bo s časom v njihovem krogu razvilo vsaj nekaj tiste dejavnosti, o kateri se strinjamo, da naj predstavlja vsebino slovenskega izseljenskega društva. Zatorej se mi zdi, da ni nikakršne potrebe po ustanavljanju desetega ali petnajstega novega »odbora«. Namesto tega se bo prav gotovo našel kak drug izhod. Enega bom skušal tukaj predložiti sam, drugi pa se bodo menda še zbrali v tisku.

Piščeve primerjave med delovanjem raznih narodnostnih skupin po mojem ne morejo obveljati, ker razmer med slovenskimi izseljenci v Kanadi, na primer, nikakor ni mogoče primerjati z razmerami in pogoji med Holandci, Danci in Avstrijci — ali celo med Italijani. Pomagamo si lahko samo z njihovimi zgledi narodnostnih kulturnih centrov, na katere se vežejo njihova izseljenska društva po vsej deželi. V mislih imam slovenski kulturni center po zgledu Goethejevih domov ali zavodov (v Torontu: Goethe House), Slovenija in nje ni izseljenci bi si takšne centre v severni Ameriki zlahka privoščili, seveda v okviru naših skupnih možnosti in naših programskih potreb, posebno še, ker bi se po osnovnih vlogah plačevali sami.

Slovenski center te vrste bi naj bil delno mobilan, svoj stalni sedež bi naj imel samo v mestih z največ slovenskimi izseljenci. Za začetek bi zadostoval eden v Torontu in drugi nekje v Ameriki. Seveda — za tako resno stvar je neki morebitni uvoznik s svojim morebitnim reeksportom (iz članka) za naše izkušnje tukaj preveč teoretičen stric iz Koromandije. Potrebni bodo bolj konkretni ustanovni in podporni člani.

Organizirane slovenske skupine, ki že obstajajo, bi se vezale na tak center in niti najmanj ne dvomim, da bi se potem počasi prelili ti številni slovenski »odbori« s svojim članstvom vred v izseljenska društva, o katerih se zdaj pogovarjamo v »Rodni grudi«. Slovenski izseljenci bi dobili nekaj, kar bi nas vsestransko zadovoljilo. O programu samem, kakor ga je orisal rojak Komidar, pa lahko zapišem samo to, da je popoln in mu ni kaj dodajati. Prava njegova resnost mi je prva dala pobudo za pričujoče vrstice.

Strinjamo se torej v tem, kaj hočemo. Vprašanje je samo — kako?

Ivan Dolenc, Downsview, Ont. Kanada

Na meni leži kakor težak kamen

Rodno grudo prebiram pri svoji kolegici. Vidim, da marsikaj napišete o nas, ki delamo na tujem. Tudi o nas samih in našem življenju. Se jaz bi rada povedala svojo zgodbo, zgodbo mojega življenja, ki leži na meni kakor težak kamen.

Zelega sem postati medicinska sestra, a bilo nas je preveč otrok. Izučila sem se v trgovini. Zgodaj sem bila razvita in vesele narave sem. Rada imam družbo. Takšna pač sem. S fanti sem precej hodila. Resno pa sva začela šele s Hanzekom, ko nisem imela še sedemnajst let. Strašno vsa se imela rada. Tudi Hanzek je bil vesele narave, a manj kot jaz. Učil se je za mizarja. Skupaj sva plesala, hodila v kino in na izlete. Potem pa je prišel otrok, ko še nisem bila izučena. Sploh mi je v trgovski šoli šlo navzkriž in v trgovini so mi rekli, naj raje vse pustim. Da bo otrok, sem se zavedela prepozno. Doma sem imela seveda hude dneve, posebno, ker sem bila takrat še iz trgovine odpuščena. A Hanza je bil že izučen in prav takrat je dobil kar dobro delo, zato sva se odločila, da se poročiva. Ostala sem doma in došla Aniko, ki sva jo kmalu dobila. Res, bila sem srečna, čeprav sva zelo skromno živela. A denarja je bilo premalo in čez pol leta sem šla delat v tovarno. Aniko je varovala sosedka. Vesela sem bila, da sem spet prišla med ljudi, ni mi bilo samo za zaslužek. Delo ni bilo težko in ljudje, s katerimi sem delala, so bili prijazni. Tam sem spoznala Ištvan. Bil je predelavec in v začetku, ko sem bila pri delu nerodna, z menoj posebno dober. Ne bom pisala, kako je bilo potem, ker ne morem. Bilo je, kakor da sem se na novo rodila in je na svetu samo Ištvan...

Hanza je najprej samo slutil, potem pa je zvedel. Dobri ljudje so mu vse povedali. Bila sem tepena, tega sem bila vesela, da sem mu lahko povedala, kako je Ištvan drugačen in boljši od njega. Potem pa je prihajal pijan domov in je jokal. Božal je Aniko in jokal.

Kmalu je šel na delo v Nemčijo. Ko je odhajal, mi je rekel, da gre, pa se bo vrnil. Da je prepričan, da se mi bodo odprle oči in bom spoznala, da sem v zmoti. Smejala sem se.

Aniko sem dala Hanzovi materi, Ištvan pa se je priselil k meni. Ljudje so govorili, a kaj, bilo mi je vseeno. Hanza pa je pošiljal denar za Aniko in redno je pisal tudi meni. Pisma so bila lepa, kakor da nič ne ve, da živi Ištvan z menoj. Pisma sem strgala. Vem, da je v enem zapisal, da je morda on kriv vsega tega, ker sem bila premlada in preveč otročja, ko sem začela resno hoditi z njim.

Ištvan je rad pil in ko je bil pijan, se je stepel. Bila sem velikokrat tepena. Sprla sva se, a drugi dan sva si bila dobra. O Hanzi, so mi povedali, da si je kupil na obroke avtomobil. Kmalu potem sem zvedela, da se je hudo ponesrečil. Iz bolnišnice so mi sporočili, da bi rad govoril z menoj. Dvakrat so mi pisali. Enkrat je pripisal sam: »Pridi, Anika, da se vidiva zadnjokrat.« Nisem šla. Le kaj bi si povedala?

Potem so mrtvega pripeljali in ga pokopali v domači vasi. Tudi k pogrebu nisem šla. Šli sta njegova mati z Aniko. Potem sem zahtevala od Ištvana, da se poročiva. Pa ni hotel. Izgovarjal se je, da je še čas. Velikokrat sva se sporekla. Anike nisem videla že nekaj let, ker me Hanzova mati ni marala. Enkrat pa sem jo potem obiskala. Ni me poznala, mene je pa zabolelo, ker je bila tako podobna Hanzu. Njene oči so bile Hanzine oči. Ponoči sem potem sanjala o Hanzi in kričala. Ištvan se mi je zato dolgo posmehoval. Spet sem mu rekla, naj se poročiva. Mu očitata, da sem zaradi njega pustila Hanzo. Smejaj se mi je in rekel, da bom na poroko še lepo čakala.

Nazadnje sem pustila vse in šla na delo v Nemčijo. Zdaj sem tukaj dobro leto. Za Ištvana sem zvedela, da živi z drugo. Vseeno mi je, izpadel mi je iz srca, kakor da ga ni bilo. Na Hanzo pa moram veliko misliti. Srečala sem znanca, s katerim sta skupaj delala. Povedal mi je, da je bil med najbolj pridnimi delavci in nič mu ni omenil, da je z nama kaj narobe. Zelo si je želel, da bi ga obiskala, ko se je ponesrečil. Le zakaj me ni bilo? V srce me zapeklo vprašanje. Zlagala sem se, da sem bila hudo bolna in nisem smela vstati.

Vse to zdaj leži na meni kakor velik kamen. Ves dan delam, ponoči pa sanjam hude sanje ali premišlujem. Aniki pošiljam denar in darila, pa ne dobim odgovora. Mati ne dovoli. Znanka je punčko fotografirala in mi prinesla sliko. V torbici jo nosim s seboj in velikokrat jo vzamem ven in gledam, gledam. Njene oči so Hanzove oči, ki mi očitajo: Niti po zadnje slovo nisi prišla. Preprosta ženska sem, bila sem vesele narave, a zdaj nisem več. Najraje sem sama, a samote se tudi bojim. Tišči me kakor kamen. Šestindvajset let mi je, pa čutim, kakor da je že vse življenje za menoj in da sem hudo stara. Morda se bom še kdaj poročila, nič ne rečem. Tudi v družbo kdaj grem, če me nagovorijo. A to nisem jaz. Jaz sem samo sebe izgubila, ko je Hanza umrl, tako se mi zdi.

Ce boste o tem mojem pisanju kaj objavili v Rodni grudi, hvala! Lažje mi je, da sem nekemu, ki me ne pozna, povedala o svoji nesreči. Odgovarjati mi ni treba in tudi tolažiti ne, saj tolažbe zame ni.

Anika iz Nemčije

Draga Anika!

Izpolnili smo vašo željo in objavili pismo. Ne bomo vas tolažili, le to vam moramo povedati, da niste edina. Veliko jih je, ki včasih store kaj, kar potem bridko obžalujejo. A včasih človek dozori šele po bridkih preizkušnjah. Tudi z vami bo tako. Mladi ste še. Pred vami je življenje. Pogumno, kot nov človek stopite vanj. O preteklosti ne razglablajte več, ker vam to prav nič ne koristi. Misel nanjo naj vam ostane le v opomin, da boste odslej prav zares drugačna. Pogum in vso srečo, Anika in še se oglasite!

Uredništvo

Jutri za kosilo

Gobova juha
Krompirjevi štruklji s suhim mesom
Dušeno kislo zelje
Oblečeno grozdje

Gobova juha

Nekaj debelejših krompirjev olupimo, zrežemo na kocke in skuhamo v osoljenem kropu z lovorjevim listom. Trideset dkg svežih ali suhih gob (suhe prej namočimo) narežemo, poparimo ter ožete dušimo na maščobi, na kateri smo prepražili nekaj sesekljane čebule. Dušene gobe potresemo z žlico moke, prepražimo, nato pa primešamo kuhanemu krompirju. Jed začинimo s strokom strtega česna, žlico paradižnikove mezge, sesekljanim zelenim peteršiljem, okisamo, popramo, prevremo in postrežemo.

Krompirjevi štruklji s suhim mesom

Kilogram krompirja skuhamo, olupimo in pretlačimo ter pustimo, da se ohladi. Zatem vmešamo 1 deciliter kisle smetane, dve jajci, solimo ter s potrebno količino moke zgnetemo testo. Pustimo, da malo počiva, zatem ga pa razvaljamo za nožev rob na debelo ter ga potresemo z na masti ali maslu prepraženimi drobtinami in drobno sesekljanim suhim svinjskim mesom. Testo končno zvijemo v štrukelj, zavijemo v prtč ter skuhamo v slanem kropu. Vre naj pol ure. Kuhane štruklje odvijemo, razrežemo ter zabelimo z maščobo, na kateri smo prepražili krušne drobtine.

Oblečeno grozdje

Lepe manjše grozde (za vsako osebo enega) operemo in dobro posušimo. Tri jajčne beljake odišavimo z limoninim sokom, dodamo sladkor v prahu ter stolčemo v sneg. Posamezne grozde potegnemo skozi raztepen sneg, jih zložimo na pomaščen pekač, potresemo s sesekljanimi lešniki, nato pa jih spečemo v srednje topli pečici. Ko sneg porjavi, vzamemo sladico iz pečice in ohlajeno serviramo.

Šest pesniških zbirk — ob tridesetletnici vstaje

Ob letošnji trideseti obletnici vstaje slovenskega naroda, ki smo jo praznovali v juliju, je ljubljanska založba Partizanska knjiga izdala šest pesniških zbirk slovenskih pesnikov nekdanjih partizanov. Imena vseh šestih so že znana. Vsi so že izdali svoje zbirke. Tudi po letih se ne

razlikujejo dosti. Njihova mladost se je srečala z vojno, v kateri se je razvilo njihovo umetniško ustvarjanje. Od vsakega je založba v posebni knjižici objavila izbor njegovih najboljših del. Vladimir Pavšič splošno znan pod pesniškim imenom Matej Bor, je dal svoji zbirki naslov Baladni motivi. To so baladne podobe iz najhujših dni — velikih v bolečini, dopovedi in nezlomljivemu verovanju. Pesmi, je

preprost naslov za pesmi, ki prevzamejo s preprost naslov za pesmi, ki prevamejo s svojo lirično ubranostjo in globoko človečnostjo. Pesnik France Kosmač je imenoval svojo zbirko s preproškim geslom: Na dnu je dan. Največ med njimi je sonetov, v katere je s pesniško besedo uje globoko čustvo zvestega tovarištva, bridkega sovraštva in plemenite ljubezni kakor je nekoč njegove pesmi ocenil pokojni pesnik Oton Župančič. Zlo stoletja, je naslovil svojo zbirko pesnik Jože Šmit, Peter Levec pa je izbor svoje poezije, ki obsega štirideset pesmi, poimenoval Brezkončji marec. Med njimi je precej pesmi, ki so nastale v zadnjih letih. Najobsežnejša knjiga, v kateri je objavljenih dvainštirideset pesmi so Izbrane pesmi Lojzeta Krakarja. Šest knjig, šest pesnikov, šest šopkov izbrane poezije porojene v ognju in smrti, brezupu in upanju, ki nam približa čas preteklosti, ljudi in dogodke, ki jih ne moremo in tudi ne smemo pozabiti. Spremne besede so napisali: Josip Vidmar, Mitja Mejak in Filip Kalan. Knjige je lepo opremil Vladimir Lakovič.

Znani vokalni ansambel Oktet Gallus letos žanje precejšnje uspehe. Trikrat je že nastopil s celovečernim programom v Ljubljani, poleti je gostoval v Trogiru in na Hvaru, nekaj dni pa je bil tudi na turneji po Madžarski. Po vseh nastopih so jih kritiki ocenili zelo pohvalno. Nasposnetek je bil napravljen pred portalom mogočne katedrale v madžarskem mestu Jak.

Stane Terčak: Frankolovski zločin

Kadar potujemo po cesti, ki vodi iz Celja proti Mariboru skozi drevored starih skrivenčenih jablan v Stranicah pri Frankolovem, nam zastane beseda. Spomnimo se enega izmed največjih okupatorjevih zločinov na naših tleh. Na množičnih grobiščih je na dva granitna kamna vklesanih sto imen slovenskih fantov in mož, ki so jih okupatorjevi zločinci pobesili na veje jablan 12. februarja leta 1945. To je bilo grozotno povračilo za smrt okrožnega vodje Antona Dorfmeistra, ki je padel pod streli partizanov. Veliko je že bilo napisanega o tragediji v Frankolovem. Predvsem so pisali o tem, kar so povedali očividci: domačini, ki so iz hiš skrivaj gledali obešanje talcev in zaporniki iz Celja, ki so jim morali kopati grobove. Terčak pa je za svojo knjigo poiskal še druge vire. Predvsem razne dokumente. Med temi tudi podatke iz zapisnika o obravnavi proti pomožnemu gestapovskemu policistu Djodji Mikšu, ki se je takrat prostovoljno javil za obešanje naših ljudi, podatke iz zapisnika obravnave proti vodilnim gestapovcem na nekdanjem Spodnjem Štajerskem in še drugo dosegljivo dokumentacijo, ki za okupatorjev zločin še podrobneje pojasnjuje. Tudi to delo je izdala založba Partizanska knjiga v Ljubljani.

Ekspresivne besede

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

V jeziku je veliko takih besed, ki izražajo poleg same vsebine pojmov še čustvene odnose do pojmov. Te besede imenujemo ekspresivne. V naših sestavkih smo jih mimogrede že omenjali.

Kategorija ekspresivnosti je v jeziku zelo pomembna in obsežna. Ne srečujemo je samo pri besedah, ampak tudi pri izraznih sredstvih v glasoslovju, skladnji in oblikoslovju. Če pozdravimo *dober dan*, se iz glasu vidi, kakšen odnos imamo do pozdravljenega človeka, ali smo ga veseli ali nam preseda ali smo presenečeni. Če koga zavrnamo, lahko uporabimo poleg čustveno neopredeljene konstrukcije tudi tako, ki izraža bodisi zaničevanje, grobost ali prijaznost.

Nas zanima samo besedna ekspresivnost. Predstavljali si jo bomo verjetno najlažje tako, če bomo razdelili izrazne besedne lastnosti na dva dela, na tiste, ki označujejo določen pomen in na druge, ki dajejo temu označevanju čustveno barvo. Ta barva je zraščena z besedo podobno kot pomen, zato jo uporabnik ne more dodati ne odvzeti, če uporablja besedo v že utrjeni rabi. Ko uporabnik bere ali sliši, napiše ali izgovori tako besedo, si misli tudi te lastnosti.

Ekspresivne besede sestavljajo obširno stilno plast. Pojemni svet, za katerega jih imamo, je zelo velik; obsega skoraj vse pojave, ki so sestavni del človekovega vsakdanjega življenja. Čim bliže je pojem ljudem, tem bolj je verjetno, da bo imel ekspresivne izraze. Nastanek ekspresivnih besed za kak pojem je odvisen od tega, če pride med pojmom in človekom do raznih čustvenih napetosti. Okrog pojmov za ožje družinske člane (žena, mož, oče, mati, hči, sin) so čustveni odnosi številnejši kot okrog pojmov, kot so *vrata*, *pod*, *strop*, *stena*, s katerimi se ljudje tudi srečujejo vsak dan. Zato je za prvo skupino besed razmeroma zelo veliko ekspresivnih izrazov, za druge pa malo.

Ker imajo ljudje do istih pojavov različne čustvene odnose, je kot posledica tega tudi ekspresivnost lahko različna. Po teh razlikah delimo vso plast na

več stilnih skupin. Če bi bili natančni, bi lahko napravili toliko oddelkov, kolikor različnih čustev zmore človek. Ker pa je med posameznimi čustvi včasih samo majhna razlika, se pri delitvi ekspresivnih besed oziramo samo na glavne čustvene usmeritve, tako da nimamo za vsako čustvo posebne skupine. Negativen čustveni odnos je lahko sovražen, prezirljiv, zaničevalen itd., vendar besede, ki izražajo to čustvo, navadno uvrščamo v skupino slabšalnih besed (prim. SSKJ). Poleg slabšalnih besed imamo še skupine šaljivih (bučman za fanta), ljubkovalnih (atek za očeta), ironičnih, evfemističnih in še kakšnih besed. Slovarji, ki označujejo stilne značilnosti besed, morajo napraviti tako lestvico ekspresivnih oznak, da pokrijejo vse vrste čustev. Izraz ima lahko v vseh skupinah te plasti soznačnice. Tudi v isti skupini se lahko znajde več soznačnic, samo da je pri njih stopnja ekspresivnosti različna. Ekspresivne soznačnice iz različnih skupin v istem okolju niso nikoli zamenljive. Napaka je torej, če se izrazna potreba besedila ne ujema z vrsto ekspresivnosti.

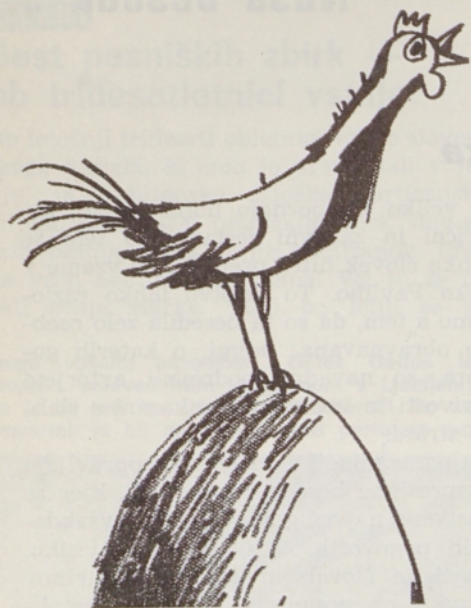
Različni avtorji v podobnih okoliščinah zelo različno uporabljajo ekspresivne izraze. Vzroke za to moramo iskati predvsem v različnem gledanju na stvar, deloma pa tudi v individualnem ocenjevanju besed. Na široko individualni rabi ne smemo odpreti vrat. Ker so jezikovne norme splošne, ne more nihče sam odločiti, kak stilizem bo kje uporabil. Avtor vpliva na izbor stilnih sredstev predvsem z odločitvijo, kakšen nivo bo imelo besedilo, govor. Po tej odločitvi mora biti upravičenost oziroma neupravičenost določene ekspresivne besede (ali pa drugega izraznega sredstva) vedno v prvi vrsti v skladu s strukturo besedila.

Različne zvrsti jezika imajo različen odnos do ekspresivnih besed. Izrazito resna besedila, zlasti besedila, katerih vsebina so miselne stvari (strokovne razprave), jih skoraj ne poznajo. V polemičnih strokovnih sestavkih pa srečujemo ekspresivne besede pogosto. Ze-

lo veliko jih poznajo humoristični, satirični in zabavni sestavki. O tem se lahko človek hitro prepriča, če vzame v roko Pavliho. To dejstvo lahko razložimo s tem, da so ta besedila zelo osebno obravnavana; pojmi, o katerih govore, so navadno podrejeni avtorjevi igrivosti in velikokrat prikazani s slabše strani.

Najpomembnejšo vlogo pa opravljajo ekspresivne besede v besedilih, kjer se čustveno največ govori. To je v vsakdanjih pogovorih. V govorjenem jeziku, zlasti če človek brez večjih zadržkov reagira na posamezne pojave in stališča, so sploh bolj pogoste kot v pisnem. Razumljivo je, da srečujemo veliko ekspresivnih izrazov v leposlovju, zlasti v premih govorih ali pa v delih, kjer pisci opisujejo čustvene vznemirjenosti. Pisci, ki znajo uporabljati ekspresivne besede, z njimi besedilo zelo poživijo in človeško približajo bralcu.

Ekspresivnost je lahko različno zvezana z besedo v določenem pomenu. Največkrat temelji na besednem prenosu. Zelo ekspresivni so navadno prenosi iz živali in orodij na človeka. Tako je nastal pri besedi *bik* ekspresivni pomen »zelo močan in orjaški moški (SSKJ). Taki pomeni so pri besedi po navadi na drugem ali pa še bolj zapostavljenem mestu. Lahko pa je beseda že tudi v osnovnem pomenu ekspresivna, bodisi zaradi ekspresivne pripone, npr. *babura*, *čenčura*, *gobeždulja*, *klepetulja*, *gobeždavs*, *bahavs*, ali pa je dobila ekspresivni pomen po semantični poti, npr. *cmeravec* »kdor se (rad) joka« (SSKJ). Novi ekspresivni izrazi neprenehoma nastajajo. Sčasoma lahko ekspresivnost izgine in se beseda preseli v drugo stilno plast. Tudi znotraj ekspresivne plasti se besede selijo iz skupine v skupino. Velika večina ekspresivnih izrazov ima v nevtralnem besedišču popolne soznačnice. Pojmi, ki so pomensko manj natančno določeni, pa poznajo samo približne nevtralne soznačnice. Če se raba ekspresivnih besed na mestih, kjer bi morale stati nevtralne, ne dajo razložiti kot znosne individualne značilnosti, je napaka.

Branko Rudolf

PETELINČEK

To je mladi petelinček,
naš ponosni kurji sinček,
ki se prav hudo drži.
Niso trdne še ostroge,
a čeprav so tanke noge,
praska, da se vse kadil!
Kljun ima prav res udaren,
hroščem, črvom je nevaren,
se nikogar ne boji!
Sedel je na gnoja kupček
pa zagnal je strašen hrupček:

Ki-ki-ki!

Ri-ki-ki!

Petelinček! Pazi sinček!
Saj te v hlačicah nič ni!
Zrnje jej, ne bodi len,
da ti zraste rdeč greben,
da se vzboči žilav vrat,
da požene rep košat.
Kljun bo trden, moč bo prava,
a greben ti bo zastava,
in vsa kurja domovina
naj zasliši petelina,
ko mu pesem zadoni:

Kikiri!

Kikiri!

Kikirikiki!

Vera Albreht

UGANKA

Bister nisem, tudi ne zabit,
v polju čakam, med koruzo skrit,
prelisičim vrabca, škorca, vrano,
dasi nosim v glavi slamo.

(Sraštilo)

Smiljan Rozman

Mesto

Vsak ve, kaj je to mesto, to tukaj, o čemer bom pisal, pa je Jankovo mesto.

Jankovo mesto?

No, tako samo rečemo, ker to mesto je tudi od Jankove mame, Jankovega očeta in strica in tete in Toneta, od Matjaža, od Metke, od Jankovih sošolcev, od čevljarja Matije, od brivca Mirka, od branjevka na živilskem trgu, od trgovcev, obrtnikov, uradnikov, inženirjev, direktorjev, gospodinj, stražnikov in gasilcev. Od tisočev drugih ljudi.

Ker pa Janko vedno pravi: »To je moje mesto,« ga bomo imeli za Jankovega.

Kakšno je to mesto?

Reka ga deli na dva dela. Na desni breg mesta in na levi breg mesta. Dela sta povezana z mostovi. Pet mostov je in vsak je lepši od drugega.

Kaj bi bilo, če bi ne bilo mostov? Ljudje bi se morali voziti z brodom ali pa bi morali plavati, ali pa bi si naredili vodne bicikle, ali pa bi vozile z brega na breg gondole kot v Benetkah.

In kako je nastalo mesto? Najprej je bila ena hiša in pridružila se ji je druga, pa tretja, pa četrta in tako naprej, dokler ni bilo zgnetenih na kup nekaj sto hiš. Nekateri se držijo z zidovi skupaj, kot da bi plesale kólo, druge se gledajo čez ulico in si mežikajo s številnimi okni.

Kristina Brenkova

Osmo dežela

»Mama, ali veš, katera je deseta dežela?«

»Ne, ne vem.«

»Jaz tudi ne vem, in vendar vem.«

»Povej.«

»Deseta dežela je tista dežela, v kateri nimaš nobenih želja.«

»Kdo ti je to povedal?«

»Bral sem povestico o Deseti deželi.«

»Zdaj sem se spomnila, sinko. Kadar si bolan, kajne, potuješ v Deseto deželo.«

»Da, mama; in veš, kako je v Deveti deželi?«

»Ne vem.«

»V Deveti deželi se ti izpolni prav vsaka želja.«

— Kaj je še mesto? Veliko, veliko ljudi. Hitijo po ulicah, se prerivajo po trgovinah in na trolejbusnih postajah. Jedo po restavracijah, delajo v uradih in tovarnah. V kino dvoranah gledajo filme, v gledaliških gledališke igre, v operi opere in balet. V umetniških galerijah gledajo razstavljene umetniške slike in v muzejih staro orožje, nakit in posodo.

In kaj je še mesto? Veliko, veliko ulic, polnih kolesarjev, motoristov, avtomobilov, trolejbusov. Pešec mora zelo paziti, kje prečka cesto. Tam, kjer so semafori. Če se zasveti zelena lučka, Janko ve, da lahko prečka cesto na označenem prehodu. Temu prehodu pravi Janko zebra, ker je pobarvan z belimi črtami.

Janko ima rad svoje mesto. Včasih tava po ulicah, gleda izložbe, stare hiše in spomenike. Včasih pa gre v park, ker tudi park je del mesta. Tudi ribnik je del mesta in živalski vrt z levom, z medvedom, s kamelemo, z opicami, s srnami, z jelenom in velikimi sovami-učenjaki.

V starih časih je bilo mesto obzidano z obrambnim obzidjem. Janko točno ve, kje se je vlekel obrambni zid. Tega so že davno podrli, saj ni med obzidjem več prostora za hiše. Mesto prav tako raste kot Janko. Postaja večje, širše, in tam, kjer so bile nekoč njive in travniki in kozolci, se zdaj vzpenjajo moderni bloki. Tako je Jankovo mesto z vsakim dnem večje. Janko včasih pomisli: »Škoda, da ni moje mesto tako veliko kot New York ali London ali Pariz!« Potem pa skima z glavo: »Ne, ne, naj bo le takšno, kot je. Takšno mi je najbolj všeč!«

»Lepo je tam.«

»Mama, kajne, mi smo pa v Osmi deželi?«

»Zakaj v Osmi deželi?«

»Ker se nam nobena želja ne izpolni.«

»Nikar ne govori tako, sinko. Poslušaj, če pričnem od danes nazaj. Poslušaj svoje želje: želel si imeti žlico za čevlje, prinesla sem ti rdečo. Poglej jo, na vratih visi. Včeraj sem ti kupila majhen rdeč glavnik.«

»Res je, mama, dolgo sem si ga želel.«

»Želel si nove smučī. Dedek Mraz ti jih je prinesel.«

»Želel si makovko za malico v šoli. Zjutraj je bila na nočni omarici. Želiš si iti v Beograd k teti Jadranci. Peljala se bova na praznik prvega maja.«

»Želel sem pudinga. Teta mi ga je skuhala. In v nedeljo bo spet puding, kajne?«

»Bo. Žlico borovničeve meze bova polila čezenj.«

»Mama, ti si kraljica Osme dežele.«
 »Sem, sinko, nekronana kraljica. Dopoldne hodim v službo, popoldne tiho kraljujem.«
 »Imaš čarobno paličico?«
 »Imam. Skrito v predpasniku.«
 »Mama, nagni se k meni. Kako mi je ime, če si ti kraljica?«

»Ti si kraljičin zaklad in princ Osme dežele.«
 »Mama, kupi mi bicikl, rdeč, svetel, kot ga je dobil sosedov Igor.«
 In kraljica Osme dežele je pomislila na prinčeve oguljene hlače, zašite nogavice in na prinčeve ljube rdečkaste čevlje z luknjami v podplatih.

Ivan Tavčar

Cvetje v jeseni

Jelovo brdo! Ravno pod Blegošom tiči mala vasica sredi rodovitne ravnine, kjer pride-luje prebivalstvo svoje življenjske potrebš-čine. Češnja je glavno drevo in spomladi je krajina povita z belimi vencii. Tudi oreh je tu domačin in sad njegov slovi po vsem pogorju.

V tem pogorju sem preživel otroška svoja leta, kakor živi mlada ptica v gnezdu. Živeli smo kakor kos narave, in še obleke nismo imeli. V tisti dobi je v našem pogorju še cvetela navada, da otročaj, dokler ga niso poklicali v šolo, ni dobil svojih hlačic. Nosili smo dolge, do peta segajoče srajce in, kjer smo se igrali, je bilo videti iz dalje,

kakor bi se na kupu valjale umazane vreče. Če je sneg zapadel, so se valjale te vreče boste po snegu in tu in tam podrgnile s krvavo kožo po ledu. Ko je prišla rahla pomlad, staknili smo vsako ribo v vodi, in v gozdu ga skoraj ni bilo gnezda, da bi ga ne zasačilo naše oko, bodisi na zemlji pod grivo, bodisi visoko na veji ob deblu. Pisani pinož, rumeni strnad in zlata taščica — pri nas pravijo tej drobnii živalci »šmarnica« — nobeden ni mogel skriti zakonske posteljice pred nami. Bili smo del narave in nehote smo občutili, da pripadamo k zemlji, kakor pripada k tej zemlji jelka, ki zraste na slemenu Mladega vrha. Z naravo smo skupaj zrastle in eno smo se čutili z njo!

Matej Bor

Lisjak

Zajci, kure,
 goske, pure,
 spat, ko leže mrak!
 Če ne iz hoste,
 črne goste,
 pride k vam lisjak.

Glej falota!
 Izza plota
 blisne ves rdeč.
 Malce šavsne,
 malce ravsne,
 pa ni zajčka več.

OPAZOVALA SEM JEŽA

Bilo je nekega jesenskega večera. Ko grem proti trgu, zagledam žogi podobno stvar, ki se premika ob pločniku. Ker je bilo že zelo mračno, nisem točno razločila, kaj je. Počasi se približam in vidim, da je jež. Takoj se je zvil v klobčič. Nekaj časa stojim in ga opazujem. Marsikdo od mimoidočih ga ni opazil. Vse je utihnilo. Počasi se odvije, se potegne, pogleda naokrog in jo spet ubere ob pločniku na levi strani ceste, kot bi vedel za cestni predpis: »Pešci, hodite levo!«. Mimo pripelje avto. Jež se za hip stisne in nadaljuje pot še bolj ob pločniku. Ko pride do ovinka, malo postoji, pogleda na vse strani, bolj previdno kot kak šolar. Nato jo hitro popiha čez cesto. Ko pride na drugo stran, se mu približa mož, ga zaustavi in pravi: »To je redek pojav, sredi jesenskega večera ježek v Litiji.«

Mož ga je vtaknil v vrečko in ga odnesel domov. Tako je ubogi ježek končal svojo pot.

Nevenka Klenovšek, učenka osnovne šole, Litija

France Bevk

PRSTI

Prvi sinček — palec
 ta je radoznalec;
 drugi pravo kaže,
 naj nikdar ne laže;
 tretji je na sredi,
 sreda v zlati skledi;
 četrti s pasom zlatim,
 dobro je bogatim,
 a najmlajši — peti,
 šel bi rad po sveti.
 Bratci, ne pustimo,
 trdno ga držimo!

John Zupančič, St. Catharines, Kanada

Močev laz

Pri nas na Igu, kjer je bil moj rojstni kraj, ni imel niti eden izmed nas Ižancev pravega imena. Bolje povedano: vsak je imel priimek, ki ni bil zapisan v nobenih »gruntnih bukvah«. Nekateri so imeli celo po dva. Soseda, ki se je pisal Kraljič, smo vsi klicali »Pavlek«. Drugi sosed po imenu Bolka, je bil imenovan »Majnik«, nek drug Bolka je bil »Gemo« itd. Taka je bila pač ižanska navada že od naših pradedov in prababic.

V tistih mojih mladih letih je bilo več Ižancev dobrih kot slabih. V sili so si eden drugemu pomagali, za plačilo pa so kresnili kako smešno. Včasih, ob trdem delu, tudi kaka kletvica ni izostala. V resnici takrat med Ižanci ni bilo pravega sovraštva pač pa več dobrega. Celu onemogli be-rači, ki so v svojih mladih letih služili tako imenovanim »boljšim ljudem«, so na Igu vedno našli prenočišče in hrano. Poleg moje matere je bilo v tistih časih še več drugih dobrih mamic in tudi očakov, ki sem jih tako rad poslušal. Od njih sem takrat slišal več resnic kot kdajkoli pozneje. Tisti časi so bili pred drugo svetovno vojno, ko je reven človek veljal toliko kot nič.

Kako naj zamerim Ižancem, če niso s svojim humorjem in priimkom prizanesli niti moji materi? Dekliško ime moje matere je bilo Ivana Modic. Pozneje, ko se je poročila, se je pisala Zupančič. Ižanci pa so nas imenovali »Močevi«, mojo mater pa Močeva mama. Priimek je bil tako ukoreninjen, da sem se jaz v zadregi celo podpisal Močev Janez.

Nad Igom, kake pol ure hoda v hrib smo imeli Močevi zemljo, ki so jo vsi Ižanci imenovali Močev laz. Tam v lazju smo imeli par njiv, travnik in nekaj hoste. Še danes se spominjam, kako sta v tistih mojih otroških letih moj oče in mati določala, kaj se bo posejalo, kdaj bo košnja, katero drevo se lahko poseka, da ne bo škode. Šele zdaj razumem, zakaj sta se takrat včasih celo sprla. Bili smo velika družina, zato je bila pri nas pogosto doma tudi revščina.

V našem lazju me je oče učil delati že, ko sem bil star komaj šest let. Poleti smo začeli delati že ob treh zjutraj in delali do poznega večera. V tistih časih je bilo malo počitka, za mladega človeka ni bilo dovolj spanja. Brez zadostnega spanja in sanj sem takrat našel v lazju nekaj lepšega, kot so bile vse »zaklete kraljične in vse kepe zlata« — tam sem

našel naravne resnice. Tam ni bilo laži. Potem, ko nam je mati, že vsa utrujena, prinesla kosilo, je bil naš laz popoln. Takrat si nisem želel ničesar lepšega. Ne le zaradi siromašne hrane, ki nam jo je prinesla mati, zaradi njenih ljubečih oči, so mi bile sanje v lazju lepše od spanja.

Že takrat sem čutil, se bal, kako težko bi bilo živeti proč od moje matere in od našega laza . . . Celu ob nedeljskih jutrih, ko je ves Ig še počival od trdega celotedskega dela, sem jo poleti ubral v naš laz. Niti mati, ki je vsakokrat šla k počitku zadnja in vstala prva, ni vedela za moje izlete. Tam, v lazju je bilo v tistih nedeljskih jutrih polno življenja, naravnega in čistega. Tam ni bilo laži. Celu lisica, ki me je našla za grmom, me je razumela in odkoračila v svojo smer, kakor da sva prijatelja. Srno sem opazoval, kako je poučevala mladiča. Ptice, ki jih še zdaj ne poznam po imenu, so mi prišle skoraj do kolena. Zanje sem imel vedno s seboj dovolj koruznega kruha. V hosti sem vedel za vsako drevo, na travniku za vsak grm. Celu popoldne, ko se je narava umaknila pripekajočemu soncu, je bilo v lazju polno življenja. Neke take nedelje, ko je bilo sonce najvišje, sem se ves srečen kotalil proti obraščeni kameniti seči in obse-del, kjer je rasel krompir, korak od mene pa se je zvit v

klopčič sončil modras. Niti ganil se ni, le njegove oči so me motrile. Prvič sem gledal gadu v oči. Ko bi ga vznemirjal, bi me gotovo pičil. Nekateri ljudje so prav taki . . .

V tistih časih doma mi je bila nemogoča misel brez moje matere in našega laza. Nisem si želel pravljic »za goro« in nisem jim verjel. Življenje pa je hotelo drugače.

Ko sem se po dolgih letih bivanja v tujini vrnil domov, sem od vseh mojih domačih najprej videl mojo mater. Mati je trdila, da nisem njen sin Janez. Bilo mi je hudo. Saj bi vendar morala razumeti, da je bil naš laz premajhen za nas vse. Sicer pa: ona je razumela, jaz nisem razumel.

Ne samo na laz, v tujini sem pozabil celo na lastno mater. Prepozno sem se vrnil domov, ker sem preveč mislil na sebe samega. Karkoli sva takrat govorila z materjo, je bilo boleče: niti malo smeha nisva mogla iztisniti iz sebe. Prav tako sem opazil, da ga ni bila deležna že daleč nazaj. Niti moj prisiljen dovtip je ni razvedril . . .

»Mama, se še spominjaš . . . takrat, ko si me povlekla za nos, da ne morem povedati pod mizo, da sem pri pravi pameti? Takrat je bilo veliko smeha, ko sem zlezal izpod mize. Bila sva mlada — ti in jaz.«

»Vendar si prišel. Zakaj nisi prišel že kdaj prej? Večkrat si že pisal, da prideš. Morda nisi zmožel . . .«

»Mama, zdaj ti bo lepše. Nisem mogel zaradi tvojega garanja, saj sem ti o tem večkrat pisal.«

»Ali mi verjameš, Janez, da te res nisem poznala. Drugačnega sem te čakala, vsaj malo podobnega takemu, kot si bil odšel z doma. Dolgo je že od takrat.«

»Mama, ti veš, da me nikoli nisi dobila na laži, v pismih ti nisem nikoli lagal. Mogoče sem kdaj lagal le samemu sebi. Vendar pa je bila to lepa laž. Ne veš, kaj je tujina.«

»Nisem rekla, da si lažnivec. Včasih se bojim, da je življenje samo lažnivo. Kako naj razumem? Rada bi umrla . . .«

»Mama, zakaj si rekla to? Vsi, kolikor nas je še ostalo, te imamo radi. Oh, nekam moram, obljudil sem.«

Spet sem lagal, ne njej, samemu sebi. Pobegnil sem v naš Močev laz, tja, kjer laž ni bila odpustljiva. Čeprav je bilo septembrsko jutro nenavadno toplo, je bil ta hladen do mene. Tokrat prvič. Niti enega izmed mojih nekdanjih prijateljev nisem našel. Tam ob kameniti seči ni več rasel krompir, celo prostor, kjer se je nekoč sončil modras, je bil prazen. Ničesar lepega ni bilo več, tistega kot nekoč. Skoraj sem vpil in zahteval pojasnilo, resnico, laz pa me je molče zavrnil.

»Resnico hočeš? Zdaj, po vseh letih v tujini? Čemu se nisi vrnil že prej? Takrat, ko te je mati najbolj želela. Že takrat, na tistih tvojih nedeljskih izletih si mislil le nase. Nikar ne dolži tujine. Ne le sebi, tudi materi si lagal. Hotel si pobegniti resnici, pa nisi mogel. Prosi mater za odpuščanja, mogoče ti bo celo odpustila.«

Iz laza sem se komaj vrnil domov. Tudi matere nisem mogel prositi odpuščanja. Vsega, kar sem doživel v tujini, ji tudi nisem mogel potožiti. Mati je opazila, da sem se čudno obnašal. Omenila mi je, da je nekje slišala, da v tujini »roža nima duha in kruh nima okusa, človek pa ne — srca«. Omenila je tudi, da ni ravno treba iti v tujino iskat take ljudi, da jih lahko najdemo povesod. Rekla je tudi, da je na meni

opazila, kako mi je bilo hudo in da me razume. O sebi ni tožila . . . Še tistih nekaj dni doma sva govorila le o vsakdanjih stvareh. Izogibala sva se bolečih dogodkov.

Zdaj, ko sem spet v tujini, pogosto mislim na mojo prepozno vrnitev domov. Še bolj mi je hudo — za mojo mater nisem storil dovolj. Zdaj je prepozno in vendar mislim nanjo. Prav tako mislim na vse moje sorodnike in na vse Ižance in na naš Močev laz. Največ pa mislim na mojo mater, ki je zdaj ni več. Celo v sanjah jo pogosto vidim, kako vsa trudna prinaša očetu in meni siromašno hrano in spet hiti nazaj k svojemu delu. Ne vem, zakaj jo vsakokrat vidim le v našem lazu. Ali sta res imela toliko skupnega?

Prejšnjo noč sem se v sanjah spet znašel doma. Nič več nisem mogel v hrib — do našega laza. Le na pol poti do njega sem gledal, kako čepi visoko pod Krimom in se ponižuje Ljubljanskemu barju . . . Prav taka je bila naša Močeva mama . . .

P. S. Je tudi v tebi nemir? Ga tudi ti ne opaziš, ker preveč misliš na streho v tujini? In ne opaziš, kako je v tebi vse hladno, ker nimaš časa niti misliti? Gotovo imaš tudi ti svoje domače v domačem kraju, ki bi te radi videli. Morda imaš živo še mater, kakor sem jo imel živo nekoč jaz. Tudi »laz« imaš doma, kateremu ne moreš ničesar utajiti. Pojdi domov, že jutri, če moreš, kajti čas in vest sta neizprosna sodnika . . . Tvoj Močev Janez

John Zupancič, St. Catharines, Kanada

Močev laz

Kmet in stvari

odlomek

Krompir

Sredi septembra (20. IX. 1941)

Pred oranjem krompirja se je kmečko delo povzpelo na višino dni. Nekaj časa trepeta v različnih opravilih, preizkuša zdaj sem, zdaj tja, kako bi ne vedelo, kam naj položi ves nemir kratkih dni in vso pomembnost uspešne letine. Nekdo že pripravlja steljo, ko drugi počasno kosi še otavo po ozkih mejah, tretji spravlja proso, najpridnejši pa že hodijo okrog krompirjevih njiv. Po nekoliko dneh se to delo spet pripravi k velikemu zamahu. Oranje krompirja je praznik, ki ga človek te

zemlje praznuje sredi prsti, sklonjen nad kupi sadežev, ki jih mora prebrati bolj skrbno, kakor je to napravila prek leta narava.

V teh dneh se prikazujejo iz megle kmetje in gredo na polje, konji premišljeno vlečejo prazen koš sa seboj, iz nozdrvi kdaj pa kdaj puhnejo minljive stožce sape, mirno gredo dalje, k vsem tem njivam, pri katerih se je kmetova misel nešteto krat ustavila, bodisi tedaj, ko se je vozil na rožah trav in detelj mimo njih, ali pa ob nedeljah popoldne, ko je hodil po cvetočih preprogah ozar in meja, kamor ob delavnikih njegova noga ni utegnila sto-

piti, ter tehtal vrednost in uspeh svojega dela.

Pri njivah, na katerih ni videti nič, se ljudje zdrznejo iz lenobnega ždenja v koših; dva koraka sta trda, zakaj trudne noge tako kmalu otrpnejo, tretji korak je že živahno vznemirjen. Takoj je treba pripraviti vprego in plug, da se bo čimprej prikazalo obilje ali pomanjkanje.

Konji so vajeni klicev, saj jih dneve in dneve priganjajo k delu, — ko pa danes potegnejo, jim nihče ne prigovarja s spodbudnimi besedami, zakaj vsa napeta pozornost je obrnjena na razore, kamor se vale podolgovato okrogli sadeži. Skoraj ne moreš natanko določiti, kdaj se prikaže iz prsti, ampak krompir je tu, skoraj bel na sveži, rjavi, dišeči prsti, tu je, da bo pognal napredek po žilah kmečkega gospodarstva, plačal nove stroje za obdelovanje zemlje in pripravil obilno doto dekletom, ki ga pobirajo.

Veselje pobiralcev se ravna po množini pridelka. Včasih je njiva polna tihih vzklikov, drugič je za pičel pridelek treba poiskati vzrokov in tedaj po-

gled človeka te zemlje malokrat zaide v daljavo, ki je modrikasto zamišljena v svoj mir, in v njej išče odgovora, zakaj ne bo povrnjeno seme in trud neporavnan. Ah, kriva je zemlja, krivo je nebo nad njo, kriv je on sam in seme, dež in veter, usoda njegovega dela, vsa neskončna vrsta stvari, ki ga obdajajo in so mu pokazale sovražno lice.

Kljub vsemu je oranje krompirja vzvišeno nad nizka dela, polje je živahno kakor malokdaj, sklonjene postave mož in žena so razpostavljene po pokrajini, skladajo se z njo, na nek način so ji podobne, zakaj iz nje žive.

Pred poldnem naberejo krompir v koše, drobiž puščajo za popolne, konji vozijo po dva koša domov, breme je težko in pota so tolikokrat zvožena.

Opoldne in zvečer grme na pode ali v kleti roštajoči plazovi krompirja; roke nehote sovražijo gnilce, v kleti mora priti samo zdravo blago, takega se izplača varovati pred zimo in samo takega varuje kmet pred mrazom in občutkom negotovosti.

Jesenska setev

Konec septembra (30. IX. 1941)

V kmečkem življenju ni nobeno prejetje in nobeno vračanje dokončno. Čim več človek prejme iz njiv, tem več jim mora vrniti, in tako je čas žetev in spravljanja vedno čas setev in dajanja. Tako so tudi spomladne setve, ki so pravzaprav samo nadaljevanje jesenskih. Po krompiriščih in črnih deteljah dan za dnem hodijo orači; svetli lemeži in deske plugov lovijo odsev sonca, jih zbirajo in jih brez cilja pošiljajo nad polja. Orači stopajo za plugi in za njimi se zemlja kodra v kratkotrajne prstene valčke, dokler jih zemlja ne zdrobi. Potem je vse pripravljeno, da pride na njivo rdeče zeleni sejalni stroj, ki zagrebe zrnje v dobro prst. Naj sejejo kmetje na roko po starem ali na stroj, opravati je treba to delo, ko zvezde ugodno stoje in gre mesec v jesenske kvatre.

Nekaj dni so njive res tako prazne in praznične, da je treba verjeti, da gre tu za velike stvari. Na ječmenovih njivah se najprej pokaže lahna zelena meglia, kmalu se mu prav nič ne pozna

jesen, pogumno raste in postavlja odločne zelene klicaje na leho. Mlada rž pa je skoraj teden dni samo kakor rdečkasta pajčevina nad njivo. Nemara je to setev pobarvala kri milijonov, ki jih je uničila ljubezen ali sovraštvo do zemlje...

Pozno v opoldansko uro se svetijo na posevih kapljice rose in ljubkujejo te drobne kali. Morda jim dajejo pogum, da bodo nekoč zrastle do oblakov, toda posevi so previdni, vedo, da rosi ni verjeti, preveč minljiva je in tako ne more biti modra.

Zelje

Jesenske megle odkrijejo marsikatero stvar, ki jih poletno sonce ni moglo pokazati, bodisi, da jih še ni bilo, bodisi, da je imelo drugod toliko opravkov, da mu ni ostajalo prav nič časa za stvari, ki so se skrivale pred njim pod širokimi listi. V vlažnih dneh prve jeseni se posvetijo na zelniku zelnate glave, ki so bile doslej tako odmaknjene vsemu dogajanju na polju. Nenadoma zahtevajo tudi one pozornosti, sivo modri veliki listi so ves dan vlažni, svetlo ru-

menkaste glave sredi njih so kar nekaj tujega v tem okolju drobnih sadov. Na robovih zeljnikov rastejo buče. Ko popari prva slana njihove občutljive liste, se pokažejo skriti sadovi, ki so se neverjetno zredili. Z njimi vred so rastle tudi črke, ki so jih živahni dečki ob košnji otave z nohti vtisnili v mehki lub. Marsikdo si je pri tem želel, da bi se takrat, ko bo velik, tudi njegovo ime razraslo, kakor se je na tem nepodobnem sadežu.

Vse poje

Kmečko delo kot celota vasi se more primerjati samo s simfonijo, zakaj samo s čustvenimi in ne docela določenimi glasovi, ki imajo obenem svojo barvo, je možno zajeti zapovrstnost in sporednost dela. Samo z glasbo je mogoče oblikovati stotere stvari, ki se istočasno dogajajo v kmečkem svetu, različne po svojem značaju in enotne po svojem učinku, ki ga imajo na podobo vasi. Kmet mora biti pri svojem delu, ki je tako podrobno, tudi dober organizator, skoraj stvariteljski mora biti, saj more samo tako premagati delo.

Motiv z Mrzlega vrha

Foto: Ančka Tomšič

Veliki ukaz

Začetek oktobra (1. X. 1941)

Iz trdih gub kamnite soteske, kjer razkazuje Sava odtenke smaragdne barve strmim stenam, kamor jo je uklenila

lastna moč z grobih govorniških odrov narave v stenah in gorah, je prišel tih in odločen ukaz, da se pričinja pestri in skrivnostni obred njenega slačenja. Razodeto je bilo drevesom in grmom, gozdovom in polju, goram in nebu. Ah,

kakor različno so stvari zemlje sprejele ta klic, ampak vse so zardele, vsaka ob svojem času in v svoji barvi. Orehi in kostanji nestrpno temné, bukke so samo rdeče in rumeno zlato, jesenovi in drugi grmi so se skoraj vijoličasto potemeli. Šele zdaj se je pokazalo, koliko različnih življenj se je skrivalo pod enovito barvo pomladi in poletja.

Ravnina še gori v nevidnih plamenih opoldanskih ur, drevesa pa zardevajo bolj in bolj, vendar počasi, neskončno počasi, obotavljajo se, da nobeno presramežljivo dekle ne tako.

Tega klica niso preslišale ne živali gozda ne ptice, ki so pred njim nevidno pobegnile. Razumeli so ga gozdovi na gorah, ki so porjaveli kakor kmečki obrazi te dni, ko se je sonce nagnilo na južno stran in znova sije skoraj vsiljivo pod ogorele slamnike in rute. Zdaj se je razodelo, kako so bili ti gozdovi vse leto stegnjeni proti vrhovom, podobni ogromnim dlanem, ki neodvisno od časov venomer love slapové belkaste svetlobe, ki pada nanje s skalnih sten.

Menda je rosa ob tem ukazu kar otrpnila, nič več ne hlapi, jutranja čaka večerne in ves dan moči čevlje ljudem, ki hodijo po travnikih čez mladico. Ne more se braniti, da je ne bi otresale jerebice, ki zdaj, zdaj gredo čez mlade setve in puščajo za seboj za čevljev široko, svetlo zeleno sled. Na posevih, ki jim daje rosa eterično, sivo zeleno barvo, se vidi ta sled tako stvarna.

Stvari zemlje tudi drugače vedo, da je prišel njihov čas, zakaj Večernica kaže nad Lubnikom konec svojega loka, ki utone v zarjo. Na drugi strani neba ga gradita Mars in Saturn; sleherni večer sta vsa rdeča, dokler ju višina ne očisti. Včasih prežene luna svetlo družčino neba, drugič pa samo Šmarni križ nastopi svojo pot nad sredino polja...

Zdaj je veliki čas, da pripravijo pozno sejane stvari zadnje seme. Ajda, trudna od meglá in raznih vetrov, je napolnila vrhnje kobilje s črnimi zrni, medtem, ko so spodnji, ki so pozno odcveli, še belkasti in kar nočejo misliti, da je tudi zanje prišel čas. Zadnjič zapojejo z mrežami opremljene kose po njivah, kosci vezači hite, zakaj popol-

dnevi so kratki in večeri so temni, da ne moreš nikamor. Ajda šest dni ne ve, da je v kozolcu, nič ne ovne, iz vodeno rdečih stebel črpajo zrnja še zadnji sok, vendar je že bolan, ker ni več z zemljo in od tega soka je ajda samo rjava, nikdar črna in napeta kakor lica otrok. Kozolci so spet gostoljubno pripravljeni, da sprejmejo vase zadnjega plemenitega gosta, zakaj v vlažnih dneh pozne jeseni jih natlačijo samo še z gorsko steljo gozdov. Ajda se upira soncu, na pomoč morajo priti mrzli in suhi vetrovi od severa, da jo posuše.

Oktobrska jutra so polna zaupnih glasov, ki začno že na vse zgodaj dramiti tišino in noč, dokler je ne razbijejo. Ti glasovi so topli, malce zaspani, trudni od ranih ur in leta, vendar so po svoje živahni, kakor bi nekaj časa čutili, da so varni v megleni temi, ki leži okrog dvorov.

Zamolkli udarci jabolk z dreves so docela prenehali, ob dopoldanskih urah se usiplje s teh obranih in obrabljenih dreves že listje, pada na tla ob deževnih dneh, težko od vlage, in dež močnejše šumi med njimi.

V roke bom pljunil

Pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani bo še letos izšla knjiga humoresk in satir »Široka usta«, ki jo je napisal Miha Matè. V knjigi skozi dogodivščine in gledanja na svet glavnega junaka Ribničana Urbana zaživi pred nami bistrournost in iznajdljivost ribniških ljudi, ki so za koščkom kruha odhajali v svet in ga preplavili s svojimi smešnicami. Knjiga »Široka usta« je posvečena ribniškemu rojakom doma in po svetu, še posebej pa je avtor Miha matè pri tem mislil na številne rojake v tujini, ki so včasih posebno potrebni delčka pristrènega smeha in tople domače besede.

Knjigo lahko naročite tudi pri našem uredništvu.

O dobri, stari časi, kdo se jih ne bi spominjal. Ribnica je bila takrat še vas in namesto avtomobilov so se po njej sprehajale krave. Koliko tihožitja je bilo v tisti naturnosti? In most, kako veseli smo bili prvega mostu. Župan je ves žarel od sreče in če bi bilo to danes, bi prav gotovo dejal kot Amerikanci: »To je majhen korak za človeka, toda velik za Ribnico!« Zbrali smo se ob Bistrici in ga občudovali. Kar na lepem se zmisli Rihrtarjev Tone: »Kaj če bi ga zmerili, Ali ne bi bilo nobel, ko bi vedeli, koliko meri odzgoraj do vode?«

»Zakaj pa ne?« je dejal župan, ki se mu je imenitno zdelo, da bo takšna cifra prišla v občinske bukve.

In smo začeli. Prvi je zgrabil za rob Tone, potem je splezal za njim Janez in se prijel njegovih nog in potem še drugi. Tedaj so Tonetu pričele drseti roke, zato je dejal: »Fantje, dobro se držite, da bom v roke pljunil!«

Slišalo se je samo cmok in potem buuumf, mosta pa še do takrat nismo zmerili, ko je Ribnica postala trg in niti do danes, ko je že mesto.

— o — o — o —

Tudi s cesto so bile težave, saj so menda še danes, toda tedaj je bilo vse kaj drugega. Tedaj je bila Ribnica še republika zase in kdo bi se zmenil zanjo, da bi dobila kakšno hitro cesto.

Nekega dne pa so res prišli žolnirji in pričeli prenašati nekakšne deske sem in tja. Eden si je nekaj zapisoval, drugi je gledal skozi rešpetlin in ves čas buljil, da ne rečem, kot tele v cerkvena vrata. Pa se ti zmisli tisti, ki je nekaj zapisoval na nekakšne papirčke in pravi mojemu očetu: »Oča, glih skozi vašo hišo bo šla cesta!«

»Že prav, že prav,« so dejali oče, »ampak jaz že ne bom kar naprej vrat odpiral, da bodo šli avtomobili skozi!«

Potem so le nekako skrotovčili tiste ovinke, da nam je bilo delo prihranjeno.

— o — o — o —

Tudi s sosedi smo bili bolj na trhljih nogah. Sodražani so nam zavidali, da imamo

lepšo faro od njih, dekleta pa, da imamo mladega kaplana. Vse bi še nekako prenesli, da ni prišel tisti usodni dan, ko jim je do tal pogorela vas. Hoteli smo jim malo ponagajati, zato smo odšli tja in jim pokradli vse cveke.

In glej ga vraga, nesreča nikoli ne počiva. Tudi Ribnica je pogorela. Praviijo, da so nam Sodražani hoteli vrniti, pa je nekdo podtaknil ogenj pod Frštajnarjev kozolec. Naša vas, ki je bila takrat že trg, je gorela dva dni in tri noči in menda je bil edino nočni čuvaj tisti, ki je prespal vso to nesrečo. Revez se ga je tako nakresal, da je potem, ko se je zbudil, resno vprašal: »Nak, hudič ga fentaj, tukaj ne more biti nekaj v redu, da je trga zmanjkalo. Moram ga poiskati.«

Sodražani so si menciali roke in čez tri dni prišli po svoje žeblje. Toda bridko so bili razočarani. Našli niso ničesar. Toliko smo bili že pametni, da smo žeblje že ob kraji zakopali, naš trg pa je bil ves lesen in tudi žebliji so bili iz naše najtrše leske.

Sodražani so jih tako vneto iskali, da še dolgo potem niso mogli dvigniti glav in smo jih pričeli zmerjati s pasjeglavci. Toda kaj bi tisto, to so bili stari časi in tega ne velja pogrevati. Sodražani mi tega prav gotovo ne bodo zamerili, saj so nas imeli za bolj švohotne ljudi. Vedno so govorili: »Vrag naj pocitra tiste purgarje, ki so po župci gor priplavalii!«

Še težje je s Kočevarji in to zaradi tega, ker so nas oni izbrali za sosede in ne mi njih. Še danes so nam nevoščljivi, ker se je med nami rodilo toliko pametnih mož. Kaj jim moremo pomagati, če je Krjavelj bolj po ribniško zavijal in po naše ugnal svojo kozo v babji rog, ali pa Krpan, ki je cesarju pod nos takšne kadil, da se je ves Dunaj od smeha tresel. Res je težko, če je nekdo kulturen in mu drugi te kulture noče priznati.

V starih časih je bilo še huje, pa se je vendar malo pozabili vse do združevanja občin. Takrat je zopet vse privrelo na dan, kar bi smelo in kar ne. No, o tem nisem hotel govoriti, kajti, kakor so oni ponosni na svoj koln, tako smo mi ponosni na svojo tradicijo. To so pa velike reči.

Odnosi s Kočevarji so se v starih časih tako zaostrili, da nam ni preostalo nič

drugega, kot da smo jim napovedali vojno. Pravo, pravcato vojno.

Iz gline smo napravili lončen top, petnajst volov ga je vlekle na Sv. Ano in lahko vam rečem, da so imeli gobce pri repih, ko so ga spravili na vrh. Nafilali smo ga z lončenimi krogli, vtaknili v cev pulfer, ga naravnali proti Kočevju in pokojni Pristrčni Jaka, Bog mu daj nebesa, je zavpil:

»Smrt Kočevarjem! Ogenj!«

Takrat se je zabliskalo, sveta Ana se je razjokala od bolečine in... kanon je razneslo na tisoč koščkov in kosov. Obupano smo pogledali drug drugega. Vsi smo bili črni od pulfra in skoraj bi se zjokali, če če ne bi Jaka skozi solze dejal:

»Možje, korajžo v roke, saj nismo babe. Hudo je, hudo, že tukaj je hudo, ampak pomislite, kako mora biti šele v Kočevju!« Na vse smo pozabili. Objeli smo se od sreče in zapeli svojo himno. Sveta Ana se je skadila in prijetno sonce je zopet posijalo nad našo leskovo dolino.

(Odlomek iz knjige Široka usta)

HELIOS

kemična industrija Domžale

ZA POTREBE INDUSTRIJE IN ŠIROKE POTROŠNJE PROIZVAJAMO:

- Osnovne temeljne barve in kite
- Emajle DOM, DOM EXTRA, LUMALIN EXTRA, TESAROL, TESOLUX, PIRATOL SUPER, za notranji in zunanji premaz
- Nitro lake in emajle za les in kovino
- Dvokomponentne lake in emajle za les in kovino
- HELIOPOL (poliester) lake in emajle
- Eno- in dvokomponentne kislino-trdilne lake in emajle NITROPLAST in HELIODUR
- Premaze za embalažo in kovinsko predelovalno industrijo
- Premaze za avtoindustrijo MOBIL in AVTOLUX
- Alkidne in disperzijske barve HELIODEN in HELIOPLAST
- Svinčene okside (minij, glajenko)
- Svinčeno belilo in sulfat
- Kromove pigmente
- Kazeinske in kolodijске barve za usnje
- Škrobe (krompirjev in koruzni) naravne in razgrajene

DOMŽALE, Ljubljanska cesta 114 — Telefon: UPRAVA in OBRAT DOMŽALE 72-711, OBRAT KOLIČEVO 72-722, PRODAJNI ODDELEK KOLIČEVO 72-479 — Telex: YU 31275 — Telegram: »KEMILAK« — p. p. 23 — Tekoči račun: 5012-1-65.

IMPORTS FROM SLOVENIA, YUGOSLAVIA

Uvoz iz Slovenije, Jugoslavija

TIVOLI

Enterprises, Inc.

6407 St. Clair Avenue, CLEVELAND, Ohio 44103 — USA

HANDCRAFT — BOOKS — TEAS — RECORDS — SHEET MUSIC
TRAVEL INFORMATION

Ročna dela — Knjige — Čaji — Plošče — Note
Informacije o potovanjih

Sprejemamo tudi naročila za **SLOVENSKI KOLEDAR**, ilustrirano revijo **RODNO GRUDO** in tečaj za učenje slovenskega jezika na gramofonskih ploščah **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD**

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo, zaupajte se nam!

TRANSTURIST

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave. CLEVELAND, Ohio 44103, USA

Zahtevajte prospekte!

PROSVETA

Glasiło Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov? Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

Zakaj ne po slovensko — Slovane by Direct Method

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI
Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

JUGOBANKA

Če varčujete pri JUGOBANKI, varčujete pri najstarejši specializirani banki, katera ima:

- poslovne zveze s celim svetom: s 1016 bankami v 116 državah
- predstavništva v vseh večjih državah
- 54 poslovnih enot na področju cele Jugoslavije (v kratkem otvoritev še 8 novih poslovnih enot)

katera

- sprejema dinarske in devizne vloge občanov
- vodi žiro in tekoče račune občanov
- odobrava kredite po zelo ugodnih pogojih in
- opravlja vse druge bančne posle.

Jugobanka je z največjimi bankami v ZR Nemčiji, Švici in Avstriji sklenila posebne aranžmaje pod zelo ugodnimi pogoji za varčevanje jugoslovanskih delavcev v tujini (dvojezične in trojezične hranilne knjižnice itd.).

PREDSTAVNIŠTVA V INOZEMSTVU:

NEW YORK:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
500 Fifth Avenue, Room No. 2133
NEW YORK, N. Y. 10036
Phone: BRYANT 9-4251-2

PARIS:

Banque Yougoslave pour le Commerce
Exterieur
Bureau de Représentation
40, Rue de Francois Ier
PARIS 8-e
Phone: 225-69-29

LONDON:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
Winchester House, 77 London Wall
London, E. C. 2
Phone: 01-588-7860

MILANO:

Banca Jugoslava per il Commercio
Estero
Ufficio de Reppresentanza
Via Fatebenefratelli 15/IV
MILANO 20121
Phone: 666-695

FRANKFURT/M:

Jugoslawische Bank für
Aussenhandel
Repräsentanz Frankfurt/M
Goethestraße 2/IV
6 FRANKFURT/M
Phone: 28-59-57

PRAHA:

Zastupitelstvo Yugobanky
Havanska 8/III
PRAHA 7
Phone: 376-618

MOSCOW:

B. Ordinka 72
MOSCOW
Phone: 233-86-67

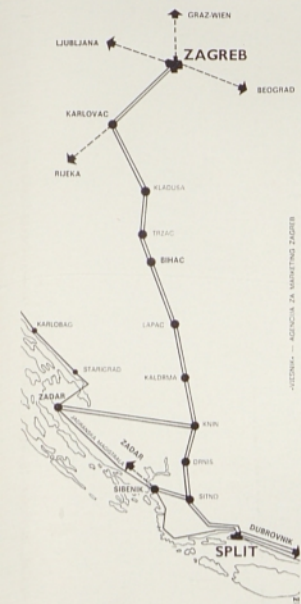
TRIPOLI:

P. O. B. 1087
TRIPOLI (Libya)
Phone: 39-556

Hitreje v lepi Split

V vašem starem kraju bomo začeli graditi moderno avto cesto

ZAGREB — BIHAČ — KNIN — SPLIT

ki bo najhitreje in izredno ugodno povezovala Dalmacijo, Banijo, Kordun, Liko in Bosansko Krajino z Zagrebom in z magistralami Jugoslavije in Evrope.

Od Zagreba do Splita se boste pripeljali v pičlih treh urah. Cesta bo dolga 320 kilometrov, imela bo štiri steze za hitro vožnjo, dve stezi za zaustavljanje, v sredini pa bo zelen pas.

Za izgradnjo te izjemno pomembne avto ceste je razpisano

ljudsko posojilo.

Prvi vpisi obveznic dokazujejo, kako naše ljudstvo edinstveno sodeluje in podpira izgradnjo tega monumentalnega objekta.

Investirajte, vložite tudi Vi svoj denar v izgradnjo ceste Zagreb—Split.

VPIŠITE POSOJILO

Navodila:

VPLAČILO V DEVIZAH, VRAČANJE POSOJILA V DEVIZAH S 7,5 % OBRESTI

— Če imate odprt devizni račun pri INVESTICIJSKI-KOMERCIALNI BANKI SPLIT, izstavite nalog, da določeno vsoto deviz nakazujete za vpis posojila. Po prejemu vašega naloga bo banka izročila znesek, ki ste ga določili za posojilo podjetju »AUTO-PUT ZAGREB—SPLIT« za izgradnjo ceste.

Banka vam bo vrnila posojilo v devizah v petih letih (v petih enakih obrokih). Obroke bo začela banka izplačevati 1. januarja 1975. leta s 7,5 % obresti.

— Če nimate odprtega deviznega računa v INVESTICIJSKI KOMERCIALNI BANKI SPLIT, zahtevajte pismeno od te banke, da vam odpre devizni račun in navedite vaš natančen naslov. Nato ukrenite tako, kot če bi že imeli odprt svoj devizni račun pri INVESTICIJSKI KOMERCIALNI BANKI SPLIT.

VPLAČILO POSOJILA V DINARJIH, VRAČANJE V DINARJIH S 7,5 % OBRESTI.

— Vsoto, ki jo želite vpisati na ime posojila nakažite INVESTICIJSKI KOMERCIALNI BANKI SPLIT, v korist računa 344-620/2-7675 s pripombo »posojilo za izgradnjo avto ceste Zagreb—Split«

Po vplačilu celotnega zneska vpisanega posojila, vam bo INVESTICIJSKA KOMERCIALNA BANKA SPLIT poslala obveznice na vaše ime.

— Posojilo vam bo banka vrnila, če ste ga vplačali v dinarjih, v dinarjih v petih enakih obrokih s 7,5 % obrestmi. Prvi obrok prejmete 1. januarja 1975. leta.

Podrobnejša pojasnila, vam, na željo, pošlje

INVESTICIJSKA KOMERCIALNA BANKA SPLIT
Savezniška obala 4
58001 SPLIT
JUGOSLAVIJA

Ljubitelji slovenske knjige

ZALOŽBA PARTIZANSKA KNJIGA, LJUBLJANA, VODNIKOVA 43 VAM NUDI:

- zbirko knjig Knjižnice NOV in POS, ki bo obsegala blizu 80 knjig. Z njimi boste spoznali objektivno resnico o naši narodnoosvobodilni vojni, ker so pisane po zgodovinskih dokumentih — naših in sovražnih ter po pričevanjih očividcev. Vsaka knjiga opisuje posamezno partizansko edinico. Doslej je izšlo 25 knjig. Poleg partizanskih edinic bo ta zbirka obravnavala tudi posamezne dejavnosti v narodnoosvobodilnem boju (saniteto, zdravstvo, intendanturo, umetnost itd.) in tudi posamezna obdobja ter likovno in glasbeno dejavnost.
- Spomine, v katerih avtorji poljudno opisujejo delo s področja svoje dejavnosti. Med temi priporočamo »Okrvavljeno rožo«, katere pisec je eden najbolj znanih partizanskih kirurgov. Dalje knjigo »Frankolovski zločin«, ki govori o strahotnem zločinu esesovcev nad slovenskim ljudstvom v Frankolovem pri Celju.
- Ljubiteljem lirike priporočamo zbirko partizanskih pesmi v kateri je šest priznanih partizanskih pesnikov zbralo svoja najboljša dela.
- Nedavno je izšla fotomonografija TITO na 312 straneh z 260 umetniškimi barvnimi reprodukcijami. Knjiga je zaenkrat izšla v slovenščini in hrvaščini, izšla pa bo še v devetih jezikih.

Naši rojaki v tujini nimajo podatkov o slovenski knjigi. Pripravljene smo, da poleg naših knjig preskrbimo vsako knjigo, ki je izšla v Jugoslaviji pri katerikoli založbi. Po želji pošljemo knjige po ugodnih plačilnih pogojih na mesečne obroke, da bo slovenska knjiga dostopna vsakomur. Sporočite svoje želje in poslali vam bomo ponudbo, da se boste lažje odločili.

PARTIZANSKA KNJIGA, Ljubljana, Vodnikova 43

Devizni račun pri Jugobanki Ljubljana št. 501-620-2-32000-10-3892

Ljubljanska banka

**pravi
naslov
za
denarne
zadeve**

